

**IRAK TÜRKMEN ŞAİRİ MİKDAT HAVDİOĞLU’NUN HAYATI VE
ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Sarwah Ghanım Hameed Al Khdoo

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT, 2026

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşulu ile tezin teslim tarihinden itibaren bir (1) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Sarwah Ghanım Hameed

Soyadı : Al Khdoo

Bölümü : Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi : .../.../2026

TEZİN

Türkçe Adı : Irak Türkmen Şairi Mikdat Havdioğlu'nun Hayatı ve Şiirleri
Üzerine Bir İnceleme

İngilizce Adı : An Examination of the Life and Poems of Iraqi Turkmen Poet
Mikdat Havdioğlu

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı : Sarwah Ghanım Hameed Al Khdoo

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Sarwah Ghanım Hameed Al Khdoo tarafından hazırlanan “Irak Türkmen Şairi Mikdat Havdioğlu’nun Hayatı ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Eda Nur Karakuş Aktan

(Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Seyfullah Yıldırım

(Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Emine Akyüz

(Eğitim Bilimleri Fakültesi, Türkçe Eğitimi, Ankara Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 09.01.2026

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Osman Çimen

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini benimle cömertçe paylaşan, rehberliği ve kıymetli katkılarıyla tezime yön veren değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Eda Nur Karakuş Aktan'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde düşünsel yolculuğuma ilham veren, eserleriyle akademik bakış açımı derinleştiren ve yaratıcılığına duyduğum hayranlıkla her zaman örnek aldığım değerli şair Mikdat Hivda Oğlun'a da şükranlarımı sunarım.

Bu süreç boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili anneme, babama, kardeşlerime, kıymetli eşim ile kızıma, her daim yanımda bulunan değerli arkadaşım Taha Kandil'e, hocam Ali Ceccolu'ya ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

**IRAK TÜRKMEN ŐAIRİ MİKDAT HAVDİOĞLU'NUN HAYATI VE
ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)**

Sarwah Ghanım Hameed Al Khdoo

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Şubat 2026

Z

Türkmen edebiyatı, eski bir milletin duygu, düşünce ve yaşam bimini yansıtan eŐsiz bir hazinedir. Sözlü gelenekten yazılı edebiyata uzanan bu miras, halkın ruhunu ve tarihini yaŐatır. Bütün eserler Türkmen edebiyatının zenginliğini tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla hazırlanmıŐtır. Bu alıŐma Türkmen edebiyatının önemli temsilcilerinden biri olan Şair Mikdat Havdioğlu'nun şiirlerini konu almaktadır. Şiir sanatının tarih boyunca insanlık için ifade aracı olması ve halkların duygu, düşünce, inanç, gelenek ve yaŐayıŐ bimlerini yansıtması açısından önemi büyüktür. Türkmen halkı da edebiyat alanında köklü bir geçmiŐe sahiptir. Bu bağlamda Mikdat Havdioğlu gibi önemli bir şairin şiirlerini incelemek, yalnızca onun şahsi edebî yönünü değil, aynı zamanda Türkmen halkının ortak kültürel değerlerini de anlamaya yardımcı olacaktır. Bu alıŐmada Mikdat Havdioğlu'nun şiir kitaplarında yer alan şiirleri, tematik bakımdan tasnif edilerek incelenmiŐtır. Şairin şiir anlayışı, dili, üslubu ve işlediği konular kapsamlı bir şekilde deĐerlendirilmiŐ, böylece edebi kiŐiliĐine dair bir portre çizilmeye çalıŐılmıŐtır. Havdioğlu'nun şiirleri ve bu şiirlerin tasnif edilerek ayrılmış başlıklar altında tahlili yer almaktadır. Şiirler genel olarak zihniyet ve temalar baŐlıklarıyla incelenmiŐtır.

Anahtar Kelimeler : Irak Türkmen Türkçesi, Irak Türkmen Edebiyatı, şiir incelemesi, Mikdat Havdioğlu.
Sayfa Adedi : xii + 214
Danışman : Dr. ÖĞr. Üyesi Eda Nur Karakuş Aktan

**AN EXAMINATION OF THE LIFE AND POEMS OF IRAQİ
TURKMEN POET MİKDAT HAVDİOĞLU
(M.S. Thesis)**

Sarwah Ghanım Hameed Al Khdoo

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

February 2026

ABSTRACT

Turkmen literature is a unique treasure that reflects the emotions, thoughts, and way of life of an ancient nation. This heritage, which extends from oral tradition to written literature, preserves the spirit and history of the people. All works are prepared with the aim of promoting the richness of Turkmen literature and passing it on to future generations, focusing on the poetry of Mikdat Havdioglu, one of its important representatives. The art of poetry has played a significant role throughout history as a means of expression for humanity and reflects the emotions, thoughts, beliefs, traditions, and lifestyles of peoples. The Turkmen people also have a deep-rooted history in the field of literature. In this context, studying the poems of an important poet like Mikdat Havdioglu will help to understand not only his personal literary aspects but also the shared cultural values of the Turkmen people. In this study, the poems found in Mikdat Havdioglu's poetry books have been classified thematically and examined. The poet's understanding of poetry, language, style, and the subjects he addresses have been comprehensively evaluated, thus attempting to create a portrait of his literary personality. An analysis of Havdioglu's poems is presented under classified headings. The poems have been examined generally under the themes of mentality and themes

Key Words : Iraqi Turkmen Turkish, Iraqi Turkmen literature, poetry analysis, poet, Mikdat Havdioglu.

Page Number : xii + 214

Supervisor : Asst. Prof. Eda Nur Karakuş Aktan

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Sınırlılıklar.....	3
1.5. Varsayımlar	3
1.6. Tanımlar	4
1.6.1. Türkmenler	4
1.6.2. Telafer	4

1.6.3. Şiir ve Zihniyet	5
1.6.4. Tema	5
BÖLÜM II.....	6
IRAK TÜRKMENLERİ.....	6
2.1. Irak Türkmenlerinin Tarihi.....	6
2.2. Yerleşim Bölgeleri.....	8
2.2.1. Telafer	10
2.3. Irak Türkmen Ağzları.....	11
2.3.1. Türkmen Kelimesi Üzerine	13
2.4. Irak Türkmen Edebiyatı	14
2.4.1. Divan Edebiyatı	18
2.4.2. Halk Edebiyatı.....	18
BÖLÜM III	20
YÖNTEM.....	20
3.1. Araştırmanın Modeli	20
3.2. Veri Toplama Araçları	20
3.3. Verilerin Analizi.....	21
BÖLÜM IV	22
ŞAİRİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ	22
4.1. Mikdat Havdioğlu'nun Hayatı	22
4.2. Edebî Kişiliği	23
BÖLÜM V	27
ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ.....	27
5.1. Mikdat Havdioğlu'nun Şiirlerinin İncelenmesi.....	27
5.2. Muhabbet Köprüsü.....	28

5.2.1. Zihniyet	28
5.2.2. Şekil Özellikleri (Yapı)	30
5.2.2.1. <i>Nazım Biçimi</i>	31
5.2.2.2. <i>Ölçü</i>	31
5.2.2.3. <i>Kafiye Türü ve Kafiye Örgüsü</i>	31
5.2.2.4. <i>Redif</i>	32
5.2.3. Tema	32
5.2.3.1. <i>Aşk – Sevda Teması</i>	33
5.2.3.2. <i>Vatan – Milli Duygu Teması</i>	56
5.2.3.3. <i>Gurbet – Ayrılık – Özlem Teması</i>	61
5.2.3.4. <i>Tasavvuf – Maneviyat Teması</i>	63
5.2.3.5. <i>Hikemi – Toplumsal Değerler Teması</i>	65
5.2.3.6. <i>Epik – Kahramanlık Teması</i>	68
5.3. Bir Ömür Hikâyesi.....	70
5.3.1. Zihniyet	70
5.3.2. Şekil Özellikleri (Yapı)	72
5.3.2.1. <i>Nazım Biçimi</i>	72
5.3.2.2. <i>Ölçü</i>	73
5.3.2.3. <i>Kafiye Türü ve Kafiye Örgüsü</i>	73
5.3.2.4. <i>Redif</i>	74
5.3.3. Tema	74
5.3.3.1. <i>Vatan Sevgisi – Gurbet ve Türkmen Kimliği Teması</i>	75
5.3.3.2. <i>Aşk – Sevgili – Sevda Temaları</i>	92
5.3.3.3. <i>Dini – Tasavvufi Tema</i>	110
5.3.3.4. <i>Toplumsal – İdeolojik ve Hikemi Tema</i>	114
5.3.3.5. <i>Dost Meclisi Teması</i>	125

BÖLÜM VI	129
SONUÇ	129
KAYNAKLAR.....	131
EKLER	134
Ek 1. Etik Kurul İzin Yazısı.....	135
Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	136
Ek 3. Muhabbet Köprüsü Kitabındaki Şiirler	138
Ek 4. Bir Ömür Hikâyesi Kitabındaki Şiirler	167

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Muhabbet Köprüsü</i> 'ndeki Şiirlerin Yapı – Tema Tablosu.....	70
Tablo 2. <i>Bir Ömür Hikâyesi Kitabındaki Şiirlerin Yapı – Tema Tablosu</i>	127

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Dr

Doktor

Km

Kilometre

s

Sayfa

TEB

Türkmen Edebiyatçılar Birliğı

Yy

Yüzyıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Orta Asya ve Azerbaycan kökenli Türkmenler, Irak'a göç ettikten sonra dil, edebiyat ve kültürel miraslarını da bu bölgeye taşımışlardır. Türkmenler, Irak'a yerleştikten sonra zamanla bölgedeki farklı kültürel unsurlar ile etkileşime girerek kentleşme sürecine girmişlerdir. Bu süreç, Irak Türkmen Edebiyatı'nın kendine has özelliklerinin ve özgünlüğünün şekillenmesini sağlamıştır (Küzeci, 2019, s. 12). Irak'ta yaşayan Türkmen edebiyatçıları, şiir alanında önemli katkılarda bulunmuş ve bu bağlamda özellikle hoyratlar gibi birçok değerli eser üretmişlerdir. Irak Türkmen şairleri, hem kendi kaleme aldıkları şiirler hem de sözlü kültür geleneğinden derledikleri şiirlerle Türk edebiyatına katkıda bulunmayı amaçlamışlardır. Yapılan incelemeler, bu şiirlerin büyük bir kısmının Türkçe dilinde yazıldığını ve Türk halk edebiyatına özgü olan hece ölçüsünün sıklıkla kullanıldığını göstermektedir. Bu durum, Irak Türkmen sanatçılarının Türkçeye ve Türk kültürüne verdikleri önemin bir göstergesidir (Qaybeliyeva, 2012, s. 361).

Bu çalışma, Iraklı Türkmen Şair Mikdat Havdioğlu'nun hayatı ve edebî kişiliğini incelemeyi amaçlamakta olup aynı zamanda şairin eserleri üzerinden Irak-Türkmen kültürüne dair bir değerlendirme yapmaktadır. Bu kapsamda, şairin yaşam öyküsüne yönelmek, edebî kişiliğinin oluşum sürecinin daha iyi kavranmasını sağlayacaktır. 1965 yılında Musul İline bağlı Telafer'de doğan Havdioğlu, ilk ve orta öğrenimini bu bölgede tamamladıktan sonra yerel bir devlet hastanesinde memur olarak çalışmaya başlamıştır. Memuriyet sürecinde tanıştığı şairler Felekoğlu ve Rıza Çolakoğlu, onun edebî anlayışını derinden etkilemiş ve bu etkileşim, Havdioğlu'nun şiir yazmaya başlamasını sağlamıştır. Her iki şairin şiir anlayışından aldığı ilham, onun edebî kariyerinde önemli bir dönüm noktası oluşturmuş ve aynı zamanda Telafer'de tanınan şairler arasında yer almasına

olanak sağlamıştır. Bu süreç, Havdioğlu'na şiir meclislerine katılma fırsatı vermiş ve giderek daha fazla tanınan bir isim olmasına zemin hazırlamıştır. Başta gazete ve dergilerde yayımlanan yazıları olmak üzere, çeşitli yazı türlerinde eserler kaleme almış ve bu yazılar, Yurt Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Şairlik ve ozanlık özelliklerini birleştiren Mikdat Havdioğlu, aynı zamanda saz çalarak halk ozanı olarak da tanınmıştır. Duyarlı kişiliği sayesinde toplumsal sorunları sıkça işleyen şair, bu yönüyle de halk ozanı ünvanını kazanmıştır.

Bu çalışma, yukarıda belirtilen veriler ışığında, Irak Türkmen kültürünün belirli özelliklerini, bu kültürün önemli bir yaşayan temsilcisi olan Mikdat Havdioğlu'nun hayatı ve edebî kişiliği bağlamında analiz etmeyi amaçlamaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, yazar, şair ve ozan kimlikleriyle tanınan Mikdat Havdioğlu'nun hayatı ve edebî yönü üzerinde durulmuştur; aynı zamanda onun eserleri aracılığıyla Irak-Türkmen kültürüne dair bilgi verilmiştir. Telafer'de doğan Havdioğlu, toplumunun sorunlarına karşı duyarlı bir kişilik sergilemiş olup eserlerinden elde edilecek verilerin, aynı zamanda bu toplumun belirli özellikleri ve karşılaştığı sorunların tespit edilmesinde değerli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, Türkmen-Musul (Telafer) yöresinin kültürel ve geleneksel yapısına dair verilerin toplanması ve bu verilerin, o coğrafyada yaşamış ve toplumsal sorunları eserlerinde işlemeyi amaçlayan önemli bir şahsiyetin eserleri ışığında incelenmesi, bu coğrafyanın kültürel yapısı ve edebî özelliklerini yorumlamaya fırsat verir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, Irak Türkmen edebiyatının genel özelliklerini ve halk kültürünü yansıtan şiirleri incelemektir. Bu edebiyatın önemli temsilcilerinden sayılan Mikdat Havdioğlu'nun eserlerinden hareketle onun şiir özelliklerini de ortaya çıkarmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Irak Bölgesi'nin Türkmen şairlerinden biri olan Mikdat Havdioğlu, Türkmen Edebiyatı alanında tanınmış bir isimdir. Bu çalışma, onun eserleri üzerinden Türkmen kültürü ve edebiyatı içindeki yerini tespit etmeyi ve elde edilen veriler aracılığıyla Musul yöresi Türkmen kültürüne dair bilgi edinmeyi hedeflemektedir. Söz konusu çalışma, özellikle bölge dışındaki araştırmacılar ve Türkiye'deki ilerleyen dönemlerde gerçekleştirilecek Türkmen yöresiyle ilgili çalışmalar için önemli bir kaynak teşkil etme potansiyeline

sahiptir. Ayrıca, bu çalışma, söz konusu yörenin yaşayan bir şairini ele alması bakımından da ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, Havdioğlu'nun edebî dünyasına dair yapılacak bir incelemenin, okuyuculara Musul (Telafer) Türkmen kültürü ve edebiyatı hakkında derinlemesine bir bakış sunması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Özellikle 2014 yılından sonra Türkiye'ye göç eden Havdioğlu'nun bu süreçteki izlenimleri önemlidir. Türk kültürü ile Irak Türkmen kültürü arasındaki benzer yönler ve farklılıklar bu izlenimler sonunda tespit edilmiştir. Şairin en bilinen eserlerinden biri olan "Muhabbet Köprüsü" adlı şiir kitabı ve eserdeki şiirlerin tematik analizi, hem şairin edebî kişiliği hem de yöre kültürüne dair önemli ipuçları verecektir. Son olarak, Mikdat Havdioğlu'nun hem şair hem de ozan olarak Irak-Türkmen kültürü üzerine gerçekleştirdiği önemli çalışmaları, bu kültüre dair bilgi edinme noktasında önemli bir kaynak sunmaktadır. Bu nedenle, Mikdat Havdioğlu'nun eserlerinin incelenmesinin alanyazına, Irak-Türkmen kültürü hakkında önemli veriler sunacağı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmanın Irak-Türkmen edebiyatı alanında yapılacak başka çalışmalara da katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Mikdat Havdioğlu'nun "Muhabbet Köprüsü" ve "Bir Ömür Hikâyesi" adlı şiir kitaplarındaki şiirlerin incelenmesiyle sınırlı kalmaktadır. Bu eserler, şairin edebî dünyasını anlamak ve onun şiir dilindeki özgünlüğü incelemek açısından önemli bir yer tutmaktadır. Her iki kitap, Havdioğlu'nun dilindeki derinlik ve anlam arayışını gözler önüne sererken aynı zamanda onun şiirsel evreninde yer alan temalar ve motifleri de ortaya koymaktadır.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada incelenen şiirlerin Irak Türkmen edebiyatı sahasının özelliklerini yansıttığı; ele alınan kavramların dönemin şiir zihniyetini ve şairin edebî yönünü yansıtacak şekilde temsil niteliği taşıdığı varsayılmaktadır. Bu varsayımların doğrulanması amacıyla şiirler ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

1.6. Tanımlar

Çalışmada yer alan ve genellikle çalışmanın ana bölümünü oluşturan önemli kavramlar şunlardır: Türkmenler ve Türkmen Edebiyatı, Telafer şehri, şiir ve zihniyet.

1.6.1. Türkmenler

Türkmenler Irak Devleti'nin kuzeybatısından doğusuna kadar uzanan bir şeritte yer almaktadır yani Musul'un Telafer ilçesinden Diyalen'in Mendeli İlçesine kadar büyük bir alanda yaşamaktadırlar. Bu alanda Musul, Erbil ve Kerkük gibi büyük şehirler, onlarca kasaba ve yüzlerce köy bulunmaktadır (Qassab, 2014, s. 4). Bu Türk topluluğunun gerek sözlü gerek yazılı kültürü çok zengindir. Yörede, günlük hayatta Azerbaycan Türkçesine yakın ağızlar kullanılmasına rağmen yazı dili, Türkiye Türkçesiyledir. Bölge Türkleri "Türkmen" adıyla anılır. Bu adlandırma, bilhassa 1958'den sonra Irak'taki ihtilal hükümetince, "Türk" ve "Türkmen" kavramlarını birbirinden ayırmak, böylece bölgenin Türklüğünü inkâr etmek ve bu kitlenin Türkiye ile olan tarihî, kültürel bağlarını koparmak için siyasi açıdan öne çıkarılarak istismar edilmiştir. Bununla beraber, Irak Türklüğü "Türkmen" adını bugün de kullanmaya devam etmektedir. Türk folklorunda da yeri olan "Türkmen" teriminin çağrışımı toplumda daha etkili olsa da "Irak Türkleri" terimi tarihî arka planı daha iyi karşılamaktadır (Saatçi, 2014, s. 22).

1.6.2. Telafer

Telafer ilçesi, Musul'un batısında, yaklaşık 66 km mesafede yer almaktadır (Özdağ, 2007, s. 497). İlçenin ekonomisi büyük ölçüde tarım ve hayvancılıkla ilgili faaliyetlere dayanmaktadır; nüfusun % 90'ı geçimlerini bu sektörlerden sağlamaktadır. Geriye kalan %10'luk kesim ise ticaretle meşguldür. Telafer'de başlıca tarım ürünleri buğday, arpa ve mercimek olup, bu ürünlerin üretimi şehrin ekonomik yapısında önemli bir yer tutmaktadır. Telafer, Irak'ın buğday ihtiyacının üçte birini ve bulgur ihtiyacının %90'ını karşılayarak ülkenin tahıl ambarı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, sebze ve meyve üretimi açısından da zengin bir bölge olarak tanınmaktadır. Telafer, özellikle sınırlı birkaç bölgesinde yetişen yeşil patlıcan gibi özgün tarım ürünleriyle de meşhurdur (Saatçi, 1997, s. 24).

1.6.3. Şiir ve Zihniyet

Şiir, yazıldığı dönemin toplumsal, kültürel ve düşünsel yapısını yansıtan bir üründür. Her şiir; ait olduğu zamanın zevkini, anlayışını ve değer yargılarını içinde barındırır. Bu ortak düşünsel yapı “zihniyet” olarak adlandırılır. Zihniyet; sadece tarihsel bilgiyle değil, metnin dili, imgeleri ve temasıyla yakalanabilir. Özellikle şiirde, dönemin ruhu ve insanının dünyaya bakışı yoğun bir biçimde hissedilir. Bu nedenle şiiri doğru anlamak, onu ortaya çıkaran zihniyeti kavramaktan geçer (Aktaş, 2013, s. 30).

1.6.4. Tema

Şiirde tema, anlam ve ses öğelerinin birleşmesiyle ortaya çıkan ana düşünce merkezidir. Soyut bir kavramdır; ancak şiirin anlatımı, dili ve yapısı aracılığıyla somutluk kazanır. Tema, insanla ve insanlığa özgü duygu ya da düşünceleri dile getirir. Aşk, vatan sevgisi, kahramanlık gibi kavramlar tema olarak kabul edilir. Tema ile konu birbirinden ayrılmalıdır; çünkü tema soyut bir çerçeve sunarken konu, bu çerçevenin metin içindeki somut yansımadır. Tema, şiirin bütününe yön veren temel anlam unsurudur (Aktaş, 2013, s. 32).

BÖLÜM II

IRAK TÜRKMENLERİ

Bu bölümde, Mikdat Havdioğlu'nun edebî kişiliğinin, içinde yetiştiği Irak Türkmen kültürü ve edebiyatı ile nasıl bütünleştiğinin aydınlatılması için Irak Türkmenlerinin tarihi gelişimi, yerleşim bölgeleri, Telafer'in sosyo-kültürel yapısı, Türkmen ağızlarının özellikleri ve Irak Türkmen edebiyatının divan ile halk edebiyatı geleneği içindeki seyri ele alınmıştır.

2.1. Irak Türkmenlerinin Tarihi

Irak, tarihi boyunca Mezopotamya'nın verimli topraklarında yer almış ve ticaret ile kültürün merkezi olmuş önemli bir bölgeyi kapsayan bir ülkedir. Ülke, Fırat ve Dicle nehirlerinin arasına konumlanmıştır. Coğrafi olarak, Irak kuzeyde Türkiye, güneyde Kuveyt ve Suudi Arabistan, doğuda İran, batıda ise Ürdün ve Suriye ile sınır komşusudur. Irak'ın resmî adı "El-Cumhuriyetü'l-Irakıyye"'dir, yüzölçümü 438.317 km²'dir (Şakir, 1992, s. 6). 2017 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımına göre, ülke nüfusu 37 milyon 139 bin 519 olarak belirlenmiştir. Irak, oldukça çeşitlenmiş bir toplumsal yapıya sahiptir; nüfusun %95'i Müslüman, kalan %5'lik kısım ise Hristiyan, Yezidi, Sabiz ve Medayi topluluklarından oluşmaktadır. Irak'ta Araplar ve Kürtler en büyük etnik gruplardandır, bunların ardından Türkmenler de önemli bir nüfus oranına sahiptir (Zineelabdin, 2007, s. 15-18). Irak Anayasası, Arapça ve Kürtçe'yi resmi diller olarak kabul etmiştir; devletin yasama, yürütme ve yargı organlarının işleminde bu iki dilin kullanımını öngörmüştür (Kafesoğlu, 1987, s. 9-10).

Irak, 1926'dan önce pek çok farklı imparatorluğun başkenti olmuştur. Sümerler, Akadlar, Babilliler, Asurlular, Türkler ve Persler gibi tarihi açıdan büyük öneme sahip devletler, bu

topraklarda egemenlik kurmuşlardır. Irak sınırları içinde yer alan en eski medeniyet ise Sümerler tarafından oluşturulmuştur.

Kerkük kökenli Türkmen bilim insanı, tarihçi, folklorcu ve edebiyatçı olan Suphi Saatçi, 1996 yılında İstanbul'da yayımlanan "Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı" adlı eserinin 39. ve 40. sayfalarında, "Irak'ta İlk Türkler" başlığı altında şu hususlara değinmiştir:

"Irak Türkmenlerinin kökeni ve gelişi İslam Ansiklopedisi'ne göre Orta Asya'daki Türklere uzanmaktadır. Tüm tarihi kaynaklarda Türkmenler Irak'a ilk gelişleri Hicrî 54 (674) yılına kadar dayandırmaktadır. Ancak bazı tarihçiler tezlerinde Türkmenlerin tarihini Irak'ta ilk medeniyet kuran Sümerlere kadar dayandırmıştır. Hatta bazı tarihçiler hâlihazırda Türkmen bölgelerinde kullanılan Türkçe için Sümercenin bir parçası olduğunu da ileri sürmüşlerdir."

"Gerçekte Türkmenler Emevî Halifesi Muaviye bin Ebu Süfyan tarafından Ubeydullah bin Ziyad 20.000 kişilik ordusuyla Ceyhun Irmağı'nı geçerek, Buhara'ya teveccüh etmişler. Daha sonra Beykent'i de ele geçiren Ubeydullah Buhara'ya yaptığı hücumlar karşısında, Buhara prensesi Hatun emrindeki Türk kuvvetleri ile şiddetli çarpışmalardan sonra sulh yapmak zorunda kalmışlardır. Böylece Ubeydullah barıştan sonra, yanına aldığı Türk askerlerini Irak'a götürerek, Irak'ın güneyi Basra'ya yerleştirmiştir."

Saatçi'nin (Saatçi, 1997, s. 120) bu konuya dair diğer görüşleri ise şu şekilde devam etmektedir:

"Tarihi kaynaklar, Basra'ya yerleştirilen Türk askerlerinin 2000 kişi kadar olduklarını ve bunların ok atmakta pek mahir bulunduklarını, bu semte de Buhariyye denildiğini kaydeder. Bu Türk okçularından, Yemâme'de âsî Arap bedevîlerinin bastırılmasında yararlandığı biliniyor. Basra'da Ubeydullah bin Ziyad'ın gözde adamlarından biri olan Reşidü't-Türkî adındaki mevlâsının da, Basra'ya yerleştirilen Türkler arasından yükseldiği şüphesizdir."

Bu konu ile ilgili olarak Kubra Saadun Jaaffar, "Irak'ta Türkmenlerin Oluşumu" adlı eserinde Türkmenlerin tarihini yedi farklı döneme ayırarak incelemiştir. Bu dönemlere ilişkin açıklamalara bakacak olursak:

"Birinci dönem, Emevîler döneminde, 2000 kişilik Türkmen okçusunun Irak'ın güneyindeki Basra'ya yerleştiği bir dönemi kapsamaktadır. Bu Türkmen savaşılar, Basra'da gerçekleşen savaşlarda önemli bir rol oynamışlardır. İkinci dönem (950-1050), Abbasîler'in hilafeti dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde, Türkmenler giderek bölgede egemenlik kurmaya başlarken, Abbasîler zayıflamaya başlamıştır. Ancak, Abbasîler yine de varlıklarını sürdürmeye çabalamışlardır. Üçüncü dönem, 1092-1194 yılları arasında Irak'ın Selçukluların yönetimine geçtiği bir dönemi kapsamaktadır. Bu süreçte Türkmenler, 4-5 farklı beylik kurmuşlardır. Musul'da Atabeyler, Kerkük'te Kıpçaklar ve Erbil'de Zeyneddin Küçük gibi beyliklerle bölgede varlıklarını sürdürmüşlerdir. Dördüncü dönem ise, 1220-1250 yılları arasında, 24 Türk boyundan biri olan Bayat Türklerinin Moğol hükümdarı Cengiz Han'ın zulmünden kaçarak Musul ve Kerkük'e yerleştiği bir dönemi kapsamaktadır. Beşinci dönem, 1258 yılında Bağdat'ın Moğollar tarafından ele geçirilmesiyle başlar. Bu işgal sırasında Bağdat'ta hem Moğol hem de Türk unsurları bulunmaktaydı. Türkmenler, bu dönemde de bölgeye yerleşmeye devam etmişlerdir. Altıncı dönem, 1370-1500 yılları arasında Irak'ın Akkoyunlular ve Karakoyunluların egemenliğinde olduğu bir dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde Türkmenler, özellikle Musul bölgesine yerleşmişlerdir. Hatta günümüzde Musul'a bağlı Karakoyunlu adlı bir kasabanın varlığı da vurgulanmaktadır. Yedinci dönem ise, 1514 yılı itibarıyla Osmanlı hâkimiyetinin başladığı dönemdir. Bu dönemde, ticaret amacıyla Türkmenler, Musul, Kerkük, Telafer, Tuzhurmatu, Altunköprü gibi bölgelere yerleşmişlerdir." (Jaafeer, 2017, s. 2-3).

Bu bağlamda, Türkmenlerin Orta Asya'dan, özellikle Kuzey Çin'den göç ederek gelen Oğuz Boyu'nun bir parçası oldukları söylenebilir. Kendilerine Irak'ın kuzey ve orta bölgelerini yurt edinmişlerdir. Türkmenler, Abbasîler döneminden itibaren çeşitli devlet ve beylikler kurarak varlıklarını günümüze kadar sürdürmüşlerdir. Kuzey Irak'taki Türkmen nüfusunun varlığı, Abbasîler Dönemi'nde zirveye ulaşmış ve bu süreçten sonra daha yoğun ve güçlü bir şekilde devam etmiştir.

1508 yılında Şah İsmail Safevî tarafından Akkoyunlulara karşı zafer kazanılmasıyla Irak'ta Şii İran Safevî Devleti Dönemi başlamıştır. Ancak Safevîlerin Irak'taki hâkimiyeti uzun sürmemiştir. 1535'te Kanuni Sultan Süleyman'ın Safevîler'e karşı gerçekleştirdiği seferin ardından Irak, Osmanlı İmparatorluğu'na katılmıştır. Ayrıca, 1638 yılında IV. Murad döneminde Irak, altı sancaktan oluşan bir eyalet merkezi haline getirilmiştir (Hürmüzlü, 2003, s. 14). “Türkmen” kelimesi ise daha geniş bir coğrafyadaki Türk topluluklarını kapsar. Irak'taki Türkmenler, çoğunlukla Kuzey Irak'ta bulunan Kerkük, Nineveh, Erbil ve Diyala illerinde yaşamaktadır. Özellikle Kerkük, Telafer, Emerli, Tazehurmatu, Tuzhurmatu, Kifri, Altun Küpü ve Dakuk bölgelerinde yoğunlaşmışlardır. Bu bölgelerdeki Türkmenler arasında güçlü bir kültürel ve dilsel bağ bulunmaktadır (El-Haşimi, 1936, s. 144). Irak Türkmenleri, 7. yüzyıldan Osmanlı Dönemine kadar Mezopotamya'ya gelen çeşitli Türk göçlerinin soyundan gelmektedir (Güngör, 2014, s. 17-18).

2.2. Yerleşim Bölgeleri

1921 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımına göre, Irak'ın toplam nüfusu 2-3 milyon arasında olduğu tahmin edilmektedir. Irak'ta 1932'de bağımsızlığını ilan ettikten 15 yıl sonra, 19 Ekim 1947'de yapılan sayımda ise nüfusun yaklaşık 5 milyon civarında olduğu belirtilmiştir. 1921 yılına ait verilere göre, Musul Vilayeti'ndeki Türkmen nüfusunun 150-200 bin arasında olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, İsmet Paşa Lozan Antlaşması'nda Musul Vilayeti'nde 146.960 Türkmen'in yaşadığını belirtmiştir. Ancak Kerkük ve diğer vilayetlerdeki Türkmen nüfusundan Konferans'ta söz edilmemiştir (Hürmüzlü, 2005, s. 147-148).

1957 yılı itibarıyla Irak Merkezi Sayım Kurulu, ülke nüfusunun 6-7 milyon civarına ulaştığını belirtmiştir. Aynı dönemde, Irak nüfusunun içinde Türkmen nüfusunun yaklaşık 500 bin olduğu tahmin edilmiştir (Hürmüzlü, 2005, s. 146-147).

2002 yılına gelindiğinde ise, Merkezi Sayım Kurulu ve Irak Planlama Müdürlüğünün verilerine göre, Irak'ın toplam nüfusu 23-25 milyon arasında bir seviyeye çıkmıştır. Bu durumda Türkmen nüfusunun da 3-4 milyon civarında olduğu belirtilmiştir. Bu sayı, özellikle Musul, Kerkük ve Erbil'deki Türkmen nüfusu dikkate alınarak hesaplanmıştır (Bayati, 2017, s. 9). Ayrıca, Bağdat ve Irak'ın güney bölgelerinde, anadillerini unutmuş olan binlerce Türkmen bulunduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Irak'ın devlet politikası gereği, bugüne kadar Irak Türkmenlerinin nüfus dağılımına dair herhangi bir resmî araştırma yayımlanmamıştır. Irak'ta nüfus sayımları ve istatistiksel veri tabanları oluşturmakla sorumlu olan Irak Merkezi Sayım Kurumu, birçok alanda istatistikî veriler paylaşırken, Irak'ın etnik yapısına ilişkin çalışmalarını erişime kapalı tutmaktadır. Bu politika nedeniyle, Irak'ta yaşayan Türkmenler ve diğer etnik gruplar hakkında uluslararası kuruluşlar ve stratejik merkezler çeşitli tahminlerde bulunmuşlardır (Hürmüzlü, 2005, s. 146).

Irak Türkmenlerinin önemli yazarlarından Dr. Nefi Demirci, “Dünden Bugüne Kerkük” adlı eserinde Irak Türkmenlerinin nüfusu hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “2003 sonrasında Irak'ta her gün ölüm, savaş ve saldırılar yaşanmış olsa da 15 yılın ardından 2017 yılında, Merkezi Sayım Kurulu'na dayandırılarak, ülke nüfusunun 37 milyon 139 bin 519 olduğu söylenebilir. Bu durumda Türkmen nüfusunun 4-5 milyon civarında olduğu öngörülmektedir.” (Demirci, 2018, s. 21-22).

Bu değerlendirme, Irak'ta nüfus sayımının ciddi bir sorun haline geldiğini ve güvenilir kaynakların bulunmadığını göstermektedir. Nüfus sayımlarının güvenilir olmaması nedeniyle, etnik dağılım hakkında kesin bilgi vermek oldukça zordur. Bunun başlıca nedeni, Irak'taki bölgesel egemenlik mücadelesi ve çeşitli dönemlerde uygulanan Araplaştırma ve Kürtleştirme politikalarıdır. Etnik ve mezhebi ayrımcılığa dayalı siyasetle Türkmenler, neredeyse her dönemde asimile edilmek istenmiştir. Bu yüzden Türkmen nüfusuna dair farklı kaynaklarda birbirinden farklı veriler bulunmaktadır (Demirci, 2018, s. 21).

Türkmen nüfusunun en yoğun olduğu bölgelerden biri de Telafer şehridir. Çalışmaya konu edilen Mikdat Havdioğlu'nun da memleketi sayılan Telafer'de Türkmen tarihi ve edebiyatı ile ilgili önemli bulgular yer almaktadır.

2.2.1. Telafer

Telafer, Irak'ın Musul iline bağı bir ilçe olup, Musul'un batısında ve bu şehre yaklaşık 66 km mesafede yer almaktadır (Özdağ, 2007, s. 497). Telafer'in batısında bulunan Sincar ilçesi ise Telafer'e 55 km uzaklıktadır. Bu bağlamda, Telafer, Musul ile Sincar arasında stratejik bir konumda bulunmaktadır. İlçeye bağı üç kasaba bulunmaktadır: İyaziyye, Rabia ve Zammar. Telafer çevresinde yüzden fazla köy yer almakta olup, mahalle adları idari makamlar tarafından değışikliklere uğramış olsa da, halkın hafızasında Türk isimleriyle anılmaya devam etmektedir. Bu mahalleler arasında Hasanköy, Saray, Kala, Aşakkala, Parçabağ, Su, Kamber Dere, Kurt Ali, Gergeri, Çolak, Çelebler ve Sincar Mahallesi yer almaktadır. Öte yandan, Kurt Ali Mahallesi geçmişte Kartallar Mahallesi olarak bilinmekteydi (El-Reşid, 2017, s. 18).

Tarihsel süreçte Telafer, farklı dönemlerde çeşitli adlarla anılmıştır. En yaygın olarak bilinen isimleri “Tel-Afar” ve “Nemet Aştar”dır. Telafer'in Sümerce adı olan (Telesar) veya (Telsar), “Cennetin Hanımı” anlamına gelmektedir. Asurlular döneminde “Nemet Aştar” ifadesi, aşk, güzellik, bolluk ve yaşam tanrıçası Aştar'a atıfta bulunarak tapınak veya tarla anlamında kullanılmıştır. Aramice “Tel-Ağbar” teriminin “Tel” (Tepe) ve “Ağbar” (Toprak) kelimelerinin birleşiminden türediğı ve zamanla Telafer adını aldığı düşünülmektedir (El-Reşid, 2017, s. 18).

Osmanlı Döneminde Sincar ilçesine bağı olan Telafer, 1917 yılında ilçe statüsü kazanmıştır. Telafer ilçesinde yer alan Türkmen köyleri arasında Ağbılağ, Ağtepeler, Arpatepe, Antallavi, Azzotepesi, Buhur, Cegen Harabı, Cubara, Cedduh, Çardağtepe, Dolama, Deveboynu, Daşlıdere, Faka, Harala, Hamra, Harna, Kızıl Kuyyu, Kızıl Tar, Kırmızı, Kör Kuyyu, Kubbık, Malveren, Mıstah, Miççe, Sanbar, Sac'a, Sualtı, Turmı ve Viranşehir yer almaktadır (Saatçi, 1996, s. 35). Ayrıca Malla Casim, Aşık, Summak ağacı ve Egilegil gibi köyler de bulunmaktadır.

Bağdat'taki Irak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağı Eski Eserler ve Miras Dairesi kayıtlarına göre Telafer'in arkeolojik sit alanları 25/11/1947 tarihinde tescillenmiştir. Bu alanlar arasında Yarım Tepe, Soppan veya Büyük Soppan, Tel Taya, Tel Abu-meriye (Karguttu), Üç Tepe gibi yerler bulunmaktadır (El-Reşid 2017, s. 30-40).

Telafer, nüfusunun tamamının Türkmenlerden oluştuğı en kalabalık yerleşim birimi olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, Telafer'e Irak'taki Türkmen siyasi varlığının ve kimliğinin en belirgin şekilde gözlemlendiğı bir merkez olma özelliğini kazandırmıştır. 1997 yılı

nüfus sayımında Telafer'in nüfusu 280 bin olarak kaydedilmiştir; 2008 yılı itibarıyla ise bu rakam 395.150'ye çıkmıştır (Erkmen, 2009, s. 7). 2009 itibarıyla şehir merkezinin nüfusu 400 bini aşmaktadır (Telaferli, 2012, s. 35).

Telafer'in tarımsal yapısı kapalı bir tarım toplumu özelliği göstermektedir. Irak'ın en büyük arpa ve buğday üretim merkezlerinden biri olan Telafer, ülkenin gıda ihtiyacının önemli bir kısmını karşılamaktadır. El-Cezire tarla bölgesi tamamen Telafer'e aittir ve bu bölge sebze ve meyve üretimi bakımından da ünlüdür. Özellikle Diyala ilinin portakalı, Basra'nın hurması ile Telafer'in narı, inciri ve yeşil patlıcanı meşhurdur. Telafer'deki incir çeşitleri arasında "Ahmet kara", "Ağ ağaç", "İslam ağacı", "Kaspi karave" ve "Cüz inciri" yer alırken; nar çeşitleri arasında ise "Şirin nar", "Miz nar", "Deve dişi" ve "Deri" bulunmaktadır.

Telafer'de yaşayan Türkmen oymaklarının gelenek ve görenekleri birbirine benzerlik göstermektedir. Bu oymakların aşiret yönetim kuralları, evlilik ritüelleri ve bayram kutlamaları gibi toplumsal özellikleri benzerlik arz etmektedir. Tarihsel olaylar bağlamında ise Telafer ve çevresindeki oymakların kökeni konusunda farklı görüşler bulunmaktadır; ancak Kaşgarî, Birûnî, Mervezî gibi Müslüman tarihçiler genellikle bu oymakların Oğuz Türkmenleri soyundan geldiğini belirtmektedir (Albayatı, 2023, s. 22).

2.3. Irak Türkmen Ağızları

Günümüzde Irak Türkmen Türkçesi, Irak'ta konuşulan tüm Türkçe ağızlarını kapsayan bir dilsel kategoridir. Ancak, Irak'ta konuşulan Türkçe ağızları genel olarak benzer özellikler gösterse de bazen ağız farklılıkları belirginleşmektedir. Bu farklılıklar zaman zaman aynı il, ilçe ve bucak içinde, hatta bazen iki farklı mahallede bile görülebilmektedir. Bu durum, bölgede farklı dönemlerde göç eden ve yerleşen Türk boylarının 11. yüzyıldan itibaren mevcut olan ağız farklılıklarını taşımasından kaynaklanmaktadır (Bayatlı, 1996, s. 329).

Irak Türkmen ağızları, Azerbaycan Türkçesi ağızları içerisinde değerlendirilmektedir yaklaşık 2,5 milyon kişi tarafından konuşulmaktadır. Bu ağızlar, İran'ın Güney Azerbaycan, Tahran ve Save Bölgesi ağızları ile Türkiye'nin Urfa, Diyarbakır, Elazığ ve Gaziantep ağızlarıyla büyük benzerlikler göstermektedir. Irak Türkmen ağızları, "ng" sesinin "-v-" ve "-y-"ye dönüşmesi açısından iki ana gruba ayrılmaktadır. Kerkük, Erbil, Dakuk, Mendeli, Hanekin, Kazaniye gibi bölgelerde konuşulan ağızlar, "-v-" grubuna aittir ve örnek olarak gēldüv < geldin, ēlūv < elin şeklinde kullanımlar gösterir. Telafer, Altun

Köprü, Tuzhurmatı, Tazehurmatı, Kifri, Beşir, Emirli gibi bölgelerde ise “-y-” grubuna ait ağızlar bulunmakta, örnek olarak eliy, geldi gibi ifadeler kullanılmaktadır. “-v-” grubundaki ağızlar, Tebriz ve Afganistan Avşar ağızlarıyla benzerlikler taşıırken, “-y-” grubundaki ağızlar, Urfa ağızıyla paralellik gösterir. Ayrıca, Anadolu doğu kümesi ağızları, Azerbaycan Türkçesinin batı ve güney ağız kümelerinin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Güneydoğu Anadolu'da Urfa ağızı, Anadolu doğu kümesi ağız bölgesini Telafer, Altunköprü, Tazehurmatı, Tuzhurmatı, Kifri, Beşir, Emirli, Karatepe ile Kerkük, Erbil, Dakuk, Mendeli, Hanekin gibi bölgelerdeki Irak Türkmenleri ağızlarıyla bağlar (Gökdağ, 2012, s. 113).

Irak Türkmen Türkçesi, Türkçenin Azeri sahasına dâhildir. Azeri sahası, dil coğrafyası bakımından doğu Anadolu, güney Kafhasya ve Kafhas Azerbaycanı, İran Azerbaycanı, Kerkük ve Irak-Suriye bölgelerini içine alır (Kahiyah, 2023, s. 583).

“Batı Oğuz diyalektleri, Anadolu ve Kuzey Azerbaycan sınırları dışında, Güney Azerbaycan Türkçesinin varyantları İran'ın Hamedan şehrinin kuzeyinden, kuzeybatıya doğru Urumiye ve Hoy üzerinden Türkiye'nin Nahçıvan sınırına değin uzanır. Oğuz Türkçesinin Irak varyantları Suriye sınırı yakınlarında, Türkiye sınırına 80 km. mesafedeki Türkmen şehri Telafer' den Bağdat'ın güneydoğusunda Bedre bölgesinde uzanan bir şerit içinde, başta Kerkük olmak üzere ülkenin kuzeydoğusunda ve merkez bölgelerinde dağınık olarak konuşulur. Bu şeridin kuzeyinde Türkiye, batısında Dicle nehri, doğusunda İran sınırı yer alır. Doğudan kuzeybatıya doğru Kerkük, Musul, Telâfer hattı Türkiye'nin güneydoğusunda bir Irak Türkmen kuşağı oluşturur. Bu kuşak, Bayır-Bucak Türkmenleri aracılığıyla kesintili olsa da Türkiye'nin en batısına doğru uzanır” (Eker, 2008, s. 94-95; Kahiyah, 2022, s. 583).

Irak Türkmen ağızlarının genel özellikleri, şu şekilde sıralanabilir:

“2.Şahıs iyelik ve fiil çekimlerinde eski Türkçe “ng” sesinin “v” ve “y” sesine dönüştüğü görülmektedir. Bu ses değişimi evrensel fonetik bir temayüldür.

Irak Türkmen Türkçesinde –t- ettirgenlik eki, bazı fiillerde –Dİr ettirgenlik eki fonksiyonunu üstlenir: durut- “durdur”; girit- “giydir-”; oyat- “uyandır-” vb.

Türkiye Türkçesinde –l’li şekilleri kullanılan edilgenlik ekinin Kerkük ağızında –n’li şekillerine rastlanır.

Boya-t- fiilindeki –t’nin ettirgenlik görevi yoktur. Boyat-: boya-. Kelimenin bu şekilde kullanımı, doğu ve güneydoğu Anadolu ağızlarında yaygındır.

Irak Türkmen Türkçesinin kendine has özelliklerinden biri de isimlerin sonuna gelen –AkA/-kA takısıdır. Bu takı, daha önce bilinen ve söylenen nesneyi belirtmek için kullanılır. Ekten sonra çekim ekleri getirilebilir: Bu da dedi avradaka ge gideyin (bu da hanıma gel gidelim dedi) / Bes hamı sofraka (İyi, hani sofraya).

Irak ve İran Türk ağızlarında şimdiki zaman çekiminin 3. Şahsında –İrI ekinin kullanıldığı görülür: Heyran öz rızası ile dert çekmiri.

Azerbaycan Türkçesi yazı dilinde ve ağızlarında yaygın olan –AndA ekli zarf fiiller, bazı Anadolu ağızlarında ve Irak Türkmen Türkçesinde de kullanılmaktadır. Irak Türkmen Türkçesinde ek, iyelik eklerini de alır. Zarf fiil eklerinden sonra iyelik eklerinin kullanılması, özellikle Türkmen Türkçesinde yaygın olarak görülür: Yoldaşlarım görendem.

Irak Türkmen Türkçesinde cümle başı edatı olarak –çI bağlacı kullanılır: Çi bir üzin bilmiyen.

Eski Türkçede küçültme eki olarak kullanılan –kInA eki, Irak Türkmen Türkçesinde de kullanılmaktadır. Ek burada –nA şekline dönüşmüştür: İçinde bir kıcıkına kapı varydı.

Irak Türkmen Türkçesinde “ilen” edatından gelişen ve ses benzeşmesi sonucu –DAn şekline giren biçimbirim vasıta hali ve bağlama edatı olarak kullanılır: İşte men öziydenem.

Irak Türkmen Türkçesinde “birli” (Eski Türkçede “birle”) edatı, -mAk isim fiil eki ve –Dlk sıfat fiil ekinin iyelik eki almış şekillerinden sonra gelerek zarf fiiller oluşturmaktadır: Çıhar çöle çıktığı birli etrefine bahar.

Irak Türkmen Türkçesinde şahıs ve dönüşlülük zamiri olarak kullanılan “bile” kelimesi bulunmaktadır: Nagarta mal istisey verim bileye” (Gökdağ, 2012, s. 115-120).

2.3.1. Türkmen Kelimesi Üzerine

Günümüzde Türkmenistan, Anadolu ve Irak gibi farklı bölgelerde yaşayan, Oğuz soyuna mensup Müslüman Türk topluluklarına genel olarak “Türkmen” adı verilmektedir. Tarihçiler, Irak Türkmenlerine “Türkmen” denilmesinin nedenine dair çeşitli görüşler sunmuşlardır. Bunlar arasında en yaygın ve pek çok bilim insanı tarafından kabul edilen görüş, Türkmenlerin Türk boylarından birine mensup olmalarından dolayı bu ismin onlara verilmiş olmasıdır. Bir diğer kabul gören görüş ise, 11. yüzyıldan sonra Oğuz Boylarına verilen bir ad olarak “Türkmen” isminin kullanılmaya başlandığıdır. Ayrıca, bu ismin özellikle Selçuklular Döneminden itibaren yaygınlaştığı ifade edilmektedir. Konuyla ilgili çok sayıda farklı görüş bulunduğundan, aşağıda Türkmen sözcüğünün anlamına ve bu konudaki önemli bazı görüşlere yer verilmiştir.

Bu konuda Faruk Sümer ‘Türkmen’ kelimesiyle ilgili olarak “Oğuzlar” isimli eserinin birinci ve ikinci baskılarının önsözünde şu açıklamalarda bulunmuştur:

“11. yüzyıldan itibaren kendilerine Türkmen de denilen Oğuzların, Türkiye Türkleri ile İran, Azerbaycan, Irak ve Türkmenistan Türklerinin ataları olduklarını biliyoruz. Selçuklu ve Osmanlı hanedanlarının da onlardan çıktığını hatırlarsak Oğuzların dünya tarihinde ne kadar mühim roller oynamış bir Türk kavmi olduğu anlaşılmış bulunur. Bilhassa ticarî münasebetler sebebi ile 10. yüzyıldan itibaren aralarında yayılmaya başladığını bildiğimiz İslamlığın, 11. yüzyılda Oğuzların ezici çoğunluğunun dini hâline geldiği görülür. Bunun sonucunda Oğuzlara, 11. yüzyılda Türkmen adı verilmiştir ki, bu ad aşağı yukarı iki asır sonra her yerde Oğuz’un yerini almış ve Oğuz sözü, destanlar ile hatıraları yaşatılan ataların adı olarak Türkmenler arasında uzun müddet yaşamıştır”

Farslı bilim insanları, “Türkmen” kelimesinin etimolojisini incelerken, bu kelimenin aslında “Türkmāned” şeklinde geçtiğini ve “Türk’e benzer” anlamını taşıdığını belirtmişlerdir (Paşayev, 1998, s. 19).

Türkmen tarihi üzerine yoğun çalışmalar yapan Erşat Hürmüzlü ise, “Türkmen” kelimesiyle ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: “Irak Türklerine ‘Türkmen’ denilmesi Selçuklular döneminde başlamıştır. Türkmenlerin Türk’ten ayrı bir ırk olmadığı yalnızca Oğuzların Müslüman olan kısmına Türkmen denildiği konusundan tüm tarihçiler ortak bir görüşe varmışlar.” Veriliş sebebine gelince; Müslüman olmayan Türkler ve Arapçayı bilmeyenler arasında tercümanlık yapan kişilere “Tercüman” adı verilmiş, zamanla tercüman kelimesi Türkmen şekline dönüşmüştür (Hürmüzlü, 1991, s. 9-10).

İbrahim Kafesoğlu da “Türkmen” kelimesi hususunda şunları izah etmektedir:

“Erşat Hürmüzlü, “Türkmen” kelimesinin, İslamiyet’i kabul eden Türkler için Oğuzlar arasında kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca, “Türkmen” kelimesinin ilk kez 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud’un “Dîvânu Lugâti’t Türk” adlı eserinde geçtiği bilinmektedir. Türkçede “-man/-men” ekinin, “kocaman”, “karaman”, “şişman” gibi kelimelerde olduğu gibi, birleştiği kelimeye büyüklük, fazlalık veya üstünlük anlamı kattığı bilinmektedir. Bu ekin, “Türk” kelimesine eklenmesiyle “Türkmen” kelimesi, “gerçek Türk” veya “öz Türk” anlamında kullanılmıştır” (Kafesoğlu, 1987).

2.4. Irak Türkmen Edebiyatı

Irak Türkmen edebiyatını kapsamlı bir biçimde değerlendirebilmek için Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin edebî mirasına atıfta bulunmak gerekmektedir. Zira Irak Türkmenleri, yüzyıllar boyunca bu iki büyük Türk devletinin hâkimiyeti altında yaşamış ve bu süreçte, onların kültürel ve edebî etkilerini doğal olarak taşımışlardır. Türk edebiyatının tarihi yaklaşık 1500 yıl öncesine dayanmaktadır bu uzun zaman diliminde bilinen en eski örnekler, 8. yüzyılda Orta Moğolistan’da dikilen Orhun Yazıtlarıdır. Türkler, İslamiyet’i benimsemeden önce farklı alfabeler ve lehçeler kullanmışlardır. Ancak İslamiyet’in kabulü ile birlikte Arapça ve Farsça’nın etkisi artmış; özellikle Osmanlı Dönemi’nde Türkçe, Arap harfleriyle yazılmaya başlanmıştır. Bu kültürel ve dilsel değişim, Irak Türkmenlerinin edebi üretimlerinde de belirgin bir şekilde kendini göstermiştir (Khedher, 2011, s. 53).

Bu erken dönem, Irak coğrafyasının Türk kültür çevresiyle etkileşim gösterdiği ilk süreci oluşturmaktadır. Oğuz boylarının, Türk coğrafyasına girmesiyle kültürel ve dilsel etkileşim artmıştır. Bu etkileşim sonucunda da daha sonra oluşacak olan Irak Türkmen edebiyatının

temelleri atılmıştır. Sınırlı şekilde günümüze ulaşan eski yazılı metinler, Irak Türkmen edebiyatında da önemli bir yer edinmiştir.

Tarihi süreç içerisinde Irak, farklı dönemlerde çeşitli Türk ve Türkmen topluluklarının egemenliği altına girmiştir. Hicri 54 (Miladi 674) yılında başlayan bu süreç, Osmanlı'nın bölgeden çekilmesine kadar devam etmiştir. Dolayısıyla Irak'ta Türk ve Türkmen kökenli toplulukların edebî faaliyetlerini çok erken dönemlerden itibaren gözlemlemek mümkündür. Her ne kadar elimizde bu erken dönemlere ait fazla yazılı örnek bulunmasa da Kaşgarlı Mahmud'un "Divan-ı Lügat-it Türk" eserinde bu döneme ait edebî izler bulunmaktadır. Ancak günümüze ulaşan edebî metinlerin büyük çoğunluğu Osmanlı Dönemine aittir ve bu metinlerin çoğu şiir formundadır. Bu dönem, Irak Türkmen edebiyatının yazılı kültüre yöneldiği bir geçiş dönemi niteliğindedir. Sözlü kültürden yazılı kültüre geçişte ise 14. ile 16. yüzyıllar önemli bir rol oynamıştır.

17. yüzyıl Irak Türkmen edebiyatı, Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ve 1918 sonrasında bölgenin işgale uğraması sonucu önemli bir sarsıntı yaşamış ve yeni gelişmekte olan edebî akımlar engellenmiştir. Özellikle Türkiye'de Batı etkisiyle gelişerek yeni ekoller halinde şekillenen modern edebiyat dönemi başlamışken Irak Türkmen edebiyatçıları bu gelişmelerin dışında kalmış ve uzun süre eski şiir geleneğine bağlı kalmışlardır. Türkiye'den kopmanın yarattığı üzüntü, özlem ve çaresizlik, Türkmen edebiyatçılarının eserlerinde en çok işledikleri temalardan biri haline gelmiş ve bu durum, adeta bir hayat tarzı olarak Türkmen edebiyatının bütün alanlarını etkilemiştir (Almohammed, 2021, s. 24). Bu dönem, edebî faaliyetlerin başlangıcından 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar uzanan bir süreci kapsar. Ortak Türk edebiyatının bir parçası olarak kabul edilen ve 14. ile 16. yüzyıllar arasında gelişen Irak Türk edebiyatı, Azerbaycan Türkçesi (ya da eski Anadolu Türkçesi) ile dilsel benzerlikler taşımaktadır (Saatçi, 1997, s. 159). Bu dönemde, Irak Türkmen edebiyatının ilk örneklerini veren birçok önemli şair yetişmiştir. Nesimî, bu dönemin ilk önemli şairlerinden biri olarak kabul edilmektedir. 16. yüzyılda yetişen Fuzuli ise, yalnızca Irak Türkmen edebiyatının en güçlü temsilcisi olmakla kalmamış, aynı zamanda Türk edebiyatını taçlandıran büyük sanatçılardan biri olmuştur. Aynı yüzyılda eserleriyle tanınan Ahdi, Bağdatlı Ruhi, Nevres-i Kadim, Nevruzî ve Bedri gibi edebiyatçılar, bu dönemde nadir bulunan zengin edebî miraslar bırakmışlardır. Türkmen halk şairleri arasında ise, Haydaroğlu, Şeyhoğlu ve Salah Nevres gibi isimler, Irak Türkmen edebiyatının tanınmış temsilcileri olarak öne çıkmıştır. 19. yüzyılda ise, daha güçlü ve ün kazanan edebiyatçılar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, nesir alanında Sâfi, hiciv

alanında Şeyh Rıza ve Urfi, divan edebiyatının klasik mahsullerine yaklaşan başarılı şair Faiz, ayrıca dikkat çeken diğer isimler arasında Kabil ve Tabiboğlu da bulunmaktadır (Saatçi, 1997, s. 159).

Irak'ta yaşayan Türkmenler, Türkçeyi iki farklı biçimde kullanırlar: İlk olarak, Türkmenlerin günlük yaşamlarında kullandıkları konuşma dili, yani Irak Türkmenlerinin konuştukları ağız vardır. Bu bölgede konuşulan yerel ağızlar genellikle Azerbaycan dil sahasına dâhil edilebilecek özellikler göstermektedir. İkinci olarak ise yazı dilidir. Irak'taki Türkmenler, yalnızca konuşma dili olarak kullanılan Türk ağızlarını yazı dilinde kullanmamışlar; bunun yerine yazı dilinde Türkiye Türkçesini benimsemişlerdir. Konuşma dili ile yazı dili arasındaki bu fark, Irak Türkmenlerinin Anadolu Türkleriyle olan bağlarını bir neticede kuvvetlendirmiştir. Yazı dilinde Türkiye Türkçesinin kullanımı, edebî metinlerde ortak bir kültürel hafızayı gözler önüne sererken ağızların ise günlük yaşamda kullanımı, Irak Türkmenlerinin yerel kimliklerine sahip çıkmasını sağlamıştır.

16. yüzyılda yazılmış edebî eserlerin büyük bir kısmının Azerbaycan Türkçesiyle kaleme alındığı görülmektedir. Ancak, 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Irak'ta yazılı edebiyat, Batı Türkçesi olan Osmanlı Türkçesi'nin etkisi altına girmeye başlamıştır. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Irak'tan ayrılan Türkiye kökenli Türkmenlerin yazı dilinde, Türkiye Türkçesinin etkisi devam etmiştir. Türkmenler, Türk dilinde gerçekleşen sadeleşme hareketini takip etmeye devam etmişlerdir. Ancak, 1975'ten sonra Bağdat yönetimi tarafından uygulanan baskılar sonucunda, Türkiye kökenli Türkçe yayınlar ve matbuatlara erişimleri kısıtlanmış ve yalnızca Türkiye radyolarının yayınları ile sınırlı kalmışlardır (Abdulmaged, 2020, s. 4). Bu dönem, Irak Türkmen edebiyatının olgunluk dönemindeyken gerilemeye doğru itmiştir. Siyasal baskılar ve I. Dünya Savaşı'nın sonuçlarının ardından Irak Türkmenleri, Anadolu Türkleri'nden bir nevi kopuş yaşamıştır. Olumsuz etkilere rağmen Irak Türkmenleri, ortak Türk kültür hafızasına sahip çıkmayı ve bu ortak bağı korumayı başarabilmiştir.

Çağdaş Dönem, Türkmen edebiyatının Anadolu'daki Türk edebiyatından ayrıldığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Rejimin uyguladığı yasaklar nedeniyle sanatçılar, Türkiye'de yayımlanan yeni eserleri, dergileri, gazeteleri ve yazıları takip edememenin sıkıntısını yaşamışlardır. Ancak, Türkmen sanatçılar, bu engellemeler ve zorluklara rağmen, kendi kültürel değerlerine ve edebiyatlarına sıkı sıkıya bağlı kalmayı sürdürmüşlerdir. Özellikle eski şiir geleneğini devam ettiren yeni eserler ortaya koymuşlardır. Türkiye'deki eski-yeni edebiyat tartışmaları, Irak Türkmen edebiyatına da

yansıdığıdır. Iraklı Türkmen edebiyatçıları, bir yandan eski geleneğe bağlı kalarak eserler verirken, diğer yandan da Anadolu'daki yeni edebî akımları takip etmeye çalışmışlardır. Bu durum, edebiyatçıları arasında bir ayrışmaya yol açmış ve iki ana grup oluşturmuştur. Bazı yazarlar, yeni edebî akımları “öze dönüş” olarak değerlendirirken diğerleri ise bu hareketi “özden kopma” olarak görmüşlerdir (Akar, 1993, s. 190). Çağdaş dönem, Irak Türkmen edebiyatının en dinamik dönemlerinden biri olmuştur. Bu dönemde, edebiyatçıları arasında eski-yeni edebiyat yöneliminde güçlü bir ayrışma ortaya çıkmıştır.

Eski ve yeni edebiyat arasındaki tartışmaya derinlemesine dahil olan usta Türkmen edebiyatçı Ata Terzibaşı, yeni edebiyat tarzını “Saçma Şiir” başlıklı yazısında, ilkel bir şiir biçiminin tekrarı olarak değerlendirip şiddetli bir şekilde eleştirmiştir. Terzibaşı, serbest şiiri, ‘Turfan Kazıları’nda bulunan “Tang Tengri” şiirlerine ve Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki şiir biçimlerine benzeterek bu türün sanatsal derinlikten yoksun olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, gerçek şiirin yazılmasının doğal yetenek ve beceri gerektiren zor bir süreç olduğunu savunurken, serbest şiirin her aydın tarafından kolaylıkla yazılabilecek basit bir ifade biçimi olduğunu belirtmiştir (Akkoyunlu, 1992, s. 590). Eleştirilerine serbest şiir üzerinden devam eden Terzibaşı, derin bir üzüntüyle şu ifadeleri kullanmıştır: “Zavallı Bakîler, Şeyh Galipler, Nedimler, Fuzuliler ve halk edebiyatının hece şairleri, bugünü görselerdi belki de şiir yazmaya son verirlerdi” (Akkoyunlu, 1992, s. 591). Eski-yeni tartışması, Irak Türkmen edebiyatında modernleşme döneminin sancılı olduğunu gözler önüne sermektedir. Tartışmanın her bir taraftarı, Irak Türkmen edebiyatının iki farklı koldan da gelişmesini, çeşitlenmesini ve zenginleşmesini sağlamıştır.

Edebiyatçıları arasında meydana gelen ayrılık önemli bir tartışma ortamı yaratmıştır. Eski edebiyatı savunan ve eski tarzda şiir yazan şairlerin yanı sıra, yeni edebiyatı savunan ve modern tarzda şiirler kaleme alan şairler de bu dönemde ortaya çıkmıştır. Özellikle Beşir Gazetesi’nin yayımlanmaya başlamasıyla birlikte, yeni şiir dili Türkmen edebiyatçıları arasında yaygınlaşmaya başlamıştır. Yeni şiir anlayışına en güçlü tepkiyi eski geleneği savunan şairler göstermiştir. Bu grup içinde yer alan Mehmet Sadık ve Ata Terzibaşı, yeni şiir diline karşı eleştirilerini dile getiren önde gelen isimlerdir. Yeni şiir taraftarı olan Salah Nevres ile eski şiir taraftarı Ata Terzibaşı arasındaki bu tartışmalar, dönemin tek edebî yayın organı olan Kardeşlik Dergisi’nde geniş bir şekilde yer bulmuştur (Akar vd., 1993, s. 190).

Irak Türkmen Edebiyatı’nın ilk ciddi örneklerine, genel Türk edebiyatı araştırmaları içinde rastlamak mümkündür. 1958’de gerçekleşen devrim sonrasında Türkmen edebiyatı kısmen

bağımsız bir kimlik kazanabilmişse de, bu tarihten önceki edebî üretimlerin büyük ölçüde Divan edebiyatının etkisiyle şekillendiği söylenebilir. Dönemin edebiyatı ağırlıklı olarak şiir türünde eserler ortaya koyarken, düzyazı örneklerine ancak o dönemde yayımlanan gazete ve dergilerde rastlanmaktadır (Bayat, 1984, s. 10-11). Türk edebiyatı tarihçileri, Irak Türkmen edebiyatını Türk edebiyatının bir uzantısı olarak görmekte ve İslamiyet sonrası edebî gelişmeleri iki ana kategoriye ayırmaktadır: Divan edebiyatı ve Halk edebiyatı.

2.4.1. Divan Edebiyatı

İslamiyet öncesi Türk şiiri, hece ölçüsüne dayalı olarak ve genellikle dörtlükler halinde kaleme alınmaktaydı. Ancak İslamiyet'in kabulüyle birlikte, Arap ve Fars edebî geleneklerinin etkisi Türk şiirine aruz ölçüsünün girmesine ve yeni nazım şekillerinin benimsenmesine yol açmıştır (Dakuklu, 1992, s. 21). Bu dönemde Türk edebiyatı yalnızca dış etkilere maruz kalmamış, aynı zamanda Arap ve Fars edebiyatlarına da önemli katkılarda bulunmuştur. Özellikle Fars edebiyatı, Türk devletlerinin himayesinde uzun yıllar boyunca edebî dil olarak kullanılmıştır; bu durum, Türklerin felsefi ve tarihî metinlerde önemli bir edebî birikim oluşturmaya zemin hazırlamıştır (Şakir, 1977, s. 9). İslamiyet'in Türk toplumu üzerindeki etkileri doğrultusunda, Semerkand ve Buhara gibi şehirler kültürel merkezler haline gelmiştir. Bu ortamda gelişen edebiyat, Yusuf Has Hacib'in "Kutadgu Bilig" adlı eseriyle yazılı edebiyat formuna kavuşmuştur. Arap şiir anlayışına uygun olarak şekillenen mesnevi ve gazel türleri, zamanla Türk edebiyatında önemli bir yer edinmiştir (Şakir, 1977, s. 9-10).

Irak Türkleri, Osmanlı ve Azerbaycan divan şiiri geleneği içinde belirgin bir konuma sahiptir. Bu gelenekten çıkan en önemli şairlerden biri Fuzulî olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Bağdatlı Rûhî, Nevres-i Kadîm ve Garîbî gibi divan şairleri de bu edebî geleneğe önemli katkılarda bulunmuşlardır. 20. yüzyılda ise Hicrî Dede, Mehmet Sadık, Es'ad Nâib, Osman Mazlûm, İzzeddin Bayatlı, Mehmet İzzet Hattat ve Salâh Nevres gibi şairler, Irak Türkmen edebiyatının gelişiminde etkili olmuşlardır (Ercilasun, 1993, s. 118).

2.4.2. Halk Edebiyatı

19. yüzyılda Avrupa'da yükselen milliyetçilik hareketleri, halk edebiyatı ürünlerine olan ilgiyi önemli ölçüde artırmıştır. Bu dönemde akademisyenler, halk arasında varlığını

sürdüren şarkı, efsane ve hikâyeleri derlemeye başlamış ve halkın kültürel mirasını sistematik bir biçimde incelemeye yönelmişlerdir. W. J. Thomas tarafından halk gelenekleri için ilk kez kullanılan “folklor” terimi, zamanla Almanya’daki bilim insanlarının katkılarıyla akademik bir disiplin haline gelmiştir. Bu disiplin, sözlü edebiyat, müzik, dans, sahne ve görsel sanatları kapsayan geniş bir alanı içermektedir. Türk kültüründe bu terim, Ziya Gökalp tarafından “halkiyat” olarak Türkçeye kazandırılmıştır (Dakuklu, 1992, s. 3).

Türkmen kültüründe ise özellikle halk şarkıları olarak bilinen “horiyatlar” büyük bir öneme sahiptir. Bu bağlamda (Bayatlı 2021, s. 18), “Hoyrat, Irak Türkmen edebiyatının şah damarıdır. Irak Türkmenlerinin sözlü edebiyatında ve hatta günlük hayatında hoyrat olmazsa olmazların arasındadır. Küçükten büyüğe kadar herkes hoyrat söyleyebilir” ifadesiyle bu türün toplum üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Halk edebiyatı, toplumun yaşam biçimini, düşünce yapısını, dil zenginliğini ve estetik anlayışını yansıtan önemli bir unsurdur. Türkmen halk edebiyatı da bu bağlamda, halkın inançlarını, geleneklerini, müzik kültürünü, oyunlarını, ninnilerini, ağıtlarını ve daha birçok yönünü kapsamaktadır. Bu edebiyat türü, Türkmen toplumunun hayat tarzını ve sosyal yapısını doğrudan yansıtan önemli bir kültürel miras olarak değerlendirilmektedir (Saatçi, 1996, s. 308). Toplumun hafızasını, gündelik yaşam dilimini, hayata bakış açısını yansıtan halk edebiyatı, Türkmen kimliğinin geleneğini yansıtan ve aktaran güçlü bir kültürel miras özelliği göstermektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 39). Araştırmada öncelikle Irak Türkmen edebiyatına ışık tutmak ve o yörenin edebiyatını işlemek için o topraklarda yetişmiş bir Türkmen şairinin eserleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda şiirleri ile Türkmen edebiyatı ilişkilendirilerek elde edilen bulgular ışığında yorumlama yapılmıştır. Doküman analizi tekniği ile Türkmen edebiyatı şiir anlayışı ve şairin zihin dünyasını şekillendiren kazanımları içeren kaynaklar ele alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, kaynak kitaplar ve şairin şiirleri üzerinden doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, Yıldırım ve Şimşek'e göre; araştırmanın konu ve olgularıyla ilgili yazılı/basılı materyallerin sistematik olarak toplanması, incelenmesi ve analiz edilmesi sürecidir. Bu süreçte araştırmaya konu olan olgu hakkında bilgi içeren raporlar, kitaplar, arşiv belgeleri, resmi dokümanlar vb. kaynaklar seçilir ve bu kaynaklardaki veriler araştırma sorularına yanıt verecek şekilde değerlendirilir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 187). Şiirlerin derinlemesine incelemesini yapmak ve Türkmen edebiyatıyla ilgili veriler elde etmek amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir. Şairin yayınlanmış “Bir Ömür Hikayesi” ve “Muhabbet Köprüsü” adlı eserlerinden hareketle tüm şiirleri incelenmeye tabii tutulmuş, elde edilen veriler başlıklar halinde sınıflandırılmıştır. Bu yöntem ile hem şiirler tahlil edilmiş hem de elde edilen veriler ışığında Türkmen edebiyatının özellikleri ve

vurgulanan ana temaları belirlenmiştir. Ayrıca, şairin hayatı ve eserlerinin Telafer'deki kültürel ve edebî etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda, şairle gerçekleştirilen yapılandırılmış görüşme, çalışmanın önemli birincil veri kaynağını teşkil etmiştir. Şairle yapılacak görüşme için Gazi Üniversitesi Etik Kurulundan 01.10.2024 tarihli, E-770821.302.01-1052681 Sayılı gerekli izinler alınmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Doküman analizi yöntemine uygun bir şekilde kaynak taraması yapıldıktan sonra şiirler konu başlıkları altında incelenmiştir. Şiirlerde temaya işaret eden kavramlar ışığında bir analiz yapılmıştır böylece hem şiirin hem de şairin zihniyeti ortaya çıkarılmıştır. Nitel araştırma usulüne göre çalışmadaki bazı kavram ve tanımlar da yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

ŞAİRİN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

4.1. Mikdat Havdioğlu'nun Hayatı

Şâir Mikdat Havdioğlu, 1 Ocak 1965 tarihinde Irak'ın Musul İline bağlı ve aynı zamanda ilin en büyük Türkmen ilçesi olan Telafer'in Ali Hasanağa Köyü'nde doğmuştur.

Çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Havdioğlu'nun babası Cemil Halil Havdioğlu annesi Zeynep Hanım'dır. Camil Halil Havdioğlu tarım ve hayvancılık işleriyle geçimini sağlamıştır. Mikdat Havdioğlu, Beşi erkek çocuk (Muhsin, Mikdat, Hazım, Eyyub, Raid) ve dördü kız (Kerime, Necme, Mehe ve Süheyla) olmak üzere dokuz kardeşti. Havdioğulları Türkmenlerin Gergerli aşiretine mensuptur, o bölgede meşhur olan Gergerler Irak'tan başka Anadolu ve Azerbaycan bölgesinde de yaşamaktadır. Günümüzde hâlâ aktif olarak âdetlerini koruyan ve onu yaşatan Gergerliler, Irak Türkmenleri arasında en büyük aşiretlerden biri olarak sayılmaktadır. 'Havdi' kelimesi aslında büyük babaannelerinden kalan bir isimdir dedelerini erken yaşta kaybedince babaanneleri olan Havva, onlara bakmış ve böylece Havvaogulları ya da Havvalı ismi zamanla Havdioğulları olarak adlandırılmıştır.

Havdioğlu, 1970 yılında daha dört yaşındayken Telafer'deki amcasının yanına gitmiş orada iki sene boyunca Kur'an kursunda okuyup eğitim aldıktan sonra kendi köyünde ilkokul olmadığı için Haraic el-Amud köyünde babasının arkadaşında kalarak, altı yıl boyunca ailesinden uzak ilkokul öğrenimini bu köyde tamamlamıştır. Köylerinde ortaokul da olmadığı için ortaokula Telafer'de devam etmiştir. 1982 yılında ise ortaokulu bitirdikten sonra Telafer'de devlet hastanesinde memur olarak çalışmaya başlamıştır.

Havdioğlu İran - Irak Savaşı'nda (1980 -1988) ordu saflarında savaşmıştır. Ancak fiziksel kusurları nedeniyle altı yıl boyunca farklı cephelerde farklı şehirlerde memur olarak görev

yapmıştır. Bağdat'ta görev yaptıktan sonra Samara şehrine atanmış ve üç yıl Samara Su Barajında memur olarak çalışmıştır.

1990 yılında devlete ambargo başlamış ve şâir Havdioğlu bu süreçte askerlik hizmetini tamamlamıştır. 1992 yılında maaşların yetersiz olmasından dolayı hastanedeki görevinden ayrılmış ve bir süre serbest işlerde çalışmaya başlamıştır. 1996 yılında geçim sıkıntısı çektiği için kendi köyüne dönmek zorunda kalmıştır. Havdioğlu, köydeki camide her Cuma köy halkına çeşitli konularda konuşmalar yapmaya başlayınca halk tarafından hoca lakabını almıştır.

Mikdat Havdioğlu 2003 yılında Saddam Hüseyin'in yönetiminin sona ermesi ve ambargonun kalkmasıyla birlikte tekrar Telafer'e dönmüş ve radyoda çalışmaya başlamıştır. 2004 yılında Bilkent Üniversitesinde gazetecilik kursuna katılmak için Ankara'ya gitmiştir. 2005 yılında Telafer'de güvenlik durumunun istikrarsızlığından dolayı Musul'a taşınmış ve Reşidi'ye Bölgesine yerleşmiştir; burada da Irak Türkmen Cephesi'nin radyosunda 2008 yılına kadar programcı olarak çalışmıştır. 2008-2014 yılları arasında Türkmen-FM radyosunun Musul şubesinin müdürü olmuştur. Farklı yıllarda Telafer'de ve Musul'da yaşayan şair 2014 yılında savaş ve işgallerden dolayı ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç etmiştir. Önce Türkiye'nin Adana şehrine yerleşen şair, bir yıl sonra 2015 yılında Ankara'ya taşınır. Günümüze kadar Ankara'da yaşayan "Mikdat Havdioğlu" edebî ve toplumsal faaliyetlerini burada da sürdürmektedir. 2016 yılında göçmen Türkmen şâirleri tarafından kurulan "Telafarlı Şair ve Edebiyatçılar Birliği"nin başkanı seçilir. Onun başkanlığında olan çeşitli dernekler tarafından düzenlenen onlarca uluslararası edebî etkinliklere Türkmen şâirlerinin yanı sıra diğer Türk dillini konuşan şâirler de katılmıştır. Şair Türkiye'de yaşadığı dönemde İzmir, İstanbul, Ankara, Antalya, Kırşehir ve farklı şehirde gerçekleştirilen uluslararası edebiyat festivallerine katılarak birçok ödül almıştır.

Günümüzde halen Ankara'da yaşayan şâir, 1981 yılında 17 yaşındayken Camia Hanım'la evlenmiştir. Altı çocuk babası olan şairin çocuklarından Vaat Havdioğlu da babası gibi şairdir.

4.2. Edebî Kişiliği

Şair Mikdat Havdioğlu Irak Türkmen edebiyatında Telafer şairleri arasında ön sırada gelenlerden biridir (Zarar, 2018, s.256). Havdioğlu, edebî kültürünün yanında müzik sanatıyla da uğraşan çok yönlü bir sanatçıdır (Yılmaz & Altınlı, 2017, s. 195). Bağlama

müzik aletine olan derin ilgisi ve sanata duyduğu merak, şairlik kariyerini gölgede bırakmamış aksine, şiirlerini bağlama eşliğinde icra ederek bu iki sanatı başarıyla birleştirmiştir (Küzeci, 2010, s. 109). Türkmen şiir hareketinde kendine özgü bir üsluba, söyleyişe ve sunuma sahiptir. Yaşadığı dönem dolayısıyla şanslı şairlerden biri sayılmaktadır. Şairliğe ilgisi kendisi de bir şair olan Muhammed Bakır Bey'in yönlendirmesiyle başlamıştır. Muhammed Bakır Bey'in her gün öğrencilerine tahtanın bir köşesine Türk dilinde kendi şiirlerinden ya da Yunus Emre'nin ve Aşık Veysel'in şiirlerinden beyitler yazması bu konuda etkili olmuş olabilir.

Şairle yapılan görüşmede şair, şiir yazmaya başlama süreciyle ilgili şunları söylemiştir:

İlkokuldayken, küçük yaşta ailemden ayrıldım. Gurbet hayatı benim için zordu, çok duygusal ve hassastım, kolayca etkileniyordum. Değerli öğretmenim, şair olan Muhammed Bakır Bey'in sayesinde, okuma yazma harflerini öğrendim. Kendisini babam kadar severdim..

Havdioğlu on iki yaşında şiir yazmaya başlamış ve ilk şiirini de gurbet ile ilgili yazmıştır. Utangaç bir kişiliğe sahip olduğu için içindeki duyguları ifade etmekte zorluk çeken şair duygularını şiirlerle ifade etme yolunu seçmiştir.

Şairlik kariyeri için dönüm noktalarından biri de ortaokulu okumak için amcasının yanında kaldığı süreçtir. Havdioğlu, şiir yazma konusunda başlangıç seviyesinde olduğu için Rıza Çolak'tan şiir yazmayı, ölçü, kafiye gibi şiirle ilgili her şeyi öğretmesini istemiştir. Havdioğlu böylece şiir yazma becerisini geliştirmiş ve Telafer'in önemli şairlerinden biri olma yolunda ilerlemeye başlamıştır. Kendisi, şiirlerinde zarif duyguları, derin hisleri nakış gibi işlemiş, gönlün derinliklerine dokunan güzellmeler şeklindeki aşk ve sevgi şiirlerini ince, sade ve akıcı bir üslupla kaleme almıştır.

Havdioğlu için diğer bir dönüm noktası da Telafer Hastanesinde Telafer'in en önemli şairlerinden biri olan Felekoğlu ile tanışması olmuştur. Havdioğlu, Felekoğlu'nun şiirlerinden çok etkilenmekte ve ona hayranlık duymakta olduğu için onun şairlik sürecinde büyük bir etkisi olduğu söylenebilir. Bu tanışmanın ardından aralarında güçlü bir bağ oluşmuş ve bu arkadaşlık Felekoğlu'nun vefatına kadar devam etmiştir. Şair Felekoğlu ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Hastaneye atandığımda, büyük şair Felekoğlu'nun da orada çalışıyor olması benim için büyük bir şanstı. Onun şiirlerini okur ve çok etkilenirdim. Çolakoğlu benim öğretmenimdi ama Felekoğlu'nun şiirlerine hayrandım. Başlarda ona şiir yazdığımı söylemedim çünkü büyük bir şairdi ve şiirlerimi beğenmemesinden korkardım. Bir gün cesaretimi topladım ve evine gittim,

O gün edebi hayatım için büyük bir olaydı. Kendisin yazdığım şiirlerden birini okudum (kara gözlüm) başlıklı 14 beyitten oluşan bir şiirdi hepsini okudum.

Bana şaşkınlıkla, “Şaka mı yapıyorsun? Bu şiiri sen mi yazdın?” diye sordu. Ne zamandır şiir yazdığımı merak etti. Çok şaşırıldı ve şiiri çok beğendi. Şiirimi beğenmesi beni motive etti ve özgüvenimi artırdı. Sonrasında bana “Bundan sonra gel” dedi. Böylece ben, Çolaoğlu, Saidoğlu ve diğer şairlerle birlikte Felkeoğlu’nun evine gitmeye başladık. O ev bizim için bir kültür merkezi gibiydi.

Şair Felekoğlu, şehrin en önemli şairlerinden biri olduğu için bütün şairler ona büyük saygı duyuyordu. Felekoğlu kendisine olan bu ilginin farkında olduğundan kendi dönemindeki şairlere itafen bir şiir yazmıştır. Felekoğlu, bu şiirinin bir beyitinde Havdioğlu’ndan da şöyle bahsetmiştir:

“Havdioğlu iner derin

Gezer irfen deryaların

Eker bilgi fidanların

Deryalarda kökü biter”

Havdioğlu’nun 1988 yılında ilk kez Yurt Gazetesi’nde “İbret” adlı şiiri yayınlanmıştır. Daha sonra 1990 yılında başka şiirleri de Kardeşlik Dergisi’nde, Birlik Sesi Dergisi’nde yayınlanmaya başlamıştır. Havdioğlu, Yurt Gazetesi sayesinde Hasan Kevser, Cihat Demirci, Abdullatif Bender gibi birçok şair ile de tanışma fırsatı edinmiştir.

1980’li yıllarda kaleme alınan şiirler, özel bir defterde toplanmıştır, içinde yaklaşık otuz beş şiir bulunmaktaydı. Şiirlerini yazdığı defterin askerde bir arkadaşı istemiş o da bu isteğini kırmamış fakat bir süre sonra arkadaşı defteri kaybetmiş. Bu nedenle o şiirlerine ulaşamamıştır

Mikdat Havdioğlu ve Rızaçolak 2003 yılında Telafer’de bir grup şair ile birlikte ‘Telafer Edebiyat Birliği’ni kurmuşlar ve burada birçok edebî etkinlik gerçekleştirmişlerdir.

Havdioğlu şiir defterini kaybetmiş olsa da şiir yazmaya devam ediyormuş. 2005 yılında “Muhabbet Köprüsü” adlı ilk şiir kitabı İstanbul’da yayınlanmıştır. Havdioğlu, bu kitabın nasıl yayınlandığını ayrıntılarıyla şöyle ifade etmiştir:

“2004 yılında Türkiye’den Dr. Ahmet Mahmut misafir olarak bize geldi. Arkadaştık yazmış olduğum şiirleri okudu ve çok beğendi. Bana neden şiirlerimi Türkiye’de yayınlamadığımı sordu. O dönemde şiirlerimi Osmanlı alfabesiyle yazmakta olduğum için yeni Türk alfabesini kullanma konusunda yeterli bilgiye sahip değildim. Dr. Ahmet, şiirlerimi yeni Türk alfabesiyle yazmamı ve bunu mümkün olan en kısa sürede tamamlamamı önerdi; zira ülkesine geri dönmesi gerekiyordu. O dönemde bir radyoda çalışıyordum ve Türkçe yazma yeteneğine sahip bir arkadaşım vardı. Ben şiirleri okudum, arkadaşım ise yazdı ve böylece tamamladık.” Dr. Ahmet, bu şiirleri alarak Türkiye’ye döndü ve "Muhabbet Köprüsü" adlı kitabımı 2005 yılında İstanbul’da yayınladı. Dolayısıyla, Dr. Ahmet sayesinde ilk eserim yayımlanmış oldu.

2005 yılında Musul'a taşınan şair burada 'Musul Edebiyat Birliği'nin başkanı olmuştur. Şair, şiir yazımını sürdürmüş ve yaklaşık altmış beşten fazla şiirin yer aldığı bir defter oluşturmıştır. Ancak 2014 yılında ülkesindeki siyasi ve sosyal olaylar nedeniyle evini terk etmek zorunda kalmış, bu süreçte defterini kaybetmiştir. Daha sonra Türkiye'ye göç etmiştir. Türkiye'de öncelikle Adana'ya ardından da Ankara'ya yerleşen şair, Pakize Altan, Aydın Yüksel, Kadir oğlu orağcı, Aşık Sefai ve Ertuğrul Yılmaz gibi birçok Türk şairle tanışmıştır.

Türkiye'ye yerleştikten sonra da edebî faaliyetlerini kesintisiz şekilde sürdüren şair, şiir yazmaya devam etmiştir. Sanat anlayışında dil ve kültür çeşitliliğine özel bir önem veren şairin, Azerbaycan Türkçesiyle kaleme aldığı "Bir Ömür Hikâyesi" adlı ikinci şiir kitabı 2024 yılında Azerbaycan'da yayımlanmıştır. Bu eser, şairin hem bireysel hayat tecrübelerini hem de Türk dünyasına yönelik ortak kültürel duyarlılığını yansıtan önemli bir çalışma niteliği taşımaktadır. Şairin ilk şiir kitabı "Muhabbet Köprüsü" ile daha sonra yayımladığı "Bir Ömür Hikâyesi" adlı eseri arasında belirgin bir tema farklılığı bulunmaktadır. "Muhabbet Köprüsü" eserinde ağırlıklı olarak sevdâ ve duygusal ilişkiler ön plandayken, şairin gurbet hayatını yaşadığı dönemde kaleme aldığı "Bir Ömür Hikâyesi" eserinde vatan sevgisi, hasret ve gurbet duygusu merkezî temalar olarak öne çıkmaktadır.

BÖLÜM V

ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

5.1. Mikdat Havdioğlu'nun Şiirlerinin İncelenmesi

Mikdat Havdioğlu'nun incelenen “Muhabbet Köprüsü” (2005) ve “Bir Ömür Hikâyesi” (2024) adlı şiir kitapları, onun şiir anlayışı ve şairliği hakkında bilgi sahibi olmak açısından önem arz etmektedir. Mikdat Havdioğlu'nun *Muhabbet Köprüsü* adlı şiir kitabında “Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı, Vatanım, Kuru Bahçe, Melek, Onca Seni Seviyorum, Yeter Gönül, Can ve Canan, Akli Güzel, Kara Gözlüm, Sevda Bağında, Aşk, Sevdami Günah Sandın, Ötme Bülbül, Yaşasak Bülbüller Gibi, Vefasız, Sen Benimsin, Gitme Aşıklar Aşkına, Keşke, İnsaf Eyle, Gözlerimde Nursun, Haraya Kaçalım, Neyimdir Benim, İğitten Sorular, Muhabbet Köprüsü, İbret, Açılmaz Dert, Sora Sora Gel, Ey Mustafa” başlıklarını taşıyan 28 adet şiir bulunmaktadır. *Bir Ömür Hikâyesi* adlı şiir kitabında ise “Bir Kuş Olup Uçup Gitsem, Gurbet Elin Akşamları, Bize, Yine, Bayram, Bence Dünyada, Dediler, Kerküküm, Canımın Cananıdı, Beni Beni, Gelir, Yeter Bana, Gözlerin, Al Hançeri Yar Gönülümü, Sevdalı Bülbül, Gezerim Ben Deli Deli, Ben, Beni, Olur, Gelir, Gitme Uzaklara, Sevda Nedir?, Geceler, Var, Yar, Sen Kimsin?, Menim Hocam Felekoğlu, Hocam Rıza Çolakoğlu, Barış, Ağlar Giderim, Ben Hikmet Nekkaşyam, Atalardan Ders Almışım, Sayılır, Görmesin, Bak, Efendim, Mübariz, Ben Allah'a Aşığım, Bir Ömür Hikayesi, Ana, Ölmem, Hüseyim” başlıklarını taşıyan 42 adet şiir yer almaktadır.

Bu çalışmada, Havdioğlu'nun şiirleri genel bir bakış açısıyla ele alınmış olup konularına göre tasnif edilen şiirleri başlıklar altında incelenmiştir. Toplamda 70 şiirin yer aldığı bu çalışmada, şiirler genel olarak yorumlanmış ve şiir özellikleri de dikkate alınarak incelenmiştir.

Bu çalışmada şiirler, Nurullah Çetin'in (2022) “Şiir Çözümleme Yöntemi” adlı eserinde ortaya koyduğu ölçütler doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda Havdioğlu'nun

şairleri, öncelikle tür özellikleri esas alınarak tasnif edilmiş; elde edilen bulgulardan hareketle Irak Türkmen edebiyatının genel şiirsel yapısına ilişkin bir çerçeve oluşturulmuştur .

Şâir, şiirlerinde genel olarak aşk, sevgili, vatan/vatan sevgisi, gurbet, ayrılık, özlem gibi temaları kullanmıştır. Ayrıca toplumsal konulara yer vermiş, gelenek ve görenekleri işlemiştir. Dini-tasavvufi şiirleri de bulunan Havdioğlu, bazı dostlarına da şiirler yazmıştır.

5.2. Muhabbet Köprüsü

5.2.1. Zihniyet

Zihniyet unsuru, bir şairin dünyaya bakış açısını, inanç-ahlak ve değerler sistemini yansıtmaktadır. Havdioğlu'nun şiirlerinde zihniyet toplumsal, geleneksel ve manevi boyutlar taşımaktadır. Havdioğlu'nun şiirlerinde en çok milli kimlik zihniyeti göze çarpmaktadır. Havdioğlu şiirlerine Irak Türkmen kimliğini, dini-tasavvufi görüşünü, folklorik unsurları, şahsi fikir ve duygu dünyasında ise aşk, kader, seveda, gurbet, hüznün zihniyetini koymaktadır. Havdioğlu'nun zihniyetinin en belirgin özelliği Irak Türkmen kimliği ve Irak Türkmen toplumunun sosyal hafızasıdır. “*Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı*” adlı şiirde şairin zihniyetinin vatanın bir kutsal emanet üzerine olduğu görülmektedir.

Vatanın kutsiyeti zihniyetini ele alan şair, vatan sevgisinin Allah sevgisinden sonra gelen en önemli ve en kutsal sevgi olduğunu düşünmektedir. Havdioğlu için vatan anne, namustur. Vatanı sevmek inancın ve imanın bir gerekliliğidir. Hem dini hem de milli kültür parçalarını bir arada yansıtan şair, “*Vatanım*” adlı şiirde Türk oğlu Türkmen olduğunu, kökenlerine sahip çıktığını ifade ederken zihniyet olarak vatanı için canını feda etme olgusunu ele almıştır. Türkmen kimliğinin kökenine vurgu yaptığı bir diğer şiiri ise “*Sen Kimsin?*”dir. Burada şair Irak Türkmen kimliğine, soyuna, diline, dinine, kültürüne ve tarihine olan bağlılığını vurgulamaktadır. Şair Irak Türkmen kimliğini kültürel bir miras, töreye ve geleneklere bağlılık, ata geleneğinin devamı ve sürdürülmesi, biyolojik soy ve köken zihniyeti şeklinde ifade etmektedir.

Havdioğlu'nun şiirlerinin zihniyetini oluşturan önemli bir diğer unsur ise dini-tasavvufi görüştür. Ahlakın ölçüsünü hayatın anlamı olarak gören şair, dini-manevi-tasavvufi

zihniyetinin merkezine aşkı, vatan sevgisini, insanlığı koymaktadır. Şair inancını ve inancının temellerini hem geleneksel hem de modern bir biçimde şiirlerine yansıtmaktadır. “*Ey Mustafa*” adlı şiirde Hz. Muhammed’e olan bağlılık ve sevdâyı işleyen şair, peygamber sevgisi ve şefaat zihniyetini samimi bir şekilde ele almıştır. Havdioğlu peygamberi umut olarak görmekte ve peygamber sevgisini kurtuluş olarak değerlendirmektedir.

“*İbret*” adlı şiirde Havdioğlu, dünyada sevgi, dil, bilginin öğrenilmesi gerektiğini ifade ederken hem dünyaya geliş amacını insanoğluna mistik bir zihniyette hatırlatmakta hem de ana-baba-il gibi soy ve köken bağlılığını kuvvetlendirmektedir. Tasavvufi zihniyette şair, aşk, kader, insan, dünya, felek, gönül gibi kavramları ele almıştır. İnsanın kendini bulduğu bir sınav olarak aşkı irdeleyen şair “*Kara Gözlüm*” adlı şiirde aşktan Mecnun olma mazmununa yer vermiştir. Mecnun kavramı ile şair tasavvufta aşkın akli aşmasını, Leyla kavramı ile ilahi güzelliğin simgesini temsil etmektedir.

“*Yeter Gönül*” adlı şiirde şair, gönlün insanın hakikatini yansıttığı felsefeyi ele almıştır. Ona göre gönül ilham kaynağıdır ve kontrol edilemez, yalnızca aşka düşmekle imtihan olur. “*Açılmaz Dert*” adlı şiirde Havdioğlu, tasavvufi anlamda felek zihniyetini yansıtmıştır. Burada felek, insanı eğiten, terbiye eden, sınavan, olgunluk veren özellikleriyle işlenmiştir. Tasavvufi mahiyette marifet zihniyetini ise şair, “*Sora Sora Gel*” adlı şiirde ele almıştır. Bilgi, marifet insanın dünya ve ahiret yolculuğunda yol gösterici bir unsurdur.

Havdioğlu’nun şiirlerinde ahlak ve karakter merkezli zihniyet, toplumsal düzene eleştiri zihniyeti, insan-toplum ilişkisini düzenleyen zihniyetler de dikkat çekmektedir. *Sora Sora Gel* adlı şiirde edep-terbiye-bilgelik zihniyetleri göze çarpmaktadır. Haram ile helal kavramlarına yoğunlaşan Havdioğlu, “*Melek*” ve “*Vefasız*” adlı şiirlerinde ahlaki bakış ile aşk kavramını ele almaktadır. Vefasızlığı karakter yoksunluğu olarak nitelendiren şair, kibri insanı yok eden bir hastalık, yalanı en büyük günah gibi değerlendirmektedir. Yiğitlik, Havdioğlu’nun şiirlerinde ahlakın cesaretle birleşmiş halini yansıtmaktadır. “*İğitten Sorular*” adlı şiirde şair yiğitlik zihniyetini ele alırken yiğitliğin sorumluluk, onur, şeref, karakter gibi özellikler gerektirdiğinin altını çizmektedir.

Havdioğlu, millî birlik ve direniş zihniyetini “*Muhabbet Köprüsü*” adlı şiirinde yansıtmıştır. Şairin zihniyetinde millî birlik ve millet bilinci birlik olduğunda güçlü ve yenilemez, direniş olduğunda soyun şerefine devamını sağlayan bir zihniyettir. Şair burada toplumsal düzenin gerekliliklerini de ele almıştır.

Havdioğlu'nun şiirlerinde görülen bir diğer zihniyet ise acı-yalnızlık-hüzün zihniyetidir. Şair “Ötme Bülbül” adlı şiirde acının insanı olgunlaştırdığı zihniyeti, aşkın çile çektiği sınanmayı ele almıştır. Seveda ve aşk zihniyetine odaklanıldığında şairin “Melek”, “Onca Seni Seviyorum”, “Aşk”, “Sen Benimsin” şiirleri dikkat çekmektedir. Aşkın tasavvufi bir izdüşümü olduğu “Sen Benimsin” adlı şiirde zihniyet olarak göze çarpmaktadır. Burada şair aşkı, insanın içine doğan, insanın ruhunu yakan, insanı acıyla birlikte dönüştüren ve olgunlaştıran özellikleriyle ele almıştır. “Aşk” adlı şiirde aşkın bir sınav olduğu zihniyeti dikkat çekmektedir. Aşk insanı çileli yollara sürükleyip acı verse de insanı büyüten, ruhunu olgunlaştıran bir yolculuktur. “Sevdamı Günah Sandın” adlı şiirde sevdanın bir lütuf olduğu zihniyeti ele alınmıştır. Şair karşılık bulamadığı sevginin karşısında yanlış anlaşılmalara karşılaştığını, sevdasının bir günah olarak algılandığını ifade etmektedir.

Havdioğlu'nun şiirlerinde zihniyet şu üç ana temada birleşmektedir: Milli-Toplumsal Zihniyet, Bireysel-Duygusal Zihniyet, Dini-Tasavvufi Zihniyet. Havdioğlu, Muhabbet Köprüsü adlı şiir kitabında vatan sevgisi, kültürel kimlik bilinci, Türkmen birliği, adalet bilinci, ahlak öğretisi, seveda, gurbet, yalnızlık, aşkın tasavvufi boyutu, felek-keder algısı, aşkın ve acının insanı olgunlaştırması, Allah aşkı, peygamber sevgisi zihniyetleri yansıtmıştır. Kısaca Mikdat Havdioğlu'nun zihniyet dünyasında vatan sevgisi, Türkmen kimliğinin korunması, Anayurt Kerkük'e bağlılık, mertlik, yiğitlik, doğruluk, tasavvufi bir teslimiyet ve ilahi aşk, aile değerleri, kişisel acılar ve hüznün, yalnızlık ve gurbet gibi unsurlar öne çıkmaktadır.

5.2.2. Şekil Özellikleri (Yapı)

Havdioğlu'nun şiirleri halk edebiyatı nazım biçimlerinden koşma ile benzerlik göstermektedir. Koşma tipi şiirlerde aşk, seveda, gurbet, hüznün, toplumsal konular ele alınmıştır. Uyak örgüsü olarak bu şiirlerde aaab/cccb/dddb görülür. “Ötme Bülbül”, “Melek”, “Onca Seni Seviyorum”. İlahi benzeri dini şiir formunda “Ey Mustafa” şiiri göze çarpmaktadır. Güzelleme tarzında “Aklı Güzel”, “Kara Gözlüm”, “Sen Benimsin” şiirleri örnek gösterilebilir. Bu şiirlerde sevgilinin güzellik unsurları övülürken kısa dizeler tercih edilmiştir. Ağıt tarzı şiirlere “Açılmaz Dert” şiiri örnek verilebilir. Duygusal yoğunluğun fazla görüldüğü bu şiirde feryat çağrışımları dikkat çekmektedir.

5.2.2.1. Nazım Biçimi

Dörtlüklerle yazılı şiirler: Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı, Vatanım, Kuru Bahçe, Melek, Onca Seni Seviyorum, Yeter Gönül, Akı Güzel, Sevda Bağında, Yaşasak Bülbüller Gibi, Sen Benimsin, Gitme Aşıklar Aşkına, Gözlerimde Nursun, Haraya Kaçalım, Neyimdir Benim, İğitten Sorular, İbret, Açılmaz Dert, Sora Sora Gel, Ey Mustafa.

Beyit/Dizelerle yazılı şiirler: Can ve Canan, Kara Gözlüm, Aşk, Sevdamı Günah Sandın, Vefasız, Keşke, İnsaf Eyle, Muhabbet Köprüsü.

Muhammes/Beşli oluşturulan şiirler: Ötme Bülbül.

5.2.2.2. Ölçü

4+3=7'li hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Vatanım.

4+4=8'li hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Onca Seni Seviyorum, Yaşasak Bülbüller Gibi, Gitme Aşıklar Aşkına, Haraya Kaçalım, Ey Mustafa.

10'lu hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Kuru Bahçe.

6+5/5+6=11'li hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı, Melek, Yeter Gönül, Akı Güzel, Sevda Bağında, Ötme Bülbül, Sen Benimsin, Gözlerimde Nursun, Neyimdir Benim, İğitten Sorular, İbret, Açılmaz Dert.

12'li hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Sora Sora Gel.

14'lü hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Aşk, Sevdamı Günah Sandın, Vefasız, Keşke, İnsaf Eyle, Muhabbet Köprüsü.

15'li hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Can ve Canan.

16'lı hece ölçüsü ile oluşturulan şiirler: Kara Gözlüm.

5.2.2.3. Kafiye Türü ve Kafiye Örgüsü

Yarım Kafiye: Vatanım “aaba-dddd”, Onca Seni Seviyorum “aaab”, Yeter Gönül “aaab”, Haraya Kaçalım “aaab”, Sora Sora Gel “abab”.

Tam Kafiye: Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı “abxb-cccb”, Kuru Bahçe “aaaa-bbba”, Can ve Canan “aa-ba”, Akı Güzel “abab-cccb”, Sevda Bağında “abab”, Aşk “aaba”, Sevdamı Günah Sandın “aaba”, Ötme Bülbül “aaabb”, Yaşasak Bülbüller Gibi “abxb”,

Vefasız “aaba”, Gitme Aşıklar Aşkına “abab”, Keşke “aaba”, İnsaf Eyle “aaba”, Neyimdir Benim “abab”, İğitten Sorular “abab-aaab”, Muhabbet Köprüsü “aaba”, İbret “aaab-cccb”, Açılmaz Dert “abxb-cccb”, Ey Mustafa “aaaa”.

Zengin Kafiye: Gözlerimde Nursun “aaaa”, Sen Benimsin “aaab”, Kara Gözlüm “aaab”.

5.2.2.4. Redif

Ek halinde: Bir Allah’ı Sevmek Bir de Vatanı “-var/-anı”, Vatanım “-m/-nem/-ımız”, İbret “biri/-il”, Aşk “-halına/-balına”, İbret “biri/-il”.

Kelime halinde: Melek “bir gün”, Can ve Canan “olmasaydı”, Aklı Güzel “olmayınca”, Kara Gözlüm “olmuşum”, Seveda Bağında “gerek”, Sevdamı Günah Sandın “eyledim”, Ötme Bülbül “döktürme”, Yaşasak Bülbüller Gibi “olur/güler”, Vefasız “bana”, Sen Benimsin “ayrılabilmem”, Gitme Aşıklar Aşkına “aşkına”, Keşke “beni”, İnsaf Eyle “bak”, Gözlerimde Nursun “inan”, Haraya Kaçalım “halimize”, Neyimdir Benim “benim”, İğitten Sorular “sorulur/kurulur”, Muhabbet Köprüsü “vuran”, Açılmaz Dert “beni”, Sora Sora Gel “gel”.

Cümle halinde: Ey Mustafa “Ey Muhammed Mustafa”, Onca Seni Seviyorum “onca seni seviyorum”, Kuru Bahçe “vermez sana”.

5.2.3. Tema

Şair, Irak Türkmen şiir geleneğinin köklü özelliklerini çağdaş bir üslupla birleştirir. Muhabbet Köprüsü adlı şiir kitabında yer alan 28 şiir, şu üç ana eksenle birleşir: Aşk-Sevda-Sevgili Şiirleri; Vatan-Gurbet Şiirleri; Hikemi-Öğüt Verici-Tasavvufi Şiirler.

Havdioğlu’nun “Muhabbet Köprüsü” ve “Bir Ömür Hikâyesi” adlı şiir kitaplarında yer alan şiirler, toplumsal hafızanın dile gelmiş halini yansıtmaktadır. Türkmen kimliğini ve Irak Türkmenlerinin tarihsel sürecini ele aldığı şiirlerinde Havdioğlu, çok katmanlı zengin bir bakış açısı yakalamıştır. Havdioğlu’nun işlediği temalar Irak Türkmenlerinin aşık ve halk edebiyatı özellikleriyle harmanlanmıştır. Şiirlerin genel tematik çerçevesine bakıldığında milli kimlik (vatan sevgisi, Irak-Türkmen-Telafer sevgisi, yurt bilinci, Türkmen kimliğini ortaya çıkarma, göç, sürgün, hasret, milli birlik ve beraberlik) temasının “Muhabbet Köprüsü” adlı şiir kitabındaki “Bir Allah’ı Sevmek Bir de Vatanı”, “Vatanım”, “Haraya Kaçalım” şiirleri ve Bir Ömür Hikâyesi adlı şiir kitabındaki

“Kerküküm”, “Bize”, “Gurbet Elin Akşamları” şiirleri ön plana çıkmaktadır. Havdioğlu’nun şiirlerindeki aşk teması dünyevi unsurları aşka dayandırma, tasavvufi derinlik, gurbetle birlikte acıyı ortaya çıkaran özellikleri ile birlikte görülmektedir. Muhabbet Köprüsü adlı kitaptan lirizm içeren şiirler şunlardır: “Aşk”, “Melek”, “Sevda Bağında”, “Kara Gözlüm”, “Onca Seni Seviyorum”. Havdioğlu şiirlerinde göze çarpan bir diğer tema ise toplumsal-didaktik mahiyetli temalardır. Bu temayı şair, atalardan alınan dersler, insanlığın alması gereken sorumluluklar ve yapması gereken eylemler, hikmet, ahlak, hayatın bir sınav oluşu, dünyanın geçiciliği ve zorluğu konularınca ele almıştır. Bu temalar ise “Atalardan Ders Almışım”, “İbret”, “Efendim”, “Bak”, “Atma Beni Felek” adlı şiirlerde dikkat çekmektedir.

Havdioğlu şiirlerinde tema dünyasını oluşturan etmenlere bakıldığında Türkmen coğrafyasının kimlikel ve varoluşsal süreci tespit edilmiştir. Havdioğlu şiirlerine Irak Türkmenlerinin siyasi mücadelesini yansıtarak yurt bilinci, direnme, zulüm, ayrılık, hasret, kültürel kimliği koruma gibi temalarla işlemiştir. Havdioğlu için vatan bir toprak parçasından ziyade damarlarda dolaşan kan, anne baba kadar mukaddes bir varlık gibi özel ve kutsal bölünmez bir bütündür. Havdioğlu aşık geleneğinden faydalanarak Leyla ile Mecnun, bülbül-gül mazmunu, sevdanın çile olarak algılanışı, rakip mazmunu, arayış, gurbet gibi temalara yer vermiştir. Ayrıca Havdioğlu dini-hikemi mahiyette de Allah-peygamber sevgisi, tasavvufun görüngüsü, ahlak, adalet gibi temalara değinmiştir. Muhabbet Köprüsü’nden “Ey Mustafa”; Bir Ömür Hikâyesi’nden “Ben Allah’a Aşığım”, “Hüseynim” şiirleri bu dini-tasavvufi-hikemi temalı şiirlere örnek teşkil etmektedir. Şairin temalarında özlem, acı, sabır, sevdanın çilesi, vatan hasreti, gurbetin zorluğu, Allah’a sığınma en baskın duygular olarak göze çarpmaktadır. Havdioğlu Irak coğrafyasında yaşanan zulmü, sürgün edilen toplumların kaderini kendi bireysel deneyimiyle aktarmıştır. Bu anlamda şairin işlediği temaları şahsi lirizm, toplumsal hafıza, kültürel ve sosyal bilinç şeklinde üç ana kategoride görebilmekteyiz. Genel bir değerlendirme yapıldığında Muhabbet Köprüsü adlı şiir kitabında aşk, vatan, ahlak-edep-kader temaları; Bir Ömür Hikâyesi adlı şiir kitabında gurbet, yurt kaybı, yurda özlem, yurttan sürgün, dertleşme temaları baskındır.

5.2.3.1. Aşk – Sevda Teması

Havdioğlu, aşk ve sevda temasını bir duygudan daha çok kader olarak ele almıştır. Aşk aynı zamanda bir çileli yol, imtihan, döngünün bir parçası, gurbetle birlikte acıya dönüşen

bir yol/yolculuktur. Şair için aşk teması, hem ilahi hem beşeri boyutlarıyla bir bütündür. Muhabbet Köprüsü adlı kitapta yer alan aşk-sevda temasına dâhil olan şiirler şunlardır: “Melek”, “Onca Seni Seviyorum”, “Kara Gözlüm”, “Sevda Bağında”, “Aşk”, “Sevdamı Günah Sandın”, “Yaşasak Bülbüller Gibi”, “Sen Benimsin”, “Gitme Aşıklar Aşkına”, “Keşke”, “İnsaf Eyle”, “Gözlerimde Nursun”, “Neyimdir Benim”.

Sevgiliye sitem, isyan ve kızgınlık durumlarını anlatan Havdioğlu sevgilinin güzellik unsurlarını da işler. Aşk, yoğun bir duygusal ve fiziksel çekimle başlayan, tutku, arzu ve bağlılık içeren bir duygudur. Sevgi ise daha derin, kalıcı ve olgun bir duygudur. Aşkı da içine alabilir ama onun ötesine geçer. Mikdat Havdioğlu bu iki olguyu sevgili üzerinden işler ve bunu şiirlerinde oldukça etkili ve sade bir şekilde gösterir. Sevgiyi anlatmakta ise sevgiliyi bir araç olarak kullanır bu bazen doğrudan sevgiliye olan özlemi yansıtır bazen vatan sevgisini kimi zaman ise Allah sevgisi olarak tezahür eder.

Melek

Seni sandım bir melek inandım

Bilmedim bu donu soyarsın birgün

Senin için her cefaya katlandım

Bilmedim ellere uyarsın birgün

Şair Havdioğlu, bu şiirinde sevgiliyi, meleğe benzetir. Çarpraz uyak (abab)ve ardından düz uyak (aaab...) olarak devam edilen bu dörtlükte, sevgiliye sitem konusu etrafında dönülür. Şiir, 11’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Sevgiliye inanıp güvendiğini ancak aldandığını anlatır. Sevgili her zaman âşıkları aldatan kişi olarak görülür. Sevgilinin bir melek suretindeki şeytanı anımsattığını ima eden şair (âşık), onun güzelliğine kapılıp etkisinde kalır. Onun uğruna türlü cefalara katlandığını da söyleyen şair ancak sevgilinin başkalarına uyup kendisine ihanet ettiğini söyler. Sevgili meleğe benzetilerek teşbih söz sanatı tekniği kullanılır. Sevgiliye övgüye devam eden âşık, bir tek ona baktığını ve asla gönlünde başka birine yer vermediğini söyleyerek ona olan sadakatini dile getirir. Başlangıçta idealize edilen aşk burada ardından kutsiyet atfedilmiş bir sevgiliye dayandırılır. Hayal-gerçek çatışmasının merkezde olduğu bu dörtlükte sevgili daha sonra âşıkları yanıltmaktadır. “Don” sözcüğünü metafor olarak kullanan şair, sevgilinin sahte bir görünüş arz ettiğini ifade etmeye çalışmaktadır. Burada şair, aşkın insanın gözünü gerçeklere kapattığına dikkat çekmektedir.

Senden başkasını cana koymadım

Gizli sevdamı el âleme yaymadım

Her bir şeyden doydum senden doymadım

Bilmedim sen benden doyarsın bir gün

Şairin sadakati, sevgiliyle bir olma arzusundan kaynaklanmaktadır. Sevgili aynı bağlılığı ve sadakati göstermese de âşık, bu sevda için gerçek bir vefalı duruş sergilemektedir. Aşkın geçiciliğini de bir yandan vurgulayan şair, sevilene doyup da bıkmı unsurıyla aslında insanoğlunun değerinin bilinmemesine dikkat çekmektedir.

Yar seni rüyamda gördüm uyandım

Ben seni severim dedin inandım

Türlü donlar giydim ala boyandım

Bilmedim karaya boyarsın bir gün

Şair sevgiliyi tahayyül ederken sevgilinin aşığa olan vefasızlığı üzerinde durmaktadır. Sevgisine bir karşılık bulacağına inandırılan âşık, tüm renklerinin siyaha boyandığını ifade ederken sevgili tarafından ihanete uğramanın, aşkına karşılık verilmemesinin yasını tutarken aşk sarhoşluğu yaşamaktadır.

Girdi sevdan gezdi kanım içinde

Konak oldu konu hanım içine

Ben seni büyüttüm canım içinde

Bilmedim canıma kıyarsın bir gün

Sevgilinin vefasızlığını vurgulamaya devam eden şair, sevgisini içinde büyötmeye devam ettiğini sevgilinin ise bu yüce, büyük ve güzel aşk karşısında canından ettiğine ve sonunun böyle olacağını bilmediğine dikkat çekmektedir.

Havdioğlu söyler can ile dilde

Ben sevda öğrendim bülbülle gülden

Bekledim kesmedim gözüm yoldan

Bilmedim gözümü oyarsın bir gün

Gül-bülbül mazmuyla klasik şiir metaforunu modern bir çizgide kullanan şair, sevgiliyi güle, kendisini de bülbüle benzetmektedir. Sevgisine karşılık bulabilmek ve sevgiliyle kavuşmak için umudunu hiçbir zaman yitirmediğini ve sevgiliyi beklediğini dile getiren şair, yine sevgilinin acımasızlığıyla karşı karşıyadır.

Onca Seni Seviyorum

Baharın coşkun selince

Gülistanların gülünce

Bütün cihanın yelince

Onca seni seviyorum

Bağlarca hem bahçelerce

Başımda olan saçlarca

Dünyadaki insanlarca

Onca seni seviyorum

Baharda biten güllerce

Şeyda öten bülbüllerce

Ömrümde geçen yıllarca

Onca seni seviyorum

Yer ve göğün arasınca

Dünyaların deryasınca

Gözlerimin karasınca

Onca seni seviyorum

Gökte olan meleklerce

Dünyadaki feleklerce

Yürekteki dileklerce

Onca seni seviyorum

Onca dertli kafalarca

Sende olan sefalarca

Bende olan vefalarca

Onca seni seviyorum

Dillerde olan sözlerce

Gördüğüm kara gözlerce

Kızlarda olan nazlarca

Onca seni seviyorum

Pastoral ve lirik bir şiir özelliği gösteren “Onca Seni Seviyorum” adlı şiir aaab aaab... şeklinde düz uyak olarak devam eder. Şiir, 8’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Şiirin ilk dördlüğünde bahar, gül-gülistan, yel gibi kozmik âlemden unsurların yer almasıyla tenasüp söz sanatı tekniğiyle birlikte bir bahar havası tasvir edilmektedir. Baharın insan ruhunda yarattığı neşeli hali anlatan bu dörtlük şair her güzel sonu sevgiliye bağlamaktadır. Çünkü sevgilinin gelişi de ona bir gülüşü de âşığın dünyasında aslında bir bahar yaşatmaktadır. Bağ, bahçe, bülbül ve gül terimleri ile yine bahar mevsiminden bahsetmeye devam eden âşık, okuyucunun gözünde bir yeşil kır alanı canlandırmakta ve orada baharın gelişini de müjdeleyen bağ, bahçe, gül ve bülbül terimleriyle süslemektedir. Şair, aşkın evrenselliğine vurgu yaparken aşkın doğada, felekte, yıllarda ve dillerde olduğunu ifade etmektedir.

Kara Gözlüm

Kara gözlüm hilal kaşım ben sana meftûn olmuşum *a*

Kaşla göztün arasında şaşmışım itkin olmuşum *a*

Çok zamandan tanıyorum resmin yaşar hayalimde *b*

Ey meleğim insaf eyle aşkından Mecnun olmuşum *a*

Hasta gönlüm diler seni gel yeter bunca kasvet *c*

Aşkın şarabın içeli dertlere mahzun olmuşum *a*

Gülmek nedir bilmez gönlüm daim ağlar zarı zar

Çünkü yârin cemaline yüzüne yoksun olmuşum

Ey ağalar kınamayın gönlümü o yar aparmış

Hara gitse ben giderim ardından yorgun olmuşum

Çok dertlere saldı beni bulamadım hiç bir deva

Melhemini yoktur faydası Kamber'den efzun olmuşum

Her an bir hayale dallam çıkmanam sevda bazarına

Gözüm dolu kanlı yaşlar coşkun bir Ceyhun olmuşum

Her gün akşam gün batanda elim yüzüme koyarım

Beni gören hasret çeker bilir ki mahzun olmuşum

Neydir benim günahın kalbime saldın ateşler

Öz gönlümün ateşine bugün ben odun olmuşum

Beni yerden yere vurdun öğündürdün bu cihanda

Gah yerdeyim gahi gökte çünkü ben tütün olmuşum

Yarsız insan yarım kalır daim yarını aktarır

Ben sensiz yarım parçayım deyemem bütün olmuşum

Her güzelde vefa gerek acep yoktur sende vefa

Yıktın gönlümün sarayını ben senden küskün olmuşum

Çıkışın aya benzettim en karanlık gecelerde

Yıldızları bir bir saydım aya ben vurgun olmuşum

Uzak menzillerden geldim gül yüzüyü görmek için

Bilmedim ben bir zalimin kapısından sürgün olmuşum

Aşkın yakıcı ve dönüştürücü özelliğinin vurgulandığı bu şiir, aa-ba-ca şeklinde kafiyelenmiştir ve beyitlerle kurularak 16'lı hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Aşkın sonuçları olan tutku, hastalık, beden ve ruhtaki hasarı ele alınmıştır. Havdioğlu, aşkın delilik ve esaret halini klasik şiirden yaptığı Leyla-Mecnun mazmunu ile irdelemiştir. Aşkı divanelik, delilik olarak değerlendiren şair, aşkın mahzun, hasta, güçsüz, kudretsiz halini tasvir etmektedir. Şairin Mecnun'a hatırlatma ve gönderme yapmasıyla aşkın divane edici hali vurgulanmıştır. Aşkın şiddeti tüm coğrafyalara yayılırken aşkın gözünden dökülen yaşlar da bir nehre dönüşmektedir. Aşk insanı tamamlayan bir olgudur ve sevgili olmadıktan sonra aşık eksik ve yarım kalmaktadır. Aşk insanoğlunda bütünlüğü sağlarken ayrılık insanoğlunun parçalanmasına sebep olmaktadır. Sevgilinin güzellik unsurlarına tutkun olan aşık, sevgilinin güzellik vasıflarına övgüde bulunurken kara kaş, kara göz, hilal kaş gibi klasik şiirdeki sevgili profilini çizmektedir. Sevgilinin vefasızlığına değinen şair, sevgiliden vefa ve kavuşma ümidi beklerken karşılaştığı vefasızlıkla gönül evinin yıkıldığından söz etmektedir. Gül-bülbül mazmunundan da yararlanan şair, gül yüzlü sevgiliyi görmek için çileli ve uzunca bir yol katettiğini fakat zalim olan sevgilinin ancak kapısından sürgün yediğini dile getirerek yaşadığı hüznü, hayal kırıklığını ve kederi paylaşmaktadır.

Sevda Bağında

Canım feda verdim yar sevdasına *a*

Yar okun bağıma vurmasın gerek *b*

Umutta yaşarım yar havasına *a*

Dağlar bana engel durmasın gerek *b*

Mecnun gibi gezdim Leyla dağında *c*

Bülbül gibi öttüm aşk dağında *c*

Bir gülüm açmışım sevda bağında *c*

Koklasın yar beni dermesin gerek *b*

Aşığım ben aşk uğruna yanarım

Ördek gibi gölden göle konarım

Ayrılığa dözmem yara dönerim

Gözyaşımda nedendir sormasın gerek

Böyle bir sevda var benim peşimde

Yakamı salmıyor her bir işimde

Yardan başkasını görmem düşümde

Yar da başkasını görmesin gerek

Havdioğlu yoksun kaldı yurduna

Hiçbir derman yoktur sevda derdine

Gönül düştü bir güzelin ardına

Yollarına diken sermesin gerek

Yeter gönül bendeki bana yeter

Ben vurgunum hele sen benden beter

Ayrı gögermez ot kökü üste biter

Yüreğimde ateş nar etme gönül

Havdioğlu gönüle güç yerişmez

Her geldi kervana gidip karışmaz

Neden gönlün öz kendiyle barışmaz

Gel barışalım benden ar etme gönül

Havdioğlu'nun Seveda Bağında adlı şiiri abab-cccb şeklinde kafiyeleşmiştir ve dördlüklerle kurularak 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Ana teması aşk-sevda olan bu şiirde Leyla-Mecnun metaforu işlenmiştir. Aşık sevgili uğruna canını feda etmeye hazırlanırken sevgili, aşkın bağrından vurmaktadır. Aşkın dönüştürücü ve yakıcı etkisinin ele alındığı bu şiirde aşık Leyla dağında Mecnun gibi gezen bir divanedir. Sabahlara kadar gül yüzlü sevgili uğruna aşk dağında bülbül gibi feryat etmektedir. Aşk uğruna gerekirse yanmaktan kaçmayacağını belirten şair, ayrılık yüzünden göz yaşı akıttığını ifade etmektedir. Sevdasını kader olarak nitelendiren Havdioğlu, bundan kaçışının olmadığını altını çizmiştir. Sevda derdine bir درمان bulamayan şair, gönlüyle çektiği çileler yüzünden ayrı düşmüştür. Bu kor sevda gönlüne düştüğünden beri hiçbir işi rast gitmeyen aşık, gönlüne söz geçiremeyecek kadar aciz ve çaresiz bir vaziyettedir. Burada şair, bir aşık olarak ve sevgilinin konumu, özellikleri dolayısıyla tam bir klasik şiir portresi arz etmektedir.

Aşk

Aşk için ağlayanın çok gülerdim haline a

Sorardım ne ağlarsın kıza yoksa geline a

Bir gün sarhoş gezerken karşımda gördüm onu b

Görünce gönlüm düştü yanaktaki halına a

Aklım başımdan aldı beni Mecnun eyledi *c*

O zaman dilim deydi dudağının balına *a*

Onda yadıma düştü bağımızdaki bülbül

Niçin her konarmış gonca gülün dalına

O günden sevdalandım düştüm sevda peşine

Dünyadan vazgeçmişim dalmışım hayaline

Yoksul nasıl göz diker bir zenginin eline

Onun gibi dikmişim gözüm cemaline

Havdioğlu diyorki yoksul mal vayındadır

Ama ben değişmem yarimi dünya malına

Aşkı yaşamamış, tatmamış birinin büyük konuşmasını dile getiren Havdioğlu, Aşk adlı şiirinde aşkın başlangıcını ve dönüşüm sürecini işlemiştir. Bu şiir aa-ba-ca şeklinde kafiyeleşmiştir ve beyitler şeklinde 14'lü hece ölçüsüyle kurulmuştur. Aşk bir kaderdir ve bir anda insanın başına gelerek onu kendinden geçirmektedir. Aşk vücuda, gönle düştüğünde akıl kendini kaybeder. Sevgilinin sözü, bakışı, dudağı aşkın lezzet veren ama aynı zamanda da zehir gibi bağımlılık yapan güzellik vasıflarıdır. Akli başında değilken aşka tutulan âşık, Mecnun'a dönüşmüştür.

Sevdamı Günah Sandın

O kara gözlerine canı kurban eyledim *a*

Bugün gönlüm içinde seni sultan eyledim *a*

Kalbimin anahtarın armağan verdim sana *b*

Çünkü paşa gönlüme seni sultan eyledim *a*

Rakipler avcı gibi seni oka düzdüler *c*

Ben sana dayak oldum sinem kalkan eyledim *a*

Bilmedim ben sevdamı nasıl anladım seni

Çıktım çöle sahraya sevdam beyan eyledim

Havdioğlu diyor ki sence bir suçum yoktur

Sen sevdamı günah sandın sanki bir kan eyledim

Sevdamı Günah Sandın adlı şiir, aa-ba-ca şeklinde kafiyeleşmiştir ve beyitlerle kurulmuştur. Bu şiir 14'lü hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Şair, klasik şiir akımının etkisini şiirlerinde işlemeye devam ederken sevgilinin kara kaşlı kara gözlü oluşuyla ve çöl-sahra-rakip mazmunlarıyla bunu desteklemiştir. Sevgilinin kara gözlerine kurban olan âşık, gönlünde sevgiliyi sultan ilan etmektedir. Kalbinin anahtarını açıkça sevgiliye uzatan ve yalnızca ona bağlanan âşık sevgiliyi yüceltmektedir. Rakipleri kötüleyerek kendi aşkının sınırsız olduğunu ve canını sevgili için feda edeceğinden bahseden âşık, sevgilinin gözünde aşkının bir günah olarak nitelendirilmesinden büyük bir üzüntü duymaktadır.

Yaşasak Bülbüller Gibi

Seni karşımda görürken *a*

Hep içirim neşe dolar *b*

Elin elime alırken *x*

Gönül arzusunu bulur *b*

Gönlümde aşk taşıyanda *c*

Dünyayı gül döşiyende *c*

Ben seninle yaşıyanda *c*

Dünya bana cennet olur *b*

*Güvenirim seni görende
Gönlüme neşe verende
Sen gelip beni soranda
Gönlümde oynar yüzüm güler*

*Yaşamak bülbüller gibi
Bahçedeki güller gibi
Sevişsek sevenler gibi
Ne olur ey sevgilim ne olur*

Yaşasak Bülbüller Gibi adlı şiir, abxb-cccb şeklinde kafiyeleşmiştir. Dörtlüklerle kurulan bu şiirde 8'li hece ölçüsü kullanılmıştır. Şair burada aşkın olduğu vakit dünyanın cennete dönüşeceğinden bahsetmektedir. Aşk, insanın dünyasını güzelleştiren, ilahi düzeni kurup sağlayan olumlu özellikleriyle ele alınmıştır. Havdioğlu, sevgiliyi tahayyül ederken içinin hep neşeyle dolduğunu aşk sayesinde gönlünün emeline ulaştığını, gönlüne neşe geldiğini ifade ederken aşkın hayata anlam ve değer katan yönüne değinmiştir.

Sen Benimsin

<i>Aya aşık olsam kınama beni</i>	<i>a</i>
<i>Çünkü ayın sana benzer bir kanı</i>	<i>a</i>
<i>Terk edebilirim cümle cihanı</i>	<i>a</i>
<i>Sen benim ben senden ayrılabilmem</i>	<i>b</i>
<i>Kendimi bileli aşığım sana</i>	<i>c</i>
<i>Ayrılık çilesin çektirme bana</i>	<i>c</i>
<i>Koyma beni yalnız odlarda yana</i>	<i>c</i>
<i>Sen benim ben senden ayrılabilmem</i>	<i>b</i>

Gönlüm açtım sana sanki han gibi
Sevdan damarlarımda gezer kan gibi
Yaşarsın içimde şirin can gibi
Sen benim ben senden ayrılabilmem

Aşk okların yüreğime çakınca
Gözlerimden kanlı yaş akınca
Havdioğlu der canım çıkınca

Sen benim ben senden ayrılabilmem

Sen Benimsin adlı şiir, aaab-cccb şeklinde kafiyeleşmiştir. Dörtlüklerle kurulu olan şiir, 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Havdioğlu bu şiirde aşkın insanı değiştiren ve geliştiren yönlerine değinmiştir. Kendini sevgiliye adanmış tam bir aşık profili çizen şair, sevgiliye sonsuz bir sadakat sunmaktadır. Aşk ok metaforuyla ele alan şair, aşkın insanı hesapsız, kitapsız, ansızın yakalayıp yaralayıcı olmasına dikkat çekmektedir. Ayrılık çilesi çekmek istemeyen aşık, sevgiliden ayrı kalmaya tahammül edememektedir.

Gitme Aşıklar Aşkına

Gel bülbülüm mahzun mahzun *a*

Ötme aşıklar aşkına *b*

Bir dem akıl bir dem Mecnun *a*

Etme aşıklar aşkına *b*

Gel gir muhabbet bağına *b*

Neşe ver gül budağına *b*

Mecnun kimi Leyla dağına *b*

Atma aşıklar aşkına *b*

Ağlarken gonca güllere

Gözyaşım döndü sellere

Sevdamızı yad ellere

Satma aşıklar aşkına

Çok cefa çektim yolunda

Risvay' oldum el dilinden

Baş koyup rakıp kolunda

Yatma aşıklar aşkına

Koyma beni öz başıma

Kanlar dolar gözyaşıma

Zehirler tatlı aşıma

Katma aşıklar aşkına

Havdioğlu söyle ince

Ben bülbülüm sende gonca

Sonsuz hayaller ardınca

Gitme aşıklar aşkına

Gitme Aşıklar Aşkına adlı şiir, abab-bbbb şeklinde kafiyelenmiştir. Bu şiir dördlüklerle kurularak 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Şair kendini bülbülle özdeşleştirerek aklını yitiren Mecnun'a dönüştüğünden bahsetmektedir. Muhabbet bağında neşe isteyen şair, göz yaşlarının sellere dönüştüğünü, aşk yolunda eziyetler çekip rüsva olduğunu, aşkı için sonsuz hayallere daldığını ifade ederken açılmayan bir çiçek olan goncayı sevgiliye benzetmiştir. Klasik şiir metaforlarını modern bir çizgide kullanan Havdioğlu, aşk temasında yer alan bu şiirinde Mecnun-Leyla-bülbül-gonca mazmunlarından yararlanmıştır.

Keşke

Kime gönül verirsem incidir o da beni *a*

Mey içip mest olurum dinç edip bada' beni *a*

Terki cihani olurum sarhoş olduğum zaman *b*

Gözüm uyku kapmadan uyudur sada' beni *a*

Bir de yadıma düşer, vefasız sevgilim *c*

Keşke bir günden güne salaydı yada beni *a*

Havdioğlu diyor ki düştüm gönül ardına *d*

Bilmedim bir gün gelir öldürür sevda beni *a*

Keşke adlı şiir aa-ba-ca-da şeklinde kafiyelenmiştir. Beyitlerle kurulu şiir 14'lü hece ölçüsünden oluşmaktadır. Şair, kırılgan bir gönülle hüznün temasında aşkı ele almıştır. Kime gönül verirse versin hep kırılıp incineceğini düşünen aşık, sarhoş olduğu vakitlerde cihani terk ettiğini, vefasız sevgiliyi düşünüp hüznünlendiğini, içine düştüğü bu sevda yüzünden ölümle mücadele ettiğinden söz etmektedir.

İnsaf Eyle

Gel aşkıya düşeli belalı başıma bak *a*

Ağlamaktan gözlerim kan damlar yaşıma bak *a*

İnsaf eyle gözlerim dağ vurma dağ üstüne *b*

Sinemde yer kalmayıp aç kösküm düşüme bak *a*

Aç gönlüm kapısını gör nasıl ateş almış *c*

Geçme oda yanarsın tek dur ateşime bak *a*

Bir yara giriftarım sevda kadrini bilmez

Ben ağlarım o güler hayın yoldaşıma bak

Bu sevda güle güle aldı şirin canımı

İnanmıyorsan gel oku mezar taşıma bak

İnsaf Eyle adlı şiir, aa-ba-ca-da şeklinde kafiyeleşmiştir. Beyitlerle kurulu şiir, 14'lü hece ölçüsünden oluşmaktadır. Aşkın belasına düşmüş çaresiz, ağlamaktan gözleri kan dolmuş aciz bir aşık profili çizen şair, sevgiliden merhamet, insaf dilenmektedir. Klasik şiir metaforunu kullanan şair burada merhametsiz sevgili ve aşkından canını feda etmiş, kendinden geçmiş, ağlamaktan canı çıkmış, aşka tutunmuş çaresiz aşık temasını modern bir çizgide ele almıştır. Burada aşkın dönüştürücü etkisi incelenmiştir.

Gözlerimde Nursun

Gözlerimde nursun bedenimde can *a*

Sensiz yaşayamam ölürüm inan *a*

Ben sana köleyim sen bana sultan *a*

Sensiz yaşayamam ölürüm inan *a*

Gündüz güneşimsin gece ayım *b*

Gündüzü geceyi bir bir sayarım *b*

İsterim birsinde seni bulayım *b*

Sensiz yaşayamam ölürüm inan *a*

Uykusuz gözümün gecelerisin

Yazdığım şiirin hecelerisin

Karanlık odamda bacalarısın

Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Gece rüyalarda görürem seni

Gündüz yolculardan soruram seni

İnanma ki veririm seni

Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Gözlerimde Nursun adlı şiir, aaaa-bbba şeklinde kafiyelenmiştir. Bu şiir dörtlüklerle kurularak 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Havdioğlu, aşkın ilahi nurla birleşmesini ele almıştır. Sevgili bir nur, ışık, ruh olarak tasvir edilmiştir. Şair burada aşkı hayatın kaynağı olarak değerlendirmektedir. Aşk güneş, ay, gece ve gündüz unsurlarıyla kozmik bir çerçevede işlenmiştir. Beşeri aşktan ilahi aşka yaklaşmanın söz konusu olduğu bu şiirde şair, sevgilinin yokluğunda evrenin karanlığa gömüldüğüne dikkat çekmektedir.

Neyimdir Benim

Yaz bahar gelince açılır güller a

Açar açmaz güller neyimdir benim b

Bülbülüm göçeli oldu çok yıllar a

Çekerim ayrılık vayımdır benim b

Ölümden acıdır ayrılık derdi c

Gurbetlik aşığa gamdır kederdir a

Yakamı salmıyor nasıl kaderdir a

Hasret yüreğimde neyimdir benim b

Her insanın karşısında nişan var d

Sevda için dertten derde düşen var d

Şu cihanda çok yolundan şaşan var d

Şaşmamışım ama neyimdir benim b

Ben kendimle hoş eğlence yaparım

Hayal dünyasına geçit çaparım

Gülistan içinde yarım taparım

O yar günüm haftam ayımdır benim

Havdioğlu sabrın kararın olsun

Düşün yıldızlara ay yarın olsun

Aşıklar hanında bir darın olsun

Sevdam bütün ahdim kanımdır benim

İlk dördlüğü çarpraz devamı ise düz uyak olarak devam eden şiirde şair, nasıl bir durumda olduğunu anlamaya çalışır bir edada yazar. Şiir, 6+5 11'li hece ölçüsü ile yazılmış yarım kafiyeyle çoğunluktadır. Yaz, bahar ve bülbül kelimeleriyle bir doğa tasviri yapılır. Ayrılık acısı çektiğini dile getirmek ister. Ölüm ile ayrılık acısı kıyaslanır hatta ayrılık ölümden daha beter olarak ifade edilir. Gurbet acısı, âşıklar için gam ve kederdir. Hasret acısı birtürlü yakasını bırakmaz onu dert ile cefaya salar. Burada “ney” kelimesi ile aynı zamanda mutassavıflar ile özdeşleşmiş olan ney aletine de gönderme yapılır çünkü ney ile ancak hüznü sesler çıkarılır. Tevriye söz sanatı ile şair şiire derinlik katmaktadır. Aşk ve gurbetin birleşen yarısını ele alan şair, ayrılığı ölümden daha ağır olarak nitelendirirken aşkı ayrılık, gurbet, hasret ve kaderle birleşen bir yazgı şeklinde değerlendirmektedir.

Yeter Gönül

Yeter gönül kâmilliğim gidertme a

Her güzeli sana yar etme gönül b

Boş hayâlde günde bir yar yaratma a

Arsızlığı sana kâr etme gönül b

*Saldın beni türlü türlü efkâra
Yüreğim doldurdun dert ile yara
El uzatma dalda değmemiş nara
Her yemişi sana bar etme gönül*

*Umut tutma her dem yalan sözlere
Yar ardınca düşme sahra düzlere
Böyle hayat gelmeyiptir bizlere
Yeter bunca hulkum dar etme gönül*

*Şaştım kaldım gönül senin elinden
Ancak arif olan bilir dilinden
Yeter kes ayağın Mecnun elinden
Gidip orda Leyla var etme gönül*

Yeter Gönül başlıklı şiir, dördlüklerle kurularak 11’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Şiirin kafiye düzeni abab-cccb şeklindedir. Şair burada kendi gönlüne serzenişte bulunmaktadır. Sevgili için boş bir hayalin peşinde olduğunu bu yüzden dertlendiğinden söz ederek aşkın umutsuz halini yansıtan Havdioğlu, boş yere gönlünün Mecnun gibi Leyla var etmemesi gerektiğini kendine tembihlemektedir.

Can ve Canan

Ben canıma kıyardım içinde yar olmasaydı a

Ateş salıp yakar idim kendime ar olmasaydı a

Safa bildim bu sevdayı yar çektirdi bana cefa b

İnan ki ben şad olurdum yardan inkâr olmasaydı a

Dert ve gama son verirdim gözümde yaş akmasaydı

Güvendiğim geniş dünya başıma dar olmasaydı

Her canın bir cananı var cananı ile hoş yaşar

Bülbül hicran ederdi fasl-ı bahar olmasaydı

"Can ve Canan" adlı şiirde şair can (kendi-âşık) ve canan (sevgili) kavramlarını işler. 8+8 16'lı dizelerde aa-ba-ca şeklinde kafiyelenerek yazılan şiirde yarım kafiye -ar kullanılmıştır. Sevgilinin sevgisi içinde olmasaydı kendisini yakacağını ve içinde edep ve ar olmasa ateşlere düşeceğini anlatır. İkinci beyitte ise, sevgilini kendisini aldattığını ve onun sevgisini sefa sandığı halde kendisine cefa çektiğini söyler. Sefa ve cefa kelimeleri bilinçli bir şekilde ses ve ahenk uyumu için tercih edilmiştir. Sevgilinin bunu inkâr etmemesi durumunda mutlu olacağını söyler.

Aklı Güzel

Her güzele gönül veren değilim *a*

Aklı güzel güzel yar olmayınca *b*

Bir bahçeye emek edip ter dökmem *a*

İçi dolu yemiş bar olmayınca *b*

Doğru aşıkların sevdası ölmez *c*

Düşmana yaltanıp yüzünden gülmez *c*

Onur yaşar kendi zillate kalmaz *c*

Tüm dünya başına dar olmayınca *b*

İnsanı anlarım bilirim sözde

Ceylanı meralı tanıram gözde

Dağları ayırmam sahradan düzden

Başı dolu duman kar olmayınca

*Yurdunu terk edip gurbete gitme
Gurbet cennet olsa bağında bitmem
Her bir işte ben kendim usta etmem
Elimde aynı iş kâr olmayınca*

*Gönül birdir iki gözü sığmaz
Ayaz gün havadan yağmur kar yağmaz
Bugünde bir kimse muradını almaz
Elinde çok para var olmayınca*

*Havdioğlu der korkmam ölümden
Hakkı söylerim ben şakrak dilinden
Damla damla kan akıtmam gönlümden
Yürekte ah ile zar olmayınca*

Aklı Güzel adlı şiir, dörtlüklerle kurularak 11’li hece ölçüsü ile oluşturulmuştur. Şiirin kafiye düzeni, abab-cccb şeklindedir. Havdioğlu her güzele gönül vermediğini, aşkta en önemli ölçütün güzellik olmadığını, akıl güzelliğinin önemini ifade ederken doğru ve gerçek aşka sahip olanların sevdalarının son bulmayacağına değinmektedir. Şair burada aşkta ele alınması gereken ölçütten söz ederek hakiki sevda temasını işlemiştir.

Ötme Bülbül

<i>Ötme bülbül ötme yüreğim coştur</i>	<i>a</i>
<i>Ne gecem gecedir ne gündüzüm hoştur</i>	<i>a</i>
<i>Sevdayla mey içip gönlüm sarhoştur</i>	<i>a</i>
<i>Birken derdimi bine yetirme</i>	<i>b</i>
<i>Akar göz yaşlarını yere döktürme</i>	<i>b</i>

Ötme bülbül ötme akar gözyaşım *a*
Sevdalanmış bugün dumandır başım *a*
Söyleyemem derdim yoktur sırdaşım *a*
Birken derdimi bine yetirme *b*
Akar göz yaşlarım yere döktürme *b*

Ötme bülbül ötme artıyor derdim
Dikensiz yollara gonca gül serdim
Ne fayda şansım yok düşümde gördüm
Birken derdimi bine getirme
Akar göz yaşlarım yere döktürme

Ötme bülbül ötme gülizar ağlar
Hasret çeksem kurur bahçeler bağlar
Ayrılık ateşi ciğerim dağlar
Birken derdimi bine yetirme
Akar göz yaşlarım yere döktürme

Ötme bülbül ötme gonca güllere
Açma derdim salma beni dillere
Nazlı yar meylimi vermiş ellere
Birken derdimi bine yetirme
Akar göz yaşlarımı yere döktürme

Ötme bülbül Havdioğlu hastadır

Yardan ayrılalı gönlü yastadır

Aşk okları bende deste destedir

Birken derdimi bine getirme

Akar göz yaşlarım yere döktürme

Muhammes(beşli) nazım şeklinde yazılan "Ötme Bülbül" adlı şiir aaabb-aaabb olarak kafiyeleşir beşli mısralardan, 11'li hece ölçüsünden oluşur ve genellikle yarım ile tam kafiye tercih edilmiştir. Şair, bu şiirde kendisi gibi âşık olan bülbülle konuşur ve dertleşir bir havada yazmıştır. Âşık, gece gündüz aşk acısıyla yandığını ve aşk şarabı içtiği için kendinden geçtiğini söyler aslında sembolik bir ifadeyle aşk acısı çektiğini anlatmak ister.

Vefasız

Gönlüm seni sevmekten istiyor parçalana *a*

Bu aşkın ateşinde kalmışım yana yana *a*

Senin kimler olduğun bundan önce bilmezdim *b*

İşte ceylan gözlerin koydu bağlanım sana *a*

Dad ettim havar ettim bir kez bana gelesin *c*

Gittin ellere uydun neden gelmeden bana *a*

Dediler bir hakim var aşıkların hakkında

Gittim onda buldum daha benden divane

Havdioğlu diyor gönlümün canı çıksın

Kim dedi meylin versin bir vefasız insane

Vefasız adlı şiir, beyit şeklinde 14'lü hece ölçüsünden oluşmaktadır. Şiirin kafiye düzeni aa-ba-ca şeklindedir. Havdioğlu, aşk ateşinde yandığını, sevgilinin ceylan gözlerine bağlandığını ifade ederken sevgilinin aşıklardan yüz çevirmesine de sitem etmektedir.

5.2.3.2. Vatan – Milli Duygu Teması

Havdioğlu'nun şiirlerinde vatan-milli bilinç-Türkmen yurdunun birliği gibi temalar önemli bir yer tutmaktadır. Havdioğlu için vatan sadece bir yer, bir toprak parçasından ibaret değildir. Onun için vatan dinle bir bütün, kanıyla taşınan bir kutsallık, çocukluk anılarının ana yurdu, Allah sevgisiyle bir olan çok yönlü bir duygu ve değer izdüşümüdür.

Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı

<i>Kınamayın beni yurdumu sevsem</i>	<i>a</i>
<i>Yurdu sevmek bizim dinimizde var</i>	<i>b</i>
<i>Aradıysan yer yüzünde adalet</i>	<i>x</i>
<i>En güzel adalet yanımızda var</i>	<i>b</i>
<i>Ayırdık yahşidan -bildik yamanı</i>	<i>c</i>
<i>Allahtır insana veren imanı</i>	<i>c</i>
<i>Bir Allahı, sevmek bir de vatanı</i>	<i>c</i>
<i>Damarda dolaşan kanımızda var</i>	<i>b</i>

Ey vatanım sensin can ile canan

Benim gibi kim sevdana yanan

Havdioğlu söyler sözüne inan

Senin ölmez sevdan canımızda var

Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı adlı şiir, abxb-cccb şeklinde kafiyelenmiştir. Bu şiir dörtlüklerle kurularak 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Havdioğlu, vatan sevgisi temasını sadece milliyetçilik ideolojisinden değil dini bir gereklilik fikriyle ele almıştır. “Yurdu sevmek bizim dinimizde var” dizesinden hareketle şair için vatan sevgisi dini bir gereklilik taşımaktadır. Vatan sevgisini adaletle birleştiren Havdioğlu, vatanı adaletin merkezi, inancın kaynağı, insanoğlu için güven ve huzur verici kutsal bir yer olarak değerlendirmektedir. Vatan sevgisi tıpkı aşk temasında olduğu gibi yalnızca kalbin bir zorunluluğu değil aynı zamanda kaderin de bir zorunluluğudur. Vatan sevgisi, ezelden ve yaratılıştan gelen bir bağlılık arz etmektedir. Şair vatan temasını burada can ve canan

kavramlarıyla ilişkilendirmiştir. Vatan sevgisini sonsuz bir sevgi ve bağ olarak nitelendiren şair için vatan sevgisi asla ölmeyecek asla bitmeyecek bir sevdadır. Şairin canı, ruhu, kimliği, kalbi vataniyle birlikte bir anlam kazanmaktadır.

Vatanım

Telafer'dir elimiz *a*

Türkmençe'dir dilimiz *a*

Türkmenler bahçesinde *b*

Şad öter bülbülümüz *a*

Türk oğluyam Türkmenem *c*

Aslımı yitirmenem *c*

Babamın vasiyetidir *d*

Ben bu yoldan dönmenem *c*

Yükselsin bayrağımız

Sönmesin çırağımız

Suyumuz derde derman

Altındır toprağımız

Kalkın ey kahramanlar

Sizi bekler zamanlar

Bugün Türkmenler kanı

Hepsi birbirine kaynar

Vatanım ey vatanım

Sana kurbandır canım

Vatan senin uğrunca

Dökürem ben al kanım

“Vatanım” adlı şiirden alınan yukarıdaki örnekte şair, vatan tasvirinde bulunur. Bu şiir dördlüklerle kurularak 7’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Şiirin kafiye düzeni aaba-ccdc şeklindedir. Şehrinin ‘Telafer’ olduğunu söyler, dilinin ise ‘Türkmence’ olduğunu belirtir. Türkmen coğrafyasında mutlu olduğunu belirtir çünkü kendi ana vatanında şad olur. Mutluluk ile bülbülün ötüşü arasında bir ilgi de kurulur. Bu bölümde genel olarak; Telafer, Kerkük ve Türkmen illerinden bahsedilir. Şiirlerde daha çok şehrin övgüsü ve ana tema olarak da gurbet acısı ile vatan sevgisi kavramları dikkat çeker. Gurbette olanların vatan ve millet özlemiyle hasretini çektiğini ve hiçbir yerin kendi toprakları gibi olmadığını anlatmak ister. Mikdat Havdioğlu’nun şiirlerinde genel olarak vatan sevgisi vurgulanır vatan olarak ise Musul, Kerkük, Telafer gibi Türkmen şehirleri işlenmektedir. Dil-kimlik-yurt bağını bir arada işleyen şair, vatan sevgisini dil, soy, ata vasiyeti, bayrak, toprak üzerinden bütünsel bir kimlik olarak ele almaktadır.

Haraya Kaçalım

Deli gönül şadlık diler *a*

Dertli olan nasıl güler *a*

Bizi gören başın bular *a*

Ağlar bizim halimize *b*

Yoksulluk belimiz büker *c*

Bu ayrılık ciğer söker *c*

Bizi gören hasret çeker *c*

Ağlar bizim halimize *b*

Her dünyanın derdi bizde

Yaş dolanır gözümüzde

Gören der vaylar sizde

Ağlar bizim halimize

Dünyaya geldik geleli

Başımız böyle belalı

Bülbül yuvada yaralı

Ağlar bizim halimize

Doğru kendimiz bilende

İçler ağlar yüz gülende

Kalbi taş bizi görende

Ağlar bizim halimize

Nere gidek nere kaçak

Derdimizi kime açak

Gırtlığa dayanan bıçak

Ağlar bizim halimize

Uyan sana kurban felek

Yeter artık olduk helak

Yerde insan göğde melek

Ağlar bizim halimize

Bu dünyanın bucağında

Bir ateşin ocağında

Bela ana kucağında

Ağlar bizim halimize

İşte ceza ise yeter

Dünyada yok bundan beter

Bülbül mahzun mahzun öter

Ağlar bizim halimize

Nasıl dözek biz bu derde

Bir felaket var bu yerde

Yavru ceylan söyler kurda

Ağlar bizim halimize

Havdioğlu'yum kelimim

Dedikçe artar elemim

Tozsuz çüt sürür kalemim

Ağlar bizim halimize

Şair bu şiirinde coşkun bir dille derdini ifade eder. Şiirde dörtlükler halinde düz uyak ve yarım kafiyeler dikkat çeker. Şiir 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Geniş zaman ekleri ve titrek sesler hareketliliği yansıtır. Dert ve şadlık (mutluluk) konusu anlatılır. Kendisini görenin de aşığın yani kendisinin haline acıyacağını söyler. Aşk derdinin yanı sıra fakirliğin de belini büktüğünü söyleyerek bir anlamda kadere de isyan eder. Ayrılık ve gurbet acısı onu perişan bir hale sokmuştur. Tüm dünyadaki dertler bizde diyerek acısının tarifsiz ve büyük olduğunu söyler. Öyle ki onu gören herkes onun haline acır. Şair dünyaya geldiğinden beri başından asla belanın eksik olmadığını söyler. Vatan temasının en

karanlık yüzünü ele alan şair, kolektif bir felaket senaryosu oluşturmuştur. Bir toplumun ağrısını dile getiren Havdioğlu, vatanı şiirin doğduğu kaynak olarak nitelendirmektedir.

5.2.3.3. *Gurbet – Ayrılık – Özlem Teması*

Muhabbet Köprüsü adlı şiir kitabında gurbet-ayrılık ve özlem teması genellikle aşk ve vatan temalarıyla birlikte ele alınmıştır. Bu başlıkta “Kuru Bahçe”, “Açılmaz Dert” şiirlerine yer verilmiştir. Aşk-vatan birliğinden ayrı düşünce ortaya çıkan özlem ve hasret duygusu bu şiirlerde dikkat çekmektedir.

Kuru Bahçe

<i>Gazelini dökmüş kuru bahçe</i>	<i>a</i>
<i>Girip seyr eyleme, gül vermez sana</i>	<i>a</i>
<i>Yüzün sürme muhannetin eline</i>	<i>a</i>
<i>Çalma kapısını yol vermez sana</i>	<i>a</i>
<i>Gitme dostum gitme gurbet eline</i>	<i>b</i>
<i>İnanma herkesin şirin diline</i>	<i>b</i>
<i>Elin verme muhannetin eline</i>	<i>b</i>
<i>Düşersin yad ellere el vermez sana</i>	<i>a</i>

Sakın Havdioğlu düşme dem güne

İşte felek bakmazıymış düşküne

Elin açma merhametsiz zengine

Arı değil yılan bal vermez sana

Kuru Bahçe adlı şiir, aaaa-bbba şeklinde kafiyelenmiştir. Şiir, dörtlüklerle kurularak 10’lu hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Bu şiirde şair, yaban elleri yani acı gurbeti bir “kuru bahçe”ye benzetir. Teşbih söz sanatının da yardımıyla kuru bahçe verimsizliğin sembolüdür. Burada herşey kötüdür, bahçesi gül vermez, insanı selam vermez, darda kalana yol gösterilmez. Tezatlık ilişkisi üzerine kendi vatanını övmektedir.

Açılmaz Dert

Aman felek bilmem suçum neydir *a*

Bülbülüydüm gülden uçurttun beni *b*

Bir kez eyle hep dünyanın acısın *x*

İçilmez zehirler içirttin beni *b*

Felek beni ayrı koydun gönlümden *c*

Gücüm yetmez bir şey gelmez elimden *c*

Sürdün beni vatanımdan elimden *c*

Yol vermez dağlardan geçirttin beni *b*

Her seher her sabah yadlarım ilim

Ah ve zarım bitmez bir kes şad gülüm

Gece gündüz medet çağırır dilim

El vermedim dile düşürttün beni

Açılmaz derdim açayım dedim

Başım alıp hara kaçayım dedim

Havdioğlu buradan göçeyim dedim

Yoksa canım felek şaşırttın beni

Açılmaz Dert adlı şiir, abxb-cccb şeklinde kafiyelenmiştir. Bu şiir dörtlüklerle kurularak 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Feleğin kendini gönlünden ayırdığından söz eden şair, vatandan ayrı kalmış, yurdundan sürgün edilmiştir.

5.2.3.4. Tasavvuf – Maneviyat Teması

Sora Sora Gel

Yürü gönül gir arifler meclisine *a*

Altının gümüşün aslın sora gel *b*

Mihman ol onların günde birisine *a*

Her arifin kapısında dura gel *b*

Nasıl durmuş bu asman başımızda *c*

Saçlar beyaz olmuş genç yaşımızda *c*

Nere gitsek ölüm var karşımızda *c*

Ariflerden bunu ara dara gel *b*

Düşme gönül cahillerin yoluna

Denin dökme her değirmen doluna

Dolan ariflerin sağ ve soluna

Sora sora al marifet bana gel

Yola varsan yolda yoldaşın tanı

Şah damardan gelir cesedin kanı

Sadık dost uğruna ver şirin canı

El uzat her zaman dosta yara gel

Kurt olma kuşları ürkütme gülden

Akla danış sonra at sözün dilden

Havdioğlu salma kalemin elden

Seç sözlerini manasını ara gel

Sora Sora Gel başlıklı şiir, dörtlüklerle kurularak 12’li hece ölçüsünden oluşmaktadır. Şiirin kafiye düzeni abab-cccb şeklindedir. Şair burada arifler meclisinden söz ederek arifin kapısında mihman olmayı, marifete erişmeyi istediğinden bahsetmektedir.

Ey Mustafa

Ey Muhammed ey Mustafa

Seni seven çekmez cefa

Olursun her derde şifa

Ey Muhammed ey Mustafa

Her dem salavat söylerim

Allaha dua eylerim

Senden şefaât dilerim

Ey Muhammed ey Mustafa

İslam'dır dinim imanım

Yalnız Allah'tır sultanım

Sana kurban olsun canım

Ey Muhammed ey Mustafa

Rahmeten geldin aleme

Meded verildi kaleme

Mustahak olduk selama

Ey Muhammed ey Mustafa

Sen Allah' in habibisin

Müminlerin lebibisin

Hastaların tabibisin

Ey Muhammed ey Mustafa

Senin yolun hak yoludur

Seni seven hak kuludur

Gönlüm sana aşk doludur

Ey Muhammed ey Mustafa

Anam babam sana hayran

Seni seven bütün devran

Havdioğlu sana kurban

Ey Muhammed ey Mustafa

Dini tasavvufi şiirlerin dışında Allah ve Hz. Muhammed aşkını işlediği şiirleri de mevcuttur. "Ey Mustafa" adlı şiirinde de Hz. Muhammed'e olan aşkını ve sevgisini işleyen Havdioğlu, şiirini ilahi tarzına benzer şekilde kafiyeli ve ritm odaklı yazmıştır.

5.2.3.5. Hikemi – Toplumsal Değerler Teması

Havdioğlu'nun şiirlerinde hikemi bir tarz da görülmektedir. Şair, toplumsal değerlere önem vererek ahlak, öğüt, nasihat temalarındaki fikirlerini şiire aktarmıştır.

Muhabbet Köprüsü

Muhabbet köprüsünü saygı duygudur kuran *a*

Duygusuzdur anlamaz beni duygusuz gören *a*

Cahildir o insan ki beni karşımda öğer *b*

Namerdoğlu namerttir beni arkamdan vuran *a*

Babamın belindenim namerde yol vermenem *c*

İğitler meydanında yoktur kolum vuran *a*

Giderim düz yoluma belim hakka bağlıdır

Parça parça doğranır yolumda engel duran

Paşadan ferman çıksa beni öldürmek için

İsterim bir mert olsun onda başımı vuran

Havdioğlu'dur adım asılda Türkmenem

Bilsin kimler olduğumu varıysa aslım soran

“Muhabbet Köprüsü” adlı şiirde şair, insanlar arasında bir bağ kuran sevgi körüsü oluştan şeyin "saygı" olduğunu vurgular. Şiir aa ba ca diye kafiye şemasıyla yazılmıştır genel olarak şairin tercihi hep bu yöndedir. Şiir beyitler halinde yazılmış ve yarım kafiye dikkat çeker. Şair şiirinde kendisini duygusuz olarak görenlerin asıl duygusuzlar olduğunu söyler. Nasihatlarına devam eden şair, bir kişinin kendisini yüzüne karşı öven kişiye cahil der, onu arkasından vurana ise namert der. Atasından bu yana mert olduğunu namert olana asla yol vermeyeceğini söyler.

İbret

Babamın belinden konağa indim *a*

Dokuz aylık yoldan dünyaya kondum *a*

Bu dünyadan üç güzel şey öğrendim *a*

Biri sevda biri bilgi biri dil *b*

Gezdim bu dünyanın her bir yanını *c*

Yaşadım zıvandan' seçtim denini *c*

Üç şeyin kanıma kattım kanını *c*

Biri ana biri baba biri il *b*

*Marifetim sorsam gözlü bulağım
Tatlı sözün varsa ona kulağım
Dünyada üç şeyden doğru uzağım
Biri yalan biri kaldır biri kıl*

*Başımdan gitmiyor sevda sedası
Açın gönlüm görün nedir yarası
Üç şeyin var birbirine feydası
Biri eldir biri ayak biri bel*

*Hayır dileyip şerden ben uzak geçtim
Hayırı eken biçer ektiğim biçtim
Üç ırmağın tatlı suyunu içtim
Biri Dicle biri Fırat biri Nil*

*Harmanımı dövdüm savurdum yaydım
Ter döktüm ben şirin canıma kıydım
Dünyanın üç vaktin çok düzgün saydım
Biri hafta biri aydır biri yıl*

*Gâh yayan yürüdüm gâhi atlandım
Çok cefalar çekip derde katlandım
Allah'la üç şeyde ben kuvvetlendim
Biri sertlik biri mertlik biri hal*

Çok şeyler öğretir insana hayat

Darlığa dayanan bulur saadet

Dünyada üç şeyden aldım ben ibret

Biri yağmur biri dolu biri sel

İbret başlıklı şiir, dörtlüklerle kurularak 11’li hece ölçüsünden oluşmaktadır. Bu şiirin kafiye düzeni aaab-cccb şeklindedir. Şair burada hayatın anlamını üç bilgelik temasıyla aktarmıştır. İnsanoğlu hayattan dil, sevdâ, bilgiyi öğrenir. Ardından ana, baba ve ilini öğrenir. Havdioğlu burada kısaca hayatın kısa özetinden bahsetmektedir. Dokuz ay anne karnında bir bebek olarak büyüüp dil, bilgi ve sevdâyı öğrendiğini daha sonar dünyayı gezerek kökenlerini ve yurdunu öğrendiğini, yalan gibi kötü ahlak unsurlarından kaçındığını, Dicle-Fırat-Nil nehirlerinin sularından içtiğini, sertlik-mertlik-hal ile kuvvetlendiğini ifade etmektedir.

5.2.3.6. Epik – Kahramanlık Teması

İğitten Sorular

İğit sevdâ alemine geçerse *a*

Önce ona bir imtihan kurulur *b*

Atın binip meydanlara inerse *a*

Meydana inenden mertlik sorulur *b*

İğidin başına yeller dolunca *a*

Aşk şarabın içip sarhoş olunca *a*

Yarın bulup bir muhabbet kılınca *a*

Karşısında yüzbin tuzak kurulur *b*

Aşka düşen sevda derdin götüren *c*
Muradın almaya yarın itiren *c*
İhtiyar olan gençliğini bitiren *c*
Öksüz çocuk gibi boynu burulur *b*

Sevda için her dem yüreğini ezen
Hayâlinden türlü efkârlar süzen
Yaz günleri serap ardınca gezen
Serap bitmez kendi yolda yorulur

Havdioğlu düşme gönül ardına
Kimse dayanamaz sevda derdine
Senin gibi hizmet etse yurduna
Yurdu çok hoş yaşar kendi varolur

Abab 'çarpraz uyak' ile başlayıp daha sonra aaab-cccb şeklinde 'düz uyak' olarak devam eden şiirde bir "yiğit" tasviri yapılmaktadır. Şiir 11'li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. İlk dörtlükte eğer bir yiğit kişi âşık olursa yani sevda âlemine geçiş yaparsa evvela birtakım imtihanlardan geçer diyerek başlar. Burada ilk sınav ata binip maharetlerini göstermesi beklenir. Türklük dünyasında at çok önemli bir figürdür. Aynı zamanda savaşta yol arkadaşı olarak görülmüş ve yiğitlerin en yakın dostudur. Daha sonra yiğit olanların başının beladan kurtulmadığına da işaret edilir. Sürekli tuzaklarla uğraştığı ve düşmanın çok olduğuna dikkat çekilir. Yiğit olan kişinin düşmana sert ve asi ancak halkına ve sevdiğine ise mütevazı ve boynu bükük olarak tasvir edilir.

Tablo 1

Muhabbet Köprüsü'ndeki Şiirlerin Yapı – Tema Tablosu

Şiir Adı	Ölçü	Nazım Biçimi	Kafiye Örgüsü	Kafiye Türü	Redif	Tema
Bir Allah'ı Sevmek Bir de Vatanı	11'li	Dörtlük	<i>Abxb-cccb</i>	Tam	<i>-var/-anı</i>	Vatan
Vatanım	7'li	Dörtlük	<i>Aaba-ccdc</i>	Yarım	<i>-m/-nem/-ımız</i>	Vatan
Kuru Bahçe	10'lu	Dörtlük	<i>Aaaa-bbba</i>	Tam	<i>Vermez sana</i>	Vatan
Melek	11'li	Dörtlük	<i>Abab-aaab</i>	Zengin	<i>Bir gün</i>	Aşk
Onca Seni Seviyorum	8'li	Dörtlük	<i>Aaab-aaab</i>	Yarım	<i>Onca seni seviyorum</i>	Aşk
Yeter Gönül	11'li	Dörtlük	<i>Abab-cccb</i>	Yarım	<i>Etme gönül</i>	Aşk
Can ve Canan	15'li	Beyit	<i>Aa/ba</i>	Tam	<i>Olmasaydı</i>	Aşk
Aklı Güzel	11'li	Dörtlük	<i>Abab-cccb</i>	Tam	<i>Olmayınca</i>	Aşk
Kara Gözlüm	16'lı	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Zengin	<i>Olmuşum</i>	Aşk
Sevda Bağında	11'li	Dörtlük	<i>Abab</i>	Tam	<i>Gerek</i>	Aşk
Aşk	14'lü	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-halına/-balına</i>	Aşk
Sevdamı Günah Sandın	14'lü	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Eyledim</i>	Aşk
Ötme Bülbül	11'li	Beşli/Muhammes	<i>Aaabb</i>	Tam	<i>Döktürme</i>	Aşk
Yaşasak Bülbüller Gibi	8'li	Dörtlük	<i>Abxb-cccb</i>	Tam	<i>Olur/güler</i>	Aşk
Vefasız	14'lü	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-bana</i>	Aşk
Sen Benimsin	11'li	Dörtlük	<i>Aaab-cccb</i>	Zengin	<i>Ayrılabilmem</i>	Aşk
Gitme Aşıklar Aşkına	8'li	Dörtlük	<i>Abab-bbbb</i>	Tam	<i>Aşkına</i>	Aşk
Keşke	14'lü	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Beni</i>	Aşk
İnsaf Eyle	14'lü	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Bak</i>	Aşk
Gözlerimde Nursun	11'li	Dörtlük	<i>Aaaa-bbba</i>	Zengin	<i>İnan</i>	Aşk
Haraya Kaçalım	8'li	Dörtlük	<i>Aaab-cccb</i>	Yarım	<i>Halimize</i>	Hüzün
Neyimdir Benim	11'li	Dörtlük	<i>Abab-caab</i>	Tam	<i>Benim</i>	Hüzün
İğitten Sorular	11'li	Dörtlük	<i>Abab-aaab</i>	Tam	<i>Sorulur/kurulur</i>	Epik
Muhabbet Köprüsü	14'lü	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Vuran</i>	Hikemi
İbret	11'li	Dörtlük	<i>Aaab-cccb</i>	Tam	<i>-biri/-il</i>	Hikemi
Açılmaz Dert	11'li	Dörtlük	<i>Abxb-cccb</i>	Tam	<i>-beni</i>	Hikemi
Sora Sora Gel	12'li	Dörtlük	<i>Abab-cccb</i>	Yarım	<i>Gel</i>	Dini
Ey Mustafa	8'li	Dörtlük	<i>Aaaa-bbba</i>	Tam	<i>Ey Muhammed Ey Mustafa</i>	Dini

5.3. Bir Ömür Hikâyesi

5.3.1. Zihniyet

Mikdat Havdioğlu'nun Muhabbet Köprüsü şiir kitabında olduğu gibi bu şiir kitabında da zihniyet olarak vatan sevgisi, Türkmen kimliği, Anayurt Kerkük'e bağlılık, mertlik,

yiğitlik, tasavvufi mahiyette ilahi aşk ve Allah sevgisi, şahsi dert ve yakınmalar, yalnızlık, gurbet gibi unsurlar göze çarpmaktadır. Türkmen kültürünü ve kimliğini bir zihniyet olarak ele alan şair, “*Bize*” adlı şiirinde milleti bir aile olarak değerlendirmektedir. Millet hem aile hem kader ortağı hem de toplumsal varlığın bir parçasıdır. “*Bu Gün Gayret Günüdür*” adlı şiirde Havdioğlu, Türk toplumlarının birliğinden hareketle Turan zihniyetini yansıtmaktadır. Şehitliğin kutsal bir merteye ve makam olduğu düşüncesini de burada yansıtan şair, Telafer, Karabağ’dan hareketle Azerbaycan’a doğru bir Türk birliğinden söz etmektedir. Kahramanlık ve mertlik zihniyeti ile harmanlanmıştır.

“*Kerküküm*” adlı şiirde şair, vatanını cennet olarak nitelendirmektedir. Milli kimlik zihniyetini ana yurdundan hareketle soyuna, kültürüne, milletine, vatanına bağlılık şeklinde işlemiştir. İslami-tasavvufi zihniyet şairin “*Ben Allah’a Aşığım*” adlı şiirinde görülmektedir. Peygamber sevgisi ve peygambere şefaath zihniyeti ise “*Hüseyim*” adlı şiirde görülmektedir. Şair, Hz. Hüseyin’in Kerbela’da şehit edilmesi üzerine bir nevi ağıt yakmıştır. Şair ahiret ve fanilik inancını “*Ağlar Giderim*” adlı şiirinde işlemiştir. “*Efendim*” adlı şiirde toplumsal zihniyet yansıtılmıştır. Şair burada halkın sözcüsü konumundadır. “*Bak*” adlı şiirde fitne ve bozgunculuk korkusu ve eleştirisi yapılmıştır. Ferdi zihniyette “*Beni*” adlı şiir örnek gösterilebilir. Sevda, acı ve aşkın bir kader olduğu düşüncesi merkeze alınmıştır. Bilgi ve marifetin hakikate giden bir yol olduğu düşüncesi “*Ben Hikmet Nakkaşıyam*” adlı şiirde ele alınmıştır. “*Atalardan Ders Almışım*” adlı şiirde hikmet ve bilgi zihniyeti övülürken cehalet yerilmektedir.

“*Sayılır*” adlı şiirde ahlak ve karakter zihniyeti ön plana çıkmaktadır. “*Var*” adlı şiirde zalimliğin insanlık suçu olduğu felsefesi işlenmiştir. Kader ve felek zihniyeti ön plandadır. “*Bir Kuş Olup Uçup Gitsem*” adlı şiirde acı-yalnızlık ve hüzn zihniyeti ele alınmıştır. “*Gurbet Elin Akşamları*” adlı şiirde yalnızlığın zihniyetteki yeri, ruhun parçalanması incelenmiştir. “*Sevdalı Bülbül*” adlı şiirde acının sembolü olarak bülbül metafor olarak kullanılmıştır. “*Gitme Uzaklara*”, “*Gözlerin*”, “*Beni Beni*” adlı şiirlerde sevda ve aşk zihniyeti göze çarpmaktadır.

“*Yine*” adlı şiirde memleket hasreti ve vatan gurbetinin doğa ile benzetimi ifade edilmiştir. “*Bayram*” adlı şiirde vatanından sürgün olan şair, gurbet acısı zihniyetini ele almıştır. “*Bence Dünyada*” adlı şiirde dünyevi unsurların geçiciliği zihniyeti işlenmiştir. “*Dediler*” adlı şiirde feleğin acı verşi ve zulmü ifade edilmektedir. “*Canımın Cananıdı*” adlı şiirde aşk-sevda-sevgili ve Leyla ile Mecnun metaforu kullanılmıştır. “*Gelir*”, “*Yeter Bana*” adlı şiirlerde aşk-sevda-bahar zihniyetleri dikkat çekmektedir. “*Al Hançeri Yar Gönlümü*” adlı

şiiirde aşkın yakıcı ve dönüştürücü özelliğı merkeze alınmıştır. “Gezerim Ben Deli Deli” adlı şiiirde şahsi sevda zihniyeti ve şairin aşka dair düşünceleri yer almaktadır. “Ben”, “Olur”, “Gelir” adlı şiiirlerde dini-tasavvufi aşk zihniyeti hâkimdir. “Sevda Nedir” adlı şiiirde sevginin bir sır ve hakikat olduğı zihniyet ele alınmıştır.

“Geceler” adlı şiiirde efkâr ve sevgi zihniyeti işlenmiştir. “Yar” adlı şiiirde acı-hüzün-sitem zihniyeti yansıtılmaktadır. “Sen Kimsin?” adlı şiiirde yiğitlik ve mertlik zihniyeti ele alınmıştır. “Menim Hocam Felekoğlu”, “Hocam Rıza Çolakoğlu”, “Barış” adlı şiiirlerde dost meclisi ve dosta övgüler aktarılmaktadır. “Görmesin” adlı şiiirde toplumsal ideoloji zihniyeti yansıtılmaktadır. “Mübariz” adlı şiiirde dini-tasavvufi zihniyet ele alınmaktadır. “Bir Ömür Hikâyesi”, “Ana”, “Ölmem” adlı şiiirlerde şairin şahsi düşünceleri yer alırken aşk-sevda zihniyeti işlenmiştir.

5.3.2. Şekil Özellikleri (Yapı)

Şair yer verdiği şiiirlerinde genellikle ölçü birimi olarak hece ölçüsünü kullanmıştır. Şiiirlerde nazım birimi olarak çoğunlukla dörtlük kullanılsa da beyit ve mısralara da yer verilmiştir. Şiiirlerde kafiye düzeni olarak genellikle aa-ba-ca/aaaa-bbba... tercih edilmiştir.

5.3.2.1. Nazım Biçimi

Dörtlüklerle yazılı şiiirler: Gurbet Elin Akşamları, Bayram, Bence Dünyada, Dediler, Gözlerin, Al Hançeri Yar Gönlümü, Sevdalı Bülbül, Gezerim Ben Deli Deli, Gitme Uzaklara, Sevda Nedir?, Geceler, Sen Kimsin?, Ağlar Giderim, Efendim, Ana, Ölmem, Hüseyim.

Beyit/Dizelerle yazılı şiiirler: Bir Ömür Hikâyesi, Ben Allah’a Aşığım, Mübariz, Bak, Bu Gün Gayret Günüdür, Görmesin, Sayılır, Ben Hikmet Nakkaşıyam, Barış, Hocam Rıza Çolakoğlu, Menim Hocam Felekoğlu, Var, Yar, Gelir, Olur, Beni, Ben, Yeter Bana, Beni Beni, Canımın Cananıdı, Yine, Bize.

Muhammes/Beşli oluşturulan şiiirler: Bir Kuş Olup Uçup Gitsem, Atalardan Ders Almışım.

5.3.2.2. Ölçü

7’li hece ölçüsü kullanılan şiirler: Kerküküm.

8’li hece ölçüsü kullanılan şiirler: Hüseyim, Gezerim Ben Deli Deli, Al Hançeri Yar Gönlümü, Bence Dünyada, Gurbet Elin Akşamları, Bir Kuş Olup Uçup Gitsen.

11’li hece ölçüsü kullanılan şiirler: Bayram, Dediler, Beni Beni, Gözlerin, Sevdalı Bülbül, Gitme Uzaklara, Sevda Nedir?, Geceler, Sen Kimsin?, Ağlar Giderim, Atalardan Ders Almışım, Efendim, Ana, Ölmem.

14’lü hece ölçüsü kullanılan şiirler: Bir Ömür Hikâyesi, Ben Hikmet Nakkaşıyam, Yar, Canımın Cananıdı.

15’li hece ölçüsü kullanılan şiirler: Ben, Beni, Olur, Var, Hocam Rıza Çolakoğlu, Görmesin, Bu Gün Gayret Günüdür, Mübariz, Ben Allah’a Aşığım.

16’lı hece ölçüsü kullanılan şiirler: Bak, Sayılır, Barış, Menim Hocam Felekoğlu, Gelir, Yine, Bize.

Aruz ölçüsü kullanılan şiirler: Yeter Bana “fâilâtü feilâtün fâilâtün mefâilün”.

5.3.2.3. Kafiye Türü ve Kafiye Örgüsü

Yarım Kafiye: Bize “aaba”.

Tam Kafiye: Ölmem “abab”, Ana “aaaa”, Bir Ömür Hikâyesi “aaba”, Ben Allah’a Aşığım “aaba”, Mübariz “aaba”, Efendim “abcb”, Bak “aaba”, Bu Gün Gayret Günüdür “aaba”, Görmesin “aabb”, Sayılır “aaba”, Atalardan Ders Almışım “aaab”, Ben Hikmet Nakkaşıyam “aaba”, Ağlar Giderim “aaaa”, Barış “aaba”, Hocam Rıza Çolakoğlu “aaba”, Menim Hocam Felekoğlu “aaba”, Sen Kimsin “abab”, Yar “aaba”, Var “aaba”, Geceler “abab”, Sevda Nedir “abbb”, Gitme Uzaklara “abcb”, Gelir “aabb”, Beni “aaba”, Gezerim Ben Deli Deli “aaab”, Sevdalı Bülbül “abxb”, Al Hançeri Yar Gönlümü “abab”, Yeter Bana “aaba”, Gelir “aaba”, Beni Beni “aaba”, Canımın Cananıdı “aaba”, Kerküküm “aaba”, Dediler “abab”, Bence Dünyada “aaab”, Bayram “abab”, Yine “aaba”.

Zengin Kafiye: Bir Kuş Olup Uçup Gitsen “aaaa/bbba”, Gözlerin “aaaa”, Ben “aaba”.

5.3.2.4. Redif

Ek halinde: Canımın Cananıdı “-dı”, Menim Hocam Felekoğlu “-dır”, Hocam Rıza Çolakoğlu “-sın”, Mübariz “-ine”, Bir Ömür Hikâyesi “-arımı”.

Kelime halinde: Ölmem “ölmem”, Ana “ana”, Ben Allah’a Aşığım “istemem”, Efendi “efendi”, Bak “bak”, Bu Gün Gayret Günüdür “günüdür”, Görmesin “görmesin”, Sayılır “sayılır”, Atalardan Ders Almışım “almışım”, Ben Hikmet Nakkaşıyam “nakkaşıyam”, Barış “barış”, Sen Kimsin? “ben”, Yar “yar”, Var “var”, Geceler “geceler”, Sevda Nedir? “sevda”, Gitme Uzaklara “kalır”, Gelir “gelir”, Olur “olur”, Beni “beni”, Ben “ben”, Gezerim Ben Deli Deli “deli”, Sevdalı Bülbül “bugün”, Al Hançeri Yar Gönlümü “ne”, Gözlerin “gözlerin”, Beni Beni “beni”, Kerküküm “Kerkük”, Dediler “dediler”, Yine “yine”, Bize “bize”.

Cümle halinde: Bir Kuş Olup Uçup Gitsem “uçup gitsem”, Gurbet Elin Akşamları “gurbet elin akşamları”, Bence Dünyada “bence dünyada”, Yeter Bana “yeter bana”, Ağlar Giderim “ağlar giderim”.

5.3.3. Tema

Bir Ömür Hikâyesi adlı şiir kitabında lirik, pastpral, toplumsal eleştiri, hikemi, aşk-sevgili, şahsi fikir, hasret, hüznü hatıralar gibi temalar ağır basmaktadır. Mikdat Havdioğlu’nun Bir Ömür Hikâyesi adlı şiir kitabında “Bir Kuş Olup Uçup Gitsem”, “Gurbet Elin Akşamları”, “Bize”, “Yine”, “Bayram”, “Bence Dünyada”, “Dediler”, “Kerküküm”, “Canımın Cananıdı”, “Beni Beni”, “Gelir”, “Yeter Bana”, “Gözlerin”, “Al Hançeri Yar Gönlümü”, “Sevdalı Bülbül”, “Gezerim Ben Deli Deli”, “Ben”, “Beni”, “Olur”, “Gelir”, “Gitme Uzaklara”, “Sevda Nedir?”, “Geceler”, “Var”, “Yar”, “Sen Kimsin?”, “Menim Hocam Felekoğlu”, “Hocam Rıza Çolakoğlu”, “Barış”, “Ağlar Giderim”, “Ben Hikmet Nakkaşıyam”, “Atalardan Ders Almışım”, “Sayılır”, “Görmesin”, “Bu Gün Gayret Günüdür”, “Bak”, “Efendim”, “Mübariz”, “Ben Allah’a Aşığım”, “Bir Ömür Hikâyesi”, “Ana”, “Ölmem”, “Hüseynim” şiirleri yer almaktadır. Bu şiirlere genel çerçevede bakıldığında şiirler şahsi, dini-tasavvufi, toplumsal-ideolojik, dost meclisi, epik-kahramanlık, acı-hüzün, aşk-sevgili, vatan sevgisi, gurbet temalarında yazıldığı görülmektedir. Mikdat Havdioğlu’nun Muhabbet Köprüsü şiir kitabında olduğu gibi bu şiir kitabında da zihniyet olarak vatan sevgisi, Türkmen kimliği, Anayurt Kerkük’e bağlılık, mertlik, yiğitlik, tasavvufi mahiyette ilahi aşk ve Allah sevgisi, şahsi dert ve yakınmalar,

yalnızlık, gurbet gibi unsurlar göze çarpmaktadır. Türkmen coğrafyasının tarihsel kaderinde şair, kimliği koruma, yurt kaybı ve direniş özelliklerini şiirlerine yansıtmıştır. Aşık geleneğini ve folklorik unsurları bir arada kullanan Havdioğlu, şiirlerinde dini-tasavvufî bir derinliği de yansıtmaktadır. Kader bilincini yoğun olarak işleyen şair, kullandığı temalarda hasret, acının ruha kattığı derin anlamlar, sabır, vatan hasreti, gurbet, özlem, Allah'a sığınma gibi tekrar eden duygulardan faydalanmıştır. Şair Irak Türkmen coğrafyasına dair Türkmen halkının nezdinde sürgün edilmiş toplumları ve Irak coğrafyasındaki zulmü ana merkezine almıştır. Şairin bu şiir kitabında daha çok gurbet, yurt kaybı, özlem, sürgün, iç dökme unsurları baskındır. Şair aşkı acıyla yoğrulan, ayrılık ve gurbetle birleşen, kaderin ağırlığını taşıyan bir unsur olarak değerlendirmektedir. Şair vatan temasını kaybedilen yurt, ulaşılamayan ve ayrı düşülen toprak, acı bir gurbet, yıkılmış şehirler üzerinden işlemiştir. Şair hikmet temasını ise bireysel, yaşanmış kendi tecrübelerinden hareketle ele almıştır.

5.3.3.1. Vatan Sevgisi – Gurbet ve Türkmen Kimliği Teması

Gurbetin içinde vatanını hatırlayan ve hatırlatan Havdioğlu, kolektif biz adı altında Türkmen kimliğine işaret etmektedir. Gurbeti kaderin zorunlu kıldığı bir ayrılık unsuru şeklinde işleyen şair, vatan dışında hiçbir yeri yurt olarak kabul etmemektedir. Gurbet yüzünden güller bile dikene dönüşmüştür. Vatan hasreti, zamanı bile çekilemez bir hale getirmektedir.

Bize

Yolumuz gurbete düştü, hal vermiyor yollar bize, *a*

Kış oldu, yağmur, kar, boran, coştı geldi seller bize. *a*

Göçer olduk yerden yere, her günde bir diyardayız, *b*

Bize yabancı diyerler, yurd olmuyor eller bize. *a*

Harda kaldı Telaferim bahçelerin, bağların?

Hasret kaldık baharına, diken oldu güller bize.

*Yıllar boyu emek verdik, ev yaptık biz, saray kurduk,
Şimdi gel bak halimize, mesken oldu çöller bize.*

*Bezar olduk ey İlahi dönder bizi yurdumuza,
Günümüz ağır geçiyor, uzanıyor yıllar bize.*

*Havdioğlu, nece olsa yurd ehline bir cennettir,
El-aleme bad-i seba sem eser yeller bize*

Beyitler halinde yazılan bu şiirde şair, 16'lı hece ölçüsünü kullanmıştır. Şair, yolunun gurbete düştüğünü yolların yol vermediğini kış ile birlikte sel, yağmur ve kar ile perişan olduğunu anlatmak ister. Beyitte kış, yağmur, kar gibi doğa olayları ile tenasüp söz sanatı tekniğine de başvurarak gurbetin zorluğu anlatılır. Durmadan sağa sola farklı memleketlere göç eden bir topluluktan bahsedilir. Ve yabancı illerde adeta el olduklarını ve dışlandıklarını ifade eden şair, yabancı yerlerin asla kendi toprakları gibi olmadığını da üzümlere belirtir. Beyit kafiye şeması: aa, ba, ca şeklinde devam eder. Şairin şiirlerinde genellikle düz uyağı tercih ettiği görülür bu halk edebiyatında da en çok tercih edilen kafiye şemalarından biridir ahengi sağlar.

Vatanından ayrı düşen Havdioğlu, vatanı uzak ve ulaşılmaz bir cennet olarak nitelendirmektedir. Gurbet, insanı kıran, boğan yıkıcı bir duygu olarak ele alınmıştır. Şair gül-bülbül mazmunu ile gurbet içinde maşuğundan ayrı düşmüş yaralı aşığı işlemiştir.

Gurbet Elin Akşamları

<i>Gün batarken canım sıkar</i>	<i>a</i>
<i>Gurbet elin akşamları</i>	<i>b</i>
<i>Bütün umutlarım yıkar</i>	<i>a</i>
<i>Gurbet elin akşamları.</i>	<i>b</i>

<i>Günbegün ezer canımı</i>	<i>b</i>
<i>Dert doldurur her yanı</i>	<i>b</i>
<i>Özledim mən vatanımı</i>	<i>b</i>
<i>Gurbet elin akşamları.</i>	<i>b</i>

Dolu, yağmur yağışdır,
Derdin beni danışdır,
Yine yüreğim coşturur,
Gurbet elin akşamları.

Her dem beni daldırıyor,
Gözümə yaş dolduruyor,
Yavaş yavaş öldürüyor,
Gurbet elin akşamları.

Hasret koyar nazlı yare,
Salır derde, ah u zara,
Vurur beni yerden yere,
Gurbet elin akşamları.

Bu gariplik salmaz peşim,
Hatırladım dostum eşim,
Havalanır gönül kuşum,
Gurbet elin akşamları.

*Bülbül figan eder güle,
O da düşmüş gurbet ele,
Göz yaşlarım döndü sele,
Gurbet elin akşamları.*

*Yalvardım kadir Mevlaya,
Havdioğlu'n al sılaya,
Düşürttün beni belaya,
Gurbet elin akşamları*

Burada şair, uzakta vatan özlemi çektiğini ve bu durumun onu çok üzdüğünü anlatmak ister. Vatan cennete de benzetilir teşbih söz sanatı görülür. Bağ, bahç kuş ve cennet metaforu ile tenasüp söz sanatı da görülmektedir. Gurbet acısı bir noktadan sonra kişiye ağır gelmektedir onun özlemi artıkça acısı da artar. Şair burada Allah'a yalvarır ve bu derdin hangi günahına karşılık olduğunu sorar. Daha sonra Allah'tan yardım ister ve ona dua eder. Değişen zaman ile tekrar anıları ve hatıraları gözünde canlanır. Memleket özlemi artar baharın gelişi ile birlikte oradaki güzel günleri hatırlar ve özler. Pastoral özellikler de gösteren bu şiirde bahar mevsiminde köyünün yaşadığı değişimi ve köyüne olan özlemini anlatır. Yine şiirin devamında özlem, gurbet acısına dönüşmüştür. Özlediği sadece vatani değil eşi ve dostları da vardır. Gurbeti zalim birine benzetir çünkü onda merhamet yoktur. Gurbet onu sevdiklerinden ayırandır. Sürekli yarinin yolunu gözlediğini ve gelen gidene onu sorduğunu söyler. Hatta öyle ki artık özlemi ile birlikte rüyalarına bile girdiğini söyler. Gurbet acısının zamanla arttığını ve özleme dönüştüğünü ifade eder. Dağlar gurbette olana yol vermez engel olur. O da kendi gidemediği yerlere selam yollamakta buluyor çareyi. Gün içindeki değişimler de şairin ruhu üzerinde bazı olumsuz değişimler göstermektedir. Gurbette iken gün batımı bile onu huzursuz eder ve canını sıkır. Onu derin bir umutsuzluğa sürükler. Gurbetin akşamları her anlamda kişinin üzerinde melankolik bir ruh hali yaratmaktadır. Gurbet acısının günden güne şairde derin acı ve ıztıraplar yarattığını söyler. Dertlerin ruhunu sardığını ve vatan özlemi ile yapıp tuttuğunu söylemektedir.

Kerküküm

Kerküğüm, gonca Kerkük, a

Etrafı yonca Kerkük, a

Yüreğimde yaşarsın, b

Ömrüm boyunca Kerkük. a

Kim sana aşık oldu, c

Dünyada bence Kerkük? a

Kerküğüm, ana Kerkük,

Şirinsin cana Kerkük,

Öldürseler vermenem,

Seni düşmana Kerkük.

Bir taşını değişmem,

Altun ayvana Kerkük.

Sensin hayatım Kerkük,

Milim, milletim Kerkük,

Yerde cennet var ise,

Sensin cennetim Kerkük.

Kerküğüm, paşa Kerkük,

Yolsun yoldaşa Kerkük,

Senin için girerim,

Oda, ateşe Kerkük.

*Ben sana kurban olum,
Tek sen hoş yaşa Kerkük.
Kerküğüm, ağa Kerkük,
Bak sola, sağa Kerkük,*

*Senin mert iğitlerin,
Benzerler dağa Kerkük.
Eğer Bağdat muhtar ise,
Sen ona ağa Kerkük.*

*Çünkü sen kök atıbsın,
Altun bulağa Kerkük.
Allah bizi atmasın,
Senden irağa Kerkük.*

*Seni sevmeyenleri,
At bir kırağa Kerkük.*

Vatan temasını doğrudan Kerkük yurdu ile ilişkilendiren şair, Kerkük'ü açılmamış bir çiçek olan goncaya benzetmektedir. Bu goncanın etrafını ise bereketi temsil eden yoncalar sarmıştır. Havdioğlu, ömrü boyunca Kerkük'ün yüreğinde yaşayıp var olduğunu ifade ederken ana yurduna bağlılığını ve vatan sevgisini göstermektedir. Şair için Kerkük bir anne gibidir, terk edilemez, düşmana teslim edilemez ve değiştirilemezdir. Ölüme rağmen vazgeçilmeyen ve hiçbir bedelle satılamayan vatan kutsal bir emanettir. Kerkük, şairin hayatı, milliyeti ve milleti olarak Havdioğlu'nun tamamen kimliğini oluşturmaktadır.

Bu Gün Gayret Günüdür

*Kalk ayağa, şanlı Türküm, bugün gayret günüdür, a
Vakti geldi, Azerbaycan, bugün devlet günüdür. a*

Cümle alem görsün bugün bir kahraman olduğun, b

Kır düşmanı, ez başını, bugün kuvvet günüdür. a

Telaferden Karabağ'a ordumuz hazır bizim, c

Can alarız, can vereriz bugün kudret günüdür. a

Şehit olmak Vatan için şan-i şereftir bize,

Şehadet şerbetin içek, bugün lezzet günüdür.

Yürü ey Türk oğlu, yürü, göğsün ger kurşunlara,

Azad eyle Karabağ'ı, yurda hizmet günüdür.

Yaşasın can Azerbaycan, alemde baş kaldırdı,

Adı dünyayı doldurur, şan û şöhret günüdür.

İki bayrak bir milletiz, koy düşmanlar çatlasın,

Türk birliğin vakti geldi, fahr-i izzet günüdür.

Ey kalemim, şahit ol sen, Turan için ölürsem,

Havdioğlu'n tariha yaz, bugün kıymet günüdür

Vatanı Kerkük ve Telafer'den ibaret görmeyen Havdioğlu, vatan sevgisini Azerbaycan-Karabağ-Türk Birliği-Turan ideolojisi ile ele almaktadır. Geniş bir Türk yurdundan bahseden şair, vatan konusunda ortak bir mücadeleyi ve ortak bir kaderi incelemektedir. Şehitliği yücelten ve vatan için kutsal bir mertebe olduğundan söz eden Havdioğlu, vatan için canını feda etmenin şanına dikkat çekerek Türk birliğini ifade etmektedir.

Barış

Türk için, Turan için her zaman varsın, barış, a

Millet için canın veren iğitsin, ersin, barış. a

Gece gündüz emek veren yurduna, toprağına, b

Geri dönmez doğru yoldan, bir fedakarsın, barış. a

Selam olsun Azerbaycan taşına, toprağına, c

Yüreğın bir dünya kadar bize diyarsın, barış. a

Sen bir vatan şairisin, kalemin destan yazar,

Edebiyat dünyasında bahçesin, barsın, barış.

Yaz günleri meltem eser, baharda gül çiçeksın,

Kış günleri yağmur ile dağlara karsın, barış.

Dünyanı barış dolduran gönlün adına benzer,

Oyüreğın aşk doludur, her kese yarsın, barış.

Özün güzel, sözün güzel, dilinden ballar akar,

Ehli aşkın derdine ilaç veren çarsın, barış.

Havdioğlu yazdı bugün kalem ile vafını,

Yüreklere kan veren cırpan şah damarsın, barış.

Bu şiirde "Barış" isimli kişi, derin bir saygı ve sevgiyle anılmakta ve onun kişiliğı, değerleri, katkıları üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Şiirin analizi, Barış'ın

çeşitli yönlerini ve temsil ettiği değerleri incelemek üzerine odaklanmıştır. Şiirin başında Barış, Türk milleti ve Turan için kendini adanmış bir figür olarak tanıtılıyor.

"Türk için, Turan için her zaman varsın, Barış," ifadesi, onun vatanseverliğini ve ulusal değerlere olan bağlılığını vurgular. Barış, milletine olan sevgisiyle öne çıkmaktadır. "Millet için canın veren iğitsin, ersin," dizesi, onun fedakârlığını ve gerektiğinde her şeyini feda edebilecek bir kişi olduğunu ifade eder. Şair, Barış'ın yurduna ve toprağına olan bağlılığını ve emek verme azmini dile getiriyor."

Azerbaycan'a olan selamı, kültürel bağların önemini vurguluyor. "Selam olsun Azerbaycan taşına, toprağına," dizesi, onun sadece kendi vatanına değil, aynı zamanda kardeş halklara olan sevgisini ve dayanışmasını ifade eder. Bu durum, Barış'ın ulusal kimliğinin ötesinde bir kardeşlik anlayışına sahip olduğunu gösterir. "yüreğın bir dünya kadar bize diyarsın, Barış," ise Barış'ın yüreğının genişliğini ve insanlara olan sevgisini ifade ediyor. Burada "bir dünya kadar" ifadesi, onun sevgi ve merhametinin sınırsız olduğunu vurguluyor. Barış, yalnızca kendi vatanı için değil, aynı zamanda başka topluluklar için de derin bir duygu besleyen bir kişi olarak tasvir ediliyor.

Sen Kimsin?

Korkum yoktur senden ey kötü deli, *a*

Türk oğluyum, babam belindenim ben. *b*

Koklama güllerim, uzatma eli, *a*

Muhebbet bağının gülündenim ben. *B*

Ana vatanımdır can Azerbaycan, *c*

Hocam Nesimidir, dedem Pir Sultan, *c*

Herkes bizden alır edeb-i erkan, *c*

Kahraman Türkümen elindenim ben. *b*

Bu şiirde vatan sevgisi, Türk-Türkmen kimliğinin savunucusu niteliğinde yiğitlik ve kahramanlık teması dikkat çeker. Kimseden korkusunun olmadığını ve Türk olduğu için cesaretli olduğunu bunun da atalarından geçen bir özellik olduğunu vurgular. Anavatanının Azerbaycan olduğunu söyleyen yiğit, hocasının ise Nesimî olduğunu ve dedesinin de Pir Sultan Abdal olduğuna vurgu yapar. Türkmen ilinden olduğunu ve aynı zamanda adeta bir

edeb timsali olduğunu da vurgular. İyi kalpli olan insanlarla dertleşip, muhabbet ettiğini sadık dostlarıyla vakit geçirdiğini söyler. Suyu asıl kaynağından içer bahar mevsiminde yağın yağmur suyundanım ben diyerek aynı zamanda su gibi temiz ve doğal olduğunu anlatmak ister. Daha sonra düşmanlarına seslenerek kendisi ile dost olamayacaklarını belirtir. Onların kimseye bir faydasının olamayacağını ve iyilik yapamayacaklarını belirtir. Onun yolu ile kendi yolunun bir olamayacağını da belirtir. Düşmanını kokmuş suya kendisini ise zembem suyuna benzeten şair kıyaslama sonucunda kendini üstün tutar. Daha sonra ise düşmanını hayvana teşbih kılar. Onu çöldeki sahipsiz ve çobansız hayvanlara benzetir. Onu münafık, dinsiz ve imansız olarak görürken kendisini de seyyit ve pirlar neslinden olarak görüp yüceltir. Son dörütlükte ise, kendi adını kullanarak açık bir şekilde soyunun sopunun belli olduğunu kahraman karakterli ve iyi, güzel huylu olduğunu söyler. Mertler meydanında adının olduğunu ve tıpkı bir hurma dalı gibi sert olup boyun bükmediğini söyler.

Sayılır

Arkanda durmayan kardeş yabancıdır, el sayılır, *a*

Sadık dosttan diken gelse, can incitmez, gül sayılır. *a*

Öz yurdunu yada satan alçak insan bizden değil, *b*

Yaramazdır, değer verme, o köledir, kul sayılır. *b*

Paraya satılan adam, paraynan alınır elbet,

Hiç saygı gösterme ona, ancak ona pul sayılır.

Sakın inanma dellalın ettiği laf-i gaflara,

Yalancısıdır, sözde durmaz, verdiği söz yel sayılır.

Kalk ayağa ey yurd oğlu, yeri bir yarına doğru,

Yanmış, geçmiş harmanları savurma, o kül sayılır

*Ne mutlu Türküm diyene, Türkçe oku, hem Türkçe yaz,
Yabancı dil uymaz sana, ana dilin dil sayılır.*

*Bir ağaçta bar olmazsa dal boyunda ne fayda var?
Bağban elbet suyun keser, kuru sahra çöl sayılır.*

*Tarikata, şeriata gitmeyen yol bizim değil,
Hakka giden doğru bir yol, ancak bize yol sayılır.*

*Atalardan kalan sözdür, aşığın bir gözü kördü,
Yar bağında gezen baykuş aşığa bülbül sayılır.*

*Havdioğlu yıllar oldu siladan haber gelmiyor,
Boynu bükük bir garibin her günü bir yıl sayılır.*

Sayılır adlı şiirde şair, vatani satanları dışlayarak “bizden değildir” şeklinde vatan sevgisini gözler önüne sermektedir. Türk oluşuyla gururlanan ve mutlu olan Havdioğlu Türkçe okuyup Türkçe yazmanın önemine vurgu yaparak ana dilini diğer dillerden üstün tutmaktadır. Şair vatani kimliğinin Türk olmaktan geçtiğini, ana dilinin ise kimliğinin temeli olduğunu ifade etmektedir.

Ana

<i>Ecel şerbetini içirttin cana,</i>	<i>a</i>
<i>O güler yüzünden doymadım, ana.</i>	<i>a</i>
<i>Yarı ömrüm felek vereydi sana,</i>	<i>a</i>
<i>Bir de güler yüzün göreydim, ana.</i>	<i>a</i>

Hasta düşsem, kim oturur başımda, b
Senin kim bulmadım tüm dost eşimde, b
Gündüz hayalimde, gece düşümde, b
Bir de güler yüzün göreydim, ana. a

Mezarın başında durur ağlarım,
Ağladıkça can ciğerim dağlarım,
Sen gideli karaları bağlarım,
Bir de güler yüzün göreydim, ana.

Gücüm yetmez felek ayırdı bizi,
Yüreğime koydu ateşi, közü,
Havdioğlu her dem söyler bu sözü,
Bir de güler yüzün göreydim, ana

Bu şiirini ise annesine yazan şair ona olan hasretini samimi ve içten bir üslup ile ifade etmektedir. Annesi de kendisi gibi acı çekmiştir ve bir türlü yüzü gülmemiştir. Kendi döneminde meydana gelen olayların şairin şiirine de yansıdığı görülmektedir. Annesini genç yaşta kaybetmenin acısını yaşayan şair bunu da samimi bir dille şiirinde işler. İlk etapta anne kaybıyla acı-hüzün temasını işlediği görülen şair, anneden hareketle vatan-yurt-merhamet kaybını işlemektedir.

Bayram

Eğer gider isen bizim ellere, a
Anama, babama çok selam söyle. b
O gonca güllere, o bülbüllere, a
Anama, babama çok selam söyle. b

Gidersen, babamın yanında otur, *c*
Nolur bayram, saygı selamım götür, *c*
Dostumdan, eşimden bir haber getir, *c*
Anama, babama çok selam söyle. *b*

Götür benden sıcak sıcak selamlar, *d*
Şirin sözler, baldan tatlı kelimeler, *d*
Kader böyle imiş, yazmış kalemler, *d*
Anama, babama çok selam söyle *b*

Gidersen, o dertli anamı yokla, *e*
Babamın gözüün öp, onu kucakla, *e*
Küçük kardeşimin başın sığatla, *e*
Anama, babama çok selam söyle. *b*

Bir yandan ayrılık, bir yandan ölüm, *f*
Bir yandan yoksulluk, bir yandan zulüm, *f*
Böyle gitse felek hiç koymaz gülüm, *f*
Anama, babama çok selam söyle. *b*

Niye geldin bayram, ne var yanımda? *g*
Ayrılık yarası işler canımda, *g*
Yine garib kaldım öz vatanımda, *g*
Anama, babama çok selam söyle. *b*

Bayramlar özellikle doğu toplumlarında çok önemsendir. Şair burada yine uzakta olan gurbetteki birinin gözünden yazar şiirini ve kendi vatanına gidenler aracılığıyla ailesine selam gönderir. Beyitte geçen güller ve bülbüller ifadeleri hem ses anlamında ahengi

artıran unsurlar olarak dikkat çeker hem de memleketindeki bahar havasını bayram ile özdeş kılar. Bayram gününde bile vatanına dönemeyen şair gurbet acısı çekmektedir. Vatan burada anne-baba, gonca güller, bülbüller, çocukluk hatıraları şeklinde ifade edilmiştir.

Bir Kuş Olup Uçup Gitsem

Bu gün köyüm arzuladım *a*

Dede yurdumu özledim *a*

Yıllarca yolun gözledim *a*

Bir kuş olup uçup gitsem *a*

Telafer bağından geçsem *a*

Yıkılsaydı bu gurbeti *b*

Çektirdi bana hasreti *b*

Vatandır yerin cenneti *b*

Bir kuş olup uçup gitsem *a*

Telafer bağından geçsem *a*

Bilmem ki nedir günahım?

Gönül kaldıramaz ahım,

Sen yardım eyle Allahım,

Bir kuş olup uçup gitsem,

Telafer bağından geçsem.

*Bahar geldi, güller açtı,
Köyümüz yadıma düştü,
Yine bu yüreğim coştı,
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem.*

*Her akşam akar göz yaşım,
Zalım gurbet salmaz peşim,
Çok özledim dostum eşim.
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem*

*Her sabah yolda dururum,
Gelenden yarım sorurum,
Gece rüyada görürüm,
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem.*

*Havdioğlu son ver söze,
Dağlar yol vermiyor bize,
Selam olsun sılamıza,
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem*

Hasret çektim, dilim, ağzım kurudu

Sevdam sana göz yaşından durudu,

Kerem çok zamandan öldü, çürüdü

Sevdası tarihte onun sağ kaldı

Aşıklar özünden çok dersler aldı

Şair vatanı için gurbet ve sıla hasreti çekmektedir. Şair kuşu bir metafor olarak kullanmıştır. Kuş burada özgürlüğü, yurda dönüşü ve sıla arzusunu temsil etmektedir.

Yine

Bahar oldu, bizim eller gülçiçekler açtı yine *a*

Türlü türlü kokuları her bir yana saçtı yine. *a*

Güzeller seyrana çıktı, neşe doldu bağ bahçeler *b*

Havalandı gönül kuşum, yükseklerle uçtu yine. *a*

Yadladık nazlı yarı kaynadı, coştı yüreğim, *c*

Dolu dolu aşk badesin yar elinden içti yine. *a*

Başladı ahım figanım yar elinden, neyleyim ben?

Sevdalandı deli gönlüm, öz özünden geçti yine

Havdioğlu kendine gel, ha duymadan gece geçti,

Eğlendim yar hayalinde, akşam yukum kaçtı yine

Şair Havdioğlu, "Yine" adlı şiirinin ilk beytinde bahar mevsiminin gelmesiyle kendinde artan memleket özlemini anlatmak ister. Bahar mevsimi her yerde aynıdır ya da benzerdir ancak insanın yaşadığı coğrafya, özellikle de çocukluk anılarının da etkisiyle diğer yerlerden daha anlamlı ve özel hissettirir. Bahar ile birlikte güzeller ve güzellikler de orataya çıkar. İnsanın doğadaki değişimle birlikte yaşadığı pozitif değişime dikkat çeken şair burada açan çiçekler ile birlikte insanın da gönlünün neşe dolduğunu söyler.

Dediler

Sordum yolculardan bizim elleri, a

Ne yazık ki viran oldu dediler. b

Kurudu bağları, açmaz dalları, a

Bülbül göçtü, güller soldu dediler. b

Deli gönül binmiş aşkın atına, c

Yürek dayanamaz yar firkatine, c

Ah çekip ağlarım ben hasretine, c

Yarını yad eller aldı dediler. b

Geldi geçti yaz ayların görmedim,

Bahar oldu gonca gülün dermedim,

Eller gibi bir gün sefa sürmedim,

Derdin nedir senin, noldu? dediler.

İğit olan aşkın kalbinde gizler,

Dözemez sevdaya yüreğim sızlar,

Yitirdim yarimi, kayboldu izler,

Yarın çok zamandır öldü dediler.

Yorulдум ey felek cevri-cefadan,

Pay vermedin bize zevk-i sefadan,

Sordum ne haber var ehl-i vefadan,

Gitti başkasını buldu dediler.

Şair, “bizim eller” ile kendi vatanını ve yurdunu ifade etmektedir. Yurdundan ayrı düşen şair, vatanının viran olduğunu, vatan sevgisini kalbinde taşıyıp gizlediğini, vatanının sefasını süremediğini ifade ederken hüznün duygusunu yansıtmaktadır.

5.3.3.2. *Aşk – Sevgili – Sevda Temaları*

Havdioğlu’nun şiirlerinde aşk ve sevgili genellikle vatan teması ile iç içedir. Aşk sadece bir duygu olarak değil bir imtihan, kader, dönüşüm süreci, gurbet ve acı gibi unsurları da yansıtmaktadır.

Gitme Uzaklara

Gitme uzaklara sevgili yarim, *a*

Korkum var ki seni yad eller alır. *b*

Kalbimdeki aşkı desem dağlara, *c*

Taşlar erir, dağlar dumanlı kalır. *b*

Gönlümde ahların arşe çıkıyor, *d*

Ah ettikçe göz yaşlarım akıyor, *d*

Felek okun yüreğime çakıyor, *d*

Belki vurduğu ok yüreğim delir. *b*

Geceler yatamam, hayale dallam,

Baş yastıkta seni yadıma sallam,

Korkum var ki, bir gün ben sensiz kallam,

İçimde tuttuğum umutlar ölür.

*Hiç sağalmaz ayrılığın yarası,
Açın gönlüm görün nedir çaresi,
Başımdan gitmiyor sevda sedası,
Günde yüzbin defa kanıma dolur.*

*Havdioğlu kalbin çaldıysan daşa,
O zaman yaşarsın sanki bir paşa,
Dayan yürekteki yanan ateşe,
Belki bir gün sevda peşini salır*

Aşkın içinde şair kaybetme korkusunu ele alan şair, aşkın uykularını kaçırdığını, insanı düşüncelere daldırdığını ifade etmektedir. Aşk ile ayrılığın yarasını harmanlayan şair, içine düştüğü bu acı dolu yazgıda yüreğinde ateşlerin yandığını belirterek aşk ile ilgili güçlü bir mübalağa kullanmıştır.

Canımın Cananıdı

Bu saçı Leyla benim canımın cananıdı, a

Vücuduma can veren damarımın kanıdı. a

Bin güzel arasından bana yar seç dediler, b

Yine ben yarım seçtim, kalbim onu tanıdı. a

Yılduzlar arasında yarım bir ay sayılır, c

Yer yüzünde teki yok, güzeller sultanıdı. A

*Saçları gül destesi, boyu servi dalıdır,
Göğsü cennet bağıdır, gönlümün gülşanıdı.*

*Gözlerine daldıkça içerim neşe dolur,
Dodağından akan bal derdimin dermanıdı.*

*Havdioğlu diyer ki, yüreğim aşk doludur,
Hayatım baştan başa bir sevda destanıdı.*

Aşık, sevgilinin saçını Leyla'nın saçlarına benzetir. Leyla hem geceyi hem Leyla ile Mecnun hikayesindeki kahramanı temsil eder. Mesnevideki kahramana gönderme yaptığı için telmih söz sanatı tekniğini kullandığı görülür hem de "leyl" kelimesinden hareketle siyah/kara anlamına da gelir böylece istiare söz sanatına da örnek gösterilir. Beyitler halinde yazılan şiir aa ba ca...diye devam eder. Yukarıdaki iki beyitte sevgiliyi diğer güzellerle kıyaslıyor ve onun hepsinden özel ve güzel olduğunu söyler. Bin güzel arasında dahi onu görür onu sever. O binlerce yıldız içinde parlayan bir ay gibidir. Burada sevgilinin güzellik unsurlarından olan yüzü ayın parlak tabanına teşbih kılınır. Gök cisimlerinin sevgilinin güzelliği ile ilgi kurulma yönü parlaklığıdır.

Beni Beni

<i>Gel sevgilim, etme bunca sitemi,</i>	<i>a</i>
<i>Korkuram yaralar dil beni, beni,</i>	<i>a</i>
<i>Sen bir gül ol, bende bülbül burada,</i>	<i>b</i>
<i>Kondursun dalına gül beni, beni.</i>	<i>a</i>
<i>Dalıp düşünürüm ayın şevkine,</i>	<i>c</i>
<i>Yar elinden döndüm ben bir şaşkına,</i>	<i>c</i>
<i>Aldanma yadlara Allah aşkına,</i>	<i>c</i>
<i>Vurup yaralıyor el beni, beni.</i>	<i>a</i>

Ferhat olup yüce dağlar delirim, d
Kerem olup Aslı hana gelirim, d
Elimde bağlamam sazım çalırım, d
Ellere anlatsın tel beni, beni. a

Bir mektup gönderdim o nazlı yara,
Bir tabib yok, etsin derdime çare,
Yar aşkımdan düştüm ateşe, nara,
Yandırıp eyledi kül beni, beni.

Bülbül figan eder gülün dalında,
Gönlüm kaldı bir zalımın elinde,
Gözüm yoktur artık dünya malında,
Yar yanında edin kul beni, beni.

Havdioğlu diyer bu nece iştir?
Yandı bağrım, ahım göğ'e erişti,
Aktı göz yaşlarım, suya karıştı,
Götürsün o yare sel beni, beni

Bu şiirde önceki örneklere benzer şekilde gül ile bülbül metaforu dikkat çeker. Bülbül aşığa gül ise sevgiliye teşbih kılınır. Şair, sevgiliye kendisine sitem etmemesi konusunda uyarıda bulunur. Sürekli sevgiliyi yâd ettiğini söyler ve onun derdiyle hayallere daldığını dile getirir. Burada âşık, sevgili ve rakip yani yabancılar arasındaki bağlantı dikkat çeker. Sevgili, sürekli başka insanlara meyl eder âşık ise bu durumdan oldukça rahatsız ve bunu sevgiliye söyler. Yukarıdaki dörtlükte şair, telmih söz sanatı tekniğini de kullanarak mesnevilere konu olmuş meşhur aşk kahramanlarından olan Ferhat ve Kerem ile kendini kıyaslar. Burada aynı zamanda elinde sazı ile dolaşıp aşkını anlatan bir âşık tasviri de olduğundan bir anlamda şair kendini saz aşığı olarak da görmektedir. Çünkü eski

âşıklardan Kerem, Ferhat ve Mecnun gibi kahramanların da saz çaldığı söylenir. Âşık sevgiliye ilgi duyar ancak ondan asla ilgi görmez. Klasik edebiyatta da sevgili nazlı ve aşığa karşı ilgisiz oluşu ile bilinmektedir. Derdine asla çare bulamayan âşık, sevgilinin derdinden adeta ateşler içinde yanmaktadır.

Ben

Can-i dilden mail oldum bir kaşı kemana ben, a

Gören beni deli sayar, olmuşum divana ben. a

Bu aşk ile mestaneyim, meyhaneler gezerim, b

Aşkın dolu badâsinâ olmuşum peymane ben. a

Saçı Leyla, boyu servi, yüzü ayın on dördü, c

Zülflerinin tellerini değişmem cihana ben. a

Gerçek âşık candan geçer sevdiği yar uğruna,

Bu sevdadan vaz geçmenem boyansam al kana ben.

Gül ekerim, diken biter yare giden yollarım,

Böyle bir kötü devrana kalmışım zamana ben.

Havdioğlu daldıkça yarin nakş-i cemaline,

Kul olurum yaradana, gelirim imana ben

Beyitler halinde yazılan "Ben" adlı şiirde şair sevgiliye olan aşkından ve kara sevdasından bahsetmektedir. Aşkı uğruna deli, divaneye dönüşen âşık, bir keman kaşlıya vurgunum diye başlar. Sonraki beyitlerde ise yine bu aşkın onu halden hale soktuğundan bahseder. Şiirde mest, meyhane, bade ve peymane (kadeh) gibi terimler ile tenasüp söz sanatı tekniği kullanıldığı görülür. Burada şarap, sarhoşluk ve meyhane ile aşk şarabından bahsedilmektedir.

Beni

Yaktı aşkın narı yine, etti ah u zar beni, a

Aç kolların, al göğsüne, yar sineve sar beni. a

Öyle bir bahtsızım ben ki, girsem cennet bağına, b

El atsam gül dermeye vurur, yaralar har beni. a

Bana kalsa, bu sevdamı ömrüm boyunca gizlerim, c

Sır saklamaz göz yaşlarım ellere yayar beni. a

Ey ilahi, dad eylerim, kimse duymaz feryadım,

İlhamın sal kalbine, belki o yar duyar beni.

Düşünsem ben bir gün eğer o yarı terk etmeyi,

Ne aklım kabul eder, ne gönlüm koyar beni.

Havdioğlu söze son ver, bu sevdadan vazgeçmem,

Ölsem sevda şehidiyim, vursa vursun yar beni

Burada aşk temasını şair, kendi kimliği olarak yansıtmaktadır. Aşkın yaradılıştaki asıl amaç olduğuna dikkat çeken ve dini-tasavvufi mahiyetteki bir aşktan söz eden Havdioğlu, aşkın ölümü dahi anlamlandırdığını ifade etmektedir. Aşk şhitlik mertebesi ile bir tutan şair, aşka böylece kutsiyet atfetmektedir.

Gelir

Sever isen güzeli sev, güzellerden sefa gelir, a

Güzelin bir gülüşüne bütün dünya keyfe gelir. a

Özü güzel, huyu güzel olsun yarım isterim ben, b
Sadık olsun sevdasına, vefalıdan vefa gelir. a

Sevme huyu dar güzeli, kaldırma naz sitemini, c
Sev bir dili ballı güzel, şirin dilden şefa gelir. a

Sevda ile beslense can, gönül günbegün genç olur,
Sağ can ile sağ bedenden elbet sağlam kafa gelir

Lirik ve pastoral bir özellik gösteren "Gelir" adlı bu şiirde şair baharın gelişini ve bununla birlikte doğadaki değişimi ve ortaya çıkan güzellikleri anlatır. Şiir aa ba ca... diye kafiyeleşir -gelir redifiyle ve yarım ve tam kafiyeleşmeler ağırlıklı olarak yazılmıştır. Bahar, bülbül, gül ve dağ kavramları ile baharın ve doğanın tasviri yapılmaktadır. Neşe dolu insanların bahar ile birlikte kırlara koştuğundan bahseden şair, kiminin mutlu olduğunu ancak kiminin de Mecnun gibi yarını kaybedip çöllere düştüğünü söyler.

Yeter Bana

Çölde Leylamı bulursam sahra düzler yeter bana, a
Behr-i ümmana gerek yok, mavi gözler yeter bana. a

Gökyüzünde melekler ne, huriler ne yar karşında? b
Yer yüzünde saçı Leyla güzel kızlar yeter bana. a
Baharda bir gülüm yoksa, bağlarını seyr eylemem, c
Yarım ile harda olsa yazlar güzler yeter bana. a

Darılma, küsme, ey gönül, eller ne diyerse desin,
Meğer nazlı yardan gelen tatlı sözler yeter bana.

*Taht-i cihanı istemem, yarsız bana lazım değil,
O gönlümün sultanından gelen nazlar yeter bana.*

*Bir vesile istemem ben aşkı anlatmak için,
Gönlümdeki aşk türküsün çalan sazlar yeter bana.*

*Ey güzelim yakma beni bunca firkat ateşine,
Kalbimdeki bu ateşler, yanan közler yeter bana.*

*Havdioğlu can koymuşsun yar uğruna, döz yaraya,
Sevgilim melhem yerine basın tuzlar, yeter bana.*

Bu şiirde de diğer önceki şiirlerde olduğu gibi Leyla ile Mecnun mesnevisine göndermelerde bulunur. Çöl, Leyla ve sahra kelimeleriyle bir aşk mesnevisine gönderme olduğundan telmih söz sanatı tekniği kullanıldığı görülür ayrıca çöl, sahra ve bahr (deniz) kelimeleriyle de coğrafi bir alan ifade ettiği için tenasüp söz sanatı tekniğinin tercih edildiği görülmektedir. "Bana" redifli bu şiir, "*fâilâtü feilâtün fâilâtün mefâilün*" aruz vezniyle yazılmıştır. Sevgiliyi gökteki melek ve cennetteki huriler ile kıyaslayan şair, sevgilinin onlardan bile daha güzel olduğunu söyler. Yeryüzündeki saçı leyla kızlar yeter bana dizesiyle hem "*leyl*" kelimesinin kara, gece anlamındaki sözlük kullanımını hem de Leyla ile Mecnun hikâyesindeki Leyla'yı anlatmak ister burada ikili anlamda kullanımdan ötürü 'tevriye' söz sanatı tekniğinin tercih edildiği de görülür.

Gözlerin

<i>Dalgalı dalgalı nazlı yerişin,</i>	<i>a</i>
<i>Şehr-i Nahçıvanı bezer gözlerin.</i>	<i>a</i>
<i>Servi boyun ile, şahin bakışın,</i>	<i>a</i>
<i>Kan katlime ferman yazar gözlerin.</i>	<i>a</i>

Geceler yukumda, dūşūmdesin sen, *a*
Uyanırım yine karşımdasın sen, *a*
Hara getsem gelir, peşimdesin sen, *a*
Gözümün önünde gezer gözlerin. *a*

Düşündüm gözlerin, rengine daldım, *b*
Sevda tuzağına tutuldum kaldım, *b*
Aşkın badesini içmeye geldim, *b*
Baktım ki, kadehte üzer gözlerin. *a*

Aç sevgilim, aşk kitabın bir oku,
Sevdanın yok imiş azıyla çoku,
Kaşların kemani, kirpiğin oku,
Sinemi nişana düzer gözlerin,

Sevdam beni elaleme bildirir,
Gahi ağladılan, gahi güldürür,
Al aşkın beni günde bin kes öldürür,
Mezarım göğsünde kazar gözlerin

Dünyaya bedeldir kirpiğin, kaşın,
Dolaştım cihani, bulmadım eşin,
Yanağın uzununu akan göz yaşın,
Ab-i kevser suyu süzer gözlerin.

*Yeter Havdioğlu, sözün kısa kes,
Bu sevda bir sırrdır, anlamaz herkes,
Aşk alır, aşk verir aldığım nefes,
Günbegün yüreğim ezer gözlerin*

Sevgilinin güzellik unsurlarından olan göz ile ilgili olan bu şiirde şair sevgilinin gözlerini Nahçıvan şehrine benzetir ardından servi gibi boyun ve şahin gibi bakışların var diyerek sevgilinin bakışlarının sertliğini vurgu yapar. Çünkü genellikle sevgilinin bakışları âşıkları yaralar hatta bu sebepten çoğu şiirde bu bakışlar savaş aletleriyle teşbih kılınmıştır.

Al Hançeri Yar Gönlümü

*Al hançeri, yar gönlümü, a
Gör derdimin çaresi ne? b
Solğun etmiş yar gönlümü, a
Söyle bunun devası ne? b*

*Gece, gündüz gönlüm yatmaz, c
Nazlı yarın yaddan atmaz, c
Bülbülüm gülşenden gitmez, c
Eğlenir yar havasına. b*

*Bendeki bu aşk ateşi,
Gözümden akıttı yaşı,
Vurdu beni kalâm kaşı,
Yıktı gözün karasına*

*Gönül sevse dönmez imiş,
Sevmeyince yanmaz imiş,
Aşk ateşi sönmez imiş,
Düşerken yar sevdasına.*

*Yar ardınca yollar geçtim,
Handan hana konup göçtüm,
Aşk badesin dolu içtim,
Kandım dolu badesine.*

*Havdioğlu ah-u zarın,
Çekme nazın bikararın,
Çok çalıştı bulsun yarin,
Bulamadı, faydası ne?*

Şair aşk acısını ve aşkın yakıcı gücünü ele almaktadır. Aşk dolu badeyi içtiğini, gönlünü sevdaya verdiğini ve yar sevdasından aşk ateşinin sönmediğini ifade eden şair, aşkın yakıcı ve dönüştürücü özelliklerine dikkat çekerken ilahi aşk ve sevgiliden söz ettiği görülmektedir. Klasik şiirde görülen aşık motifi göze çarpmaktadır ve aşık çaresiz bir konumdadır.

Sevda! Bülbül

<i>Ne figan eylersin sevda! bülbül?</i>	<i>a</i>
<i>Eski yaralarım söktürdün bu gün.</i>	<i>b</i>
<i>Yardan ayrılmışım, gönlüm dardadı,</i>	<i>x</i>
<i>Gözlerimden yaşlar döktürdün bugün.</i>	<i>b</i>

Seherden ötersin gül havasına, c
Notalar düzersin aşk nağmesine, c
Garib ötüşüne, mehzun sesine, c
Yüreğimde gamler ektirdin bugün. b

Bu aşk ile sen de benden betersin, d
Derdimin üstüne bin dert katarsın, d
Gülün dallarında yaman ötersin, d
Bu garib boynumu büktürdün bugün. b

Ne gezersin bülbül gül fidanları?
Ötüşün ağlatır şirin canları,
Hatırlattın bana eski günleri,
Sevda hasretini çektirdin bugün.

Havdioğlu diyer ötüşün yeter,
Sen öttükçe benim dertlerim artar,
Yar aşkına yandım, dumanım tüter,
Yüreğime kurşun diktirdin bugün

Sevda bülbül burada aşkın bizzat kendisidir. Yar aşkına yanarak dumanları tüten aşık, yüreğine kurşunlar diktirmiş, sevda hasreti çekmektedir. İçine düştüğü sevda yüzünden dert üstüne dert çeken aşık, yardan ayrı kaldığı için gözünden yaşlar akıtmaktadır. Şair burada aşkın acı dolu yansımasını ele almaktadır.

Gezerim Ben Deli Deli

Bülbülem bağlar içinde, a

Hastayım sağlar içinde, a

Maral kim dağlar içinde, a

Gezerim ben deli deli. b

Boş kaldı sevdahaneler, c

Beklerim, bir gün döneler, c

Gece gündüz meyhaneler, c

Gezerim ben deli deli. b

Düştüm sevdaya, düşeli, d

Bu aşk bağırmı eşeli, d

Yollarım diken döşeli, d

Gezerim ben deli deli

Sevdaya düştüğünden beri aşkın bağırmı deldiğini ve kendini yollara attığını, deli deli gezdiğini ifade eden aşık, aşkın mecnun haline dikkat çekmektedir.

Olur

Nedir sende bu güzellik, seni gören heyran olur, a

Melek yüzün, mah' cemalın ehl-i aşka seyran olur. a

Kurban olum gitme, dedim, dayanamam hicranına, b

Gitsen dünyada tat kalmaz, ya tüm cihan viran olur. a

Lavh-i kaleme yazılmış senin harami gözlerin, c

Çok uzatmaz, bir gün gelir yar katlime ferman olur. a

Lokman hekim sağaltamaz, bu yaram dil yarasıdır, d
Ne bir melhem, ne bir şerap bu derdime derman olur. a

Seninle kuru çöl bana bir cennet bağı sayılır,
Sensiz en yakın dost bana, tüm elalem, düşman olur.

Havdioğlu çok üzölme, senin aşkın rebbanidir,
Seni kınayan kim varsa en sonunda pişman olur.

"Olur" redifli şiirde şair aa ba ca da şeklinde kafiye şemasıyla yazdığı şiirde beyitlerde genellikle tam ve zengin uyak kullanmıştır. Sevgiliyle sohbet havasında ve samimi bir üslup ile yazılan bu şiirde şair sevgilinin güzellik unsurlarını işler. Yüzünü meleklerle cemalini ise aya benzeten şair hem ay gibi parlak ve temiz bir yüzü olduğunu anlatmak ister hem de bir melek kadar güzel olduğunu vurgular. Teşbih söz sanatı tekniği kullanılmıştır.

Sevda Nedir?

Güneşten, topraktan, sudan, yellerden, a
Bütün yararıştan ezeldir sevda. b
Ne kadar güzellik varsa insanda, b
İnan ki, hepsinden gözəldir sevda. b

Allahın verdiği bir sırdır sevda, b
Gönüllere giren bir nurdur sevda, b
Doğru düşüncedir, fikirdir sevda, b
Yaşam için doğru temeldir sevda. b

*Gönüllerde sevda olmazsa eğer,
İnsanlara nasıl verilir değer?
Fidan ol, ey sevda her yerde güğer,
Bence vinostan çox kutsaldır sevda*

*Havada uçuyor bir çift güvercin,
Onlar da yaşıyor bir sevda için,
Haydi bu sevdaya gönüller açın,
Bir barış getiren emeldir sevda.*

*Doğru aşıkların belı bükülmez,
Sevdanın sardığı yara sökilməz,
Sevenler övülür, sevda sövülmez,
İnsanı bezeden kemaldır sevda.*

*Sevda bir çiçektir, sevda bir güldür,
Sevda bahçelerde ötən bülbüldür,
Sevda aramızda konuşan dildir,
Dünyada en güzel emeldir sevda.*

*Havdioğlu diyer, sırrın yayamam,
Uzun gecelerim, yarsız yatamam,
Bir güzelden, bir sevdadan doyamam,
Şekerdir, şerbettir, hem baldır sevda*

Yaradılışın özünü sevda ve aşk olarak gören şair, sevdayı dünyadaki en güzel emel ve arzu olarak değerlendirmektedir. Şair insane değer verilmenin bile gönüldeki sevdadan kaynaklandığını ifade ederken ilahi bir sevgiye dikkat çekmektedir.

Geceler

Pencereden ılık doğar odama, *a*

Sevdamın masalın yazar geceler. *b*

Aşkın nağmeleri dolur içime, *a*

Kalbimin atışın sezer geceler. *B*

Eski hatıralar yadıma düşer, *c*

Düşüntüm dağılır, efkarım şaşar, *c*

Gönlümün içinde duygular coşar, *c*

Gözyaşımla yanağa süzer geceler. *b*

Yan sokaktan gelir bir keman sesi,

İçimi ağlatır hazin nağmesi,

Mart ayında Telaferin havası,

Garipleri bir bir gezer geceler

Canlanır o yarın yüzü gözümde,

Ah, şimdi olsaydı başı dizimde,

Gündüz sizin, gecemiz var bizim de,

Düşündükçeyüzün uzar geceler.

Yarı gizlerim, kimseler bilmez,

Yüzüm güler, dertli gönlüm hiç gülmez,

Ah, aşkın elleri yakamı salmaz,

Adını alnıma çizer geceler.

*Parça parça bölünüyor bulutlar,
Yeniden başlıyor bende umutlar,
Uzayda yıldızlar birbirin kutlar,
Ufukta dolaşır, üzer geceler.*

*Gözümün önüne resmin dikilir,
Karanlık kuyruğun alır çekilir,
Yavaş yavaş artık şafak sökülür,
Bittikçe yüreğim ezer geceler.*

Geceler adlı şiirin ilk dördlüğünde çarpraz uyak (abab) düzenini tercih eden şair geceler redifiyle yarım ve tam kafiye kullanır. Gece kavramı üzerinden sevdasını dile getiren âşık, gece vakti sevgi duygusunun daha yoğunlaştığını anlatmak ister.

Yar

Seni Allaha saldım ey bivefa zalım yar, a
Yıktın gönlüm sarayın, koymadın şad olum yar. a

Ne etmiştim ben sana, uydun eller sözüne, b
Aklımı baştan aldın, kırdın ince belim yar. a

Sana gönül verende bilmedim vefasızsın, c
O günden ki gidibsin, iş tutmıyor elim yar. a

Sevdamızı bahçede bir gül gibi besledim,
Gelir-gelmez ey zalım, niçin derdin gülüm yar?

O günden ben and içtim, bir de sana dönmenem,
Adın dile getirsem, kesilsin bu dilim yar.

Havdioğlu diyer ki, ben sevdim, ben aldandım,

Sevmişim, canım çıksın, öldüysem koy ölüm yar

Sevgilinin aklını başından aldığını ifade eden şair, sevdasını bahçede bir gül gibi besleyip büyüttüğünü, sevda yüzünden aldandığını ve canının çıktığını aktarırken sevda konusunda yakınmaktadır.

Ölmem

Aç gönlü girelim ey dili şeyda, *a*

Ben gönlünde bir gül bitersem ölmem. *b*

Sensiz geçen günlerimden ne fayda, *a*

Seninle can cana katarsam ölmem. *b*

Kanatlansam uçsam gök yüzlerine, *c*

Şekerle katılsam bal sözlerine, *c*

Bülbül olsam konsam nergizlerine, *c*

Yılda bir kes şakrak ötersem ölmem. *b*

Ördek kim yoklasam derya, gölleri,

Apardıysa beni suyun selleri,

Çıkıp seyr eylesem bizim elleri,

Kollarım boynuna çatarsam ölmem.

Benimle tutuşsa bütün alemler,

Kan katlime ferman yazsa kalemler,

Hep canım dolduysa derd ve elemler,

Bir kez kol boyuna yatarsam ölmem.

*Deli olsam ömrüm yaşasam sersem,
Gözüm baka baka ateşe girsem,
Rakiple kollaşıp, kemiğin kırsam,
Tek sevdanı, yarım, utarsam ölmem.*

*Havdioğlu diyer, hayalle gezdim,
İçimden sözlerim kağıza düzdüm,
Bütün ümitlerim kalemle yazdım,
Kalemim elimde tutarsam ölmem*

Şair, beşeri aşkı vatan teması ile birlikte işlemiştir. Sevgilinin güzellik unsurlarından bahseden şair, gönül verdiği sevgiliye kavuştuğu zaman ölmeyeceğini dile getirmektedir.

5.3.3.3. Dini – Tasavvufi Tema

Tasavvufi aşk olarak şair, doğrudan Allah sevgisini ve aşkını ele almıştır. Şairin doğrudan Allah ile ilgili tek şiiri olan "Ben Allah'a Aşığım" adlı şiir, onun mistik/dini-tasavvufi şiirlerinden biridir. Şiir, aa, ba, ca şeklinde kafiyeleşerek beyitler halinde yazılır.

Ben Allah'a Aşığım

Ben Allah'a aşığım başkasını yar istemem, a

Bahtiyarım ben bu işte başka bir kar istemem a

O Muhammet, o Mustafa canımın cananıdır, b

Elinden Kevser içerse nehr-i pınar istemem. a

Deseler gel bülbül o yaşa ömrün hepsin bahar, c

Cennet bağında gözüm var, fasl-ı bahar istemem. a

*Rabbimin verdiği gönöl o saray yeter bana,
Mülk-i Süleyman verilse dünyada dar istemem.*

*Kör olsun gözlerim o gün hakkı görmezse eğer,
Tutmasın Lokman elimden, etmesin çar istemem.*

*Bahar olsun, bütün cihan ötsün sevda kuşları,
Taze gülşen nar içinde bitmesin har istemem*

*Sevgi dolu, barış dolu bir dünya isterim ben,
Olmasın kimse dünyada derde duçar istemem.*

*Bir ömürdür gelir geçer, geri dönmez çare yok,
Bu bir gerçektir gönöl atmasın inkar istemem*

*Dağ başında kuzulayan bir maral varsa eğer,
Esmesin rüzgar o gece yağmasın kar istemem.*

*Havdioğlu'yum dileğim halka zarar gelmesin,
Kimse çekmesin dünyada ah ile zar istemem*

Şair, 'İstemem' redifli bu şiirde Allah'tan başka bir şey istemem der. Allah aşkıyla mutlu olduğunu başka bir emelinin olmadığını söyleyerek aslında dünyalık bir derdinin olmadığını ve nefesine hakim olduğunu anlatmak ister. Mistik bir havada yazılan bu şiirin ikinci mısrasında, Hz. Muhammed'e olan sevgisinden bahseder daha sonra Kevser suyunu içmeyi diler. Buradaki mecazî kullanımda aslında cenneti ister. Ona ömür boyu bahar verseler de o ancak cennet bağıını ister. Süleyman tahtını verseler de o ancak Allah'ın verdiği gönöl sarayını tercih eder. Telmih söz sanatı tekniği Hz. Süleyman'ın zenginliğine

de gönderme yapılır. Ancak şair sadece masivayı ister ona göre dünya malı da zenginliği de geçicidir bu sebepten manevi güzelliği arar.

Hüseynim

Ah Hüseynim, vah Hüseynim,

Dur ayağa, kalk Hüseynim,

Zeyeb ana yesir getti,

Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Kestiler suyun yolların,

Hezret Abbasın kolların,

Susuz kaldı ayalların,

Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Kafirler gezer her yanda,

Şimir dolaşır meydanda,

Ali-ekberim al kanda,

Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Hanı Heyder-i Kerrar, hanı?

İki alemin sultanı,

Aktı Ali-esğەر kanı,

Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Hanı hezret Abbas, hanı?

Şehid oldu getti canı,

Kafirler kast etti seni,

Aç gözlerin bak Hüseynim.

*Çadırları kast ettiler,
Bizleri esir tuttular,
Şama aparıb gettiler,
Aç gözlərin, bax Hüseynim.*

*Hermela aradan bakar,
Ali-esğere ok çakar,
Boğazından kanlar akar,
Aç gözlerin, bak Hüseynim.*

*Havdioğlu kan ağlıyor,
Hüseyne kara bağlıyor,
Canın ciğerin dağlıyor,
Aç gözlerin, bak Hüseynim*

Hız. Hüseyn'i şiirine konu alan Havdioğlu, aşk unsurunu matemle bir arada işlemiştir. Hız. Hüseyn'e duyulan aşkı işleyen şair, zulme uğrayan sevgiliyi ve Hız. Hüseyn'in Kerbela'da şehit edilişi üzerine Kerbela acısının yüzyıllardır sürdüğünü ifade etmektedir. Kısaca şair, Hız. Hüseyn'in ölümüne ağıt yakmaktadır.

Mübariz

*Tüm cihan şahid oldu Mübarizin gayretine,
Onun için laik oldun Rabbimin cennetine.*

*Ehlibeyte vasil oldu ruhun firdevs içinde,
Melekler ayağa kalktı o temmuz iffetine.*

*Zülme karşı bu meydanda yadlara yol vermedin,
Meğer göğsün kalkan ettin yurduna, ümmetine.*

*Sen kazandın kahramanlık ödülünü ey aziz,
Sen şan verdin, şeref verdin bütün Türk milletine.*

*Gücümüz imandan gelir, korkutmaz düşman bizi,
Kim dayanır bu meydanda Türklerin himmetine.*

*Karabağın destanını kanla yazdığın yerden,
Adın bayrağa yazarız bir Turan devletine*

Vatan için şehit olmak dileğiyle savaştın, ulaştın ey Mübariz istediğin gayetine. "Mübariz" adlı şiirde Havdioğlu, aa ba ca uyak düzeni ile beyitler halinde yazdığı şiirinde peygamber sevgisini ve şehitlik mertebesini işler. Onun kahramanına yani şehit olan Mübariz'ine tüm kainatın şahit olduğunu ve bunun karşılığında cenneti elde ettiğini söyler.

5.3.3.4. Toplumsal – İdeolojik ve Hikemi Tema

Havdioğlu toplumsal-ideolojik görüşünü hikemi tarzda şiirlerine yansıtmaktadır. Ata öğüdünü ve hikmet manifestosunu ele alan şair, bilgiyi ahlak ve insanlık atalarının sözlerini bilmekle edinileceğini ifade etmektedir. Şair atasözlerini kullanarak topluma bilgeliği atfetmektedir. Böylece hayatın, atasözlerinin birikimi olduğu ifade edilmiştir.

Atalardan Ders Almışım

<i>Kamillerden kemal gelmek adettir,</i>	<i>a</i>
<i>Kemalsızdan kemal gelmek ibrettir,</i>	<i>a</i>
<i>İnsanı bezeyen güzel sıfattır,</i>	<i>a</i>
<i>Atalardan bu dersleri almışım,</i>	<i>b</i>
<i>Bütün sözlerine mail olmuşum.</i>	<i>b</i>

Sazı çalan bilir telin düzenin, *c*
Şirin dille her yerde yer kazanın, *c*
Hem akılda, hem ahlakta bezenin, *c*
Atalardan bu dersleri almışım, *b*
Bütün sözlerine mail olmuşum. *b*

Çocuk atasından alır öğütü,
Kötülük geriye salır iğiti,
Her bağbançı eke bilmez söğütü,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum

Atma kendin göle çıрманmıyınca,
Doldurma su destin' durulmuyunca,
Söyleme sözünü göz görmeyince,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Yalançcının sözün tasdik eyleme,
Doğru konuş, kötü sözü dileme,
Her bir işte kendin usta eyleme,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

*Acını tatmayan şirini bilmez,
Önce ağlamayan sonrası gülmez,
Altundan kablasan kötü mert olmaz,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.*

*Avlama her kuşu, eti yenilmez,
Ava çıkma dumanlı gün görülmez,
Arsız insan kötü sözden darılmaz,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerinə mail olmuşam.*

*Her konağın rızkı önünce gelir,
Dünya malı hepsi mirasa kalır,
Diyerler ki yel kayadan ne alır?
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.*

*Eken biçer, ya ekmeyen ne biçer?
Akıllılar suyun akanın içi,
Bu sözün manasını anlayan seçer,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum*

*Körlernen ye, insafı elden salma,
Mecliste otursan sebepsiz gülme,
Tenbellik eyleme, yatakta ölme,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.*

*Karvandan ayrılan yolundan azar,
Diyerler ki, çokluk erliği bozar,
Tarihin kalemi her şeyi yazar,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.*

*Kadrimiz bilene kurban canımız,
Uğruna dökeriz biz al kanımız,
Kadir kıymet mekanıdır hanımız,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.*

*Marifet bir kenzdir artar, eksilmez,
Cahil insan bilgi kadrini bilmez,
Havdioğlu, her gün şans kapın çalmaz,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum*

Beşliklerden oluşan bu şiirde şair "muhammes" nazım şekliyle gelenek ve göreneklerin önemi temasını işler. Şair, “geleneğine bağlı olmak bir adet ondan bağımsız olmak ise ibrettir” der. İnsanı süsleyen dış görünüşü sıfatıdır ancak onun değerini ve kıymetini artıran

ise iç güzelliğidir. Tüm bu bilgi ve tecrübeleri ise atalarından aldığını ve onların tüm sözlerine hayran olduğunu da söyler.

Sayılır

Arkanda durmayan kardeş yabancıdır, el sayılır, *a*

Sadık dosttan diken gelse, can incitmez, gül sayılır. *a*

Öz yurdunu yada satan alçak insan bizden değil, *b*

Yaramazdır, değer verme, o köledir, kul sayılır. *b*

Paraya satılan adam, paraynan alınır elbet,

Hiç saygı gösterme ona, ancak ona pul sayılır.

Sakın inanma dellahın ettiği laf-i gaflara,

Yalancıdır, sözde durmaz, verdiği söz yel sayılır.

Kalk ayağa ey yurd oğlu, yeri bir yarına doğru,

Yanmış, geçmiş harmanları savurma, o kül sayılır

Ne mutlu Türküm diyene, Türkçe oku, hem Türkçe yaz,

Yabancı dil uymaz sana, ana dilin dil sayılır.

Bir ağaçta bar olmazsa dal boyunda ne fayda var?

Bağban elbet suyun keser, kuru sahra çöl sayılır.

Tarikata, şeriata gitmeyen yol bizim değil,

Hakka giden doğru bir yol, ancak bize yol sayılır.

*Atalardan kalan sözdür, aşığın bir gözü kördü,
Yar bağında gezen baykuş aşığa bülbül sayılır.*

*Havdioğlu yıllar oldu siladan haber gelmiyor,
Boynu bükük bir garibin her günü bir yıl sayılır.*

Ahlakı toplumsal bir ölçüt niteliğinde değerlendiren şair, vefalı dostu güle, vefasızlığı dikene benzeterek insanın değerinin duruşuyla ölçüldüğünü ifade etmektedir.

Ben Hikmet Nekkaşıyam

Doğru yola koşarsa dostumun yoldaşım, *a*

Ne mihnete düşerse dar günde kardeşiyim. *a*

Niyyet saf, kalbim duru bütün aleme doğru, *b*

O suçsuz çocukların gözden akan yaşım. *a*

Madem ki bir insanım, bendedir tüm keramet, *c*

Al benden ilm-i irfan, ben hikmet nekkaşıyım. *a*

*Arifler tarif eder benim kimler olduğum,
Yüzde heykel-i insan, içten cevher taşıyım.*

İsterim bir gün gelsin herkes kendini bilsin,

Havdioğlu diyer ki, bu umutla yaşıyım

İnsanlık ve erdem temasına değinen şair, mazlumun yanında durmayı becerebilenleri ahlaklı olarak değerlendirmektedir. Şair burada insanlık, merhametli olma, irfan ve bilgi edinmedeki sorumluluğa dikkat çekmektedir.

Ağlar Giderim

Dünya senden ne anladım, ne gördüm? a

Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim. a

Nə aldım ben senden, sana ne verdim? a

Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim. a

Mülk-ü Süleymandan ben ibret aldım, b

Verendən verene kalansın bildim, b

O yüzden ağladım, o yüzden güldüm, b

Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim. b

Bunca acıları bana çektirdin,

Ağarttın başımı, belim büktürdün,

Gözlerimden kanlı yaşlar döktürdün,

Ağlar gəldim bir gün, ağlar giderim

Gönlüm arzusunu vermedin meğer,

Ancak namertlere verdin sen değer,

Herkes kaderine başını eğer,

Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim.

Deli gönül muradına yetmedi,

Dumanlı başımda sevda bitmedi,

Açmadı güllerim, bülbül ötmedi,

Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim.

Zalim felek yollarımı bağıladı,

Ayrılık ateşi canım dağıladı,

Havdioğlu onun için ağıladı,

Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim

İnsan hayatının ve dünyanın gelip geçiciliğine değinen Havdioğlu, feleği zalim olarak değerlendirmektedir. İnsanoğlu bu fani dünyaya ağlayarak gelip ağlayarak göç etmektedir. Dünya malının geçiciliği, kaderin önüne geçilemeyişi, insan hayatının kederle dolu oluşu, haksızlık karşısında felekte adalet arayış gibi konuların dikkati çekilmiştir.

Var

Bak bu zalim felekten bana nece zülüm var, *a*

Bu dünyaya güvenmem, çünkü bir gün ölüm var. *a*

Bu dünyadan çıkarken hayaller dünyasına, *b*

gönlüm gülistan açar, içinde bülbülüm var. *a*

Bir lehze arasında yedi dünya geçerim,

Yar boynuna dolanan benim beyaz kolum var.

Havdioğlu diyer ki, Mecnun gibi gezerim,

Kendime bir aşığım, dönmem, doğru yolum var

Zalim felekten ona sürekli dert ile cefa gelir talihi hep ters döner. Şair burada feleğe yani bir anlamda kaderine isyan eder. Ancak yine de dünyaya güvenip bel bağlamaz çünkü işin sonunda elbette ölüm var ve bu dünya fanidir. Bu şiirde ömrün geçiciliği ve feleğin zulmü ifade edilmiştir. Hayat bir imtihandır ve felek zalimdir.

Bak

Yad yabancı girdi yurda, başımıza gelene bak, *a*

Sözde barış getirmişler, dedikleri yalana bak, *a*

Sen Sünnisin, o Şiidir, deyip bizi ayıranlar, *b*

Bir birimiz kırmak için yaptıkları plana bak. *a*

Herkese haklısın diyen bir kimseye hakk vermedi, *c*

Fitne saldı aramıza, üstümüze gülene bak. *a*

Ne yazık ki akli azlar birden oyuna geldiler,

Top tüfenge tutuldular, gel boş yere ölene bak.

Yeni düzen kurak diye düzenimizi bozdular,

Milletin malın çaldılar, uğradığımız talana bak.

Onlar avcıdır elbette acımazlar halimize,

Avcı vurmuş, yaralamış yaralı bir ceylana bak.

Bir hengame koptu hemen tarumar oldu her taraf

Onca masumlar öldüler, hele yetim kalana bak.

Havdioğlu söze son ver, kem akıllar sözden almaz,

İş işten geçtikten sonra hele pişman olana bak

Havdioğlu, bu şiirinde de vatanın düşman tarafından işgaline isyan eder. Yurduna giren destek kuvvetlerinin barış getirmek bahanesiyle yurdu işgal ettiğine inanır ve bu durumu şiirinde eleştirir. Bizi yıllardır Şii ve Sünni olarak ayıranların aslında büyük bir plana hizmet ettiklerini anlatmak ister bir anlamda içinde yaşadığı toplumu uyarmak ister ve uyanık olmaya davet eder. Şair burada mezhep ayrılığı, dış güçlerin oyunları, toplum içi bölünme ve parçalanma, adaletsizlik temalarına değinmiştir.

Efendim

Eğer bülbül isen, bizde gülşen var, *a*

Yad eller bağında ötme, efendi, *b*

Biz de vatandaşız, ey sayın başkan, *c*

Bizi yad ellere satma, efendi. *b*

Adamların kan sömürür, kan içer, *a*

Günde bin vatandaş yurdundan göçer, *a*

Göç etmeyenler de, yaşıyor naçar, *a*

Yeter, bunca bize batma, efendi. *b*

Bir gün bir gecede devlet talandı,

Vuruldu bu millet, kana boyandı,

Ölüler mezardan kalktı, oyandı,

Aç gözlerin sen de uyan, efendi.

Adalet olursa, şad olur millet,

İster hurr yaşasın, götürmez zillet,

Yırtıcı hayvanla kurulmaz devlet,

Bizi kurd ağzına atma, efendi.

Havdioğlu kınar senin işlerin,

Ne devletin kalsın, ne dış işlerin,

Bizden değil sana uyan kişilerin,

Adımız onlarla katma, efendi.

Şiir, abab cccb dddb şeklinde uyaklanarak yazılmıştır. Havdioğlu bu şiirinde, biraz ironik biraz da ideolojik bir tarzda yazmıştır. Halkçı bir havada yazılan şiirde şair yöneticilere seslenir ve kendilerine üstten bakanları eleştirir. Şair, halkın devlet adamına uyarısını iletmektedir.

Bence Dünyada

Gezdim ben gurbet elleri, *a*

Aşka düşen gönülleri, *a*

Sevda bağında gülleri, *a*

Kim ekmiş bence dünyada? *b*

Ömür bitti yavaş yavaş, *c*

Yüreğin taş, kalbin ateş, *c*

Acı acı bunca göz yaş, *c*

Kim dökmüş bence dünyada? *b*

Yeter bunca naz, aytabın,

Mektubumun ver cevabın,

Açın görün aşk kitabın,

Kim bükmüş bence dünyada?

Ayrılığın içtim zehrin,

Viran ettim gönül şehrin,

Zalim gurbet elin kahrın,

Kim çekmiş bence dünyada?

Gurbetle birlikte ayrılık temasını ele alan şair, zalim gurbeti merkeze alarak dünyanın zulmedici özelliği ve keder, acı verici yanlarına dikkat çekmektedir.

Görmesin

Her kim ister halka zarar, dünyada xer görmesin, a

Ahirette rabbim ona cennette yer görmesin. a

Koy kırılsın el ayağı, düşsün yaman hallere, b

Kör olsun her iki gözü, bir şems-i nur görməsin. b

Beyhuda biçara kalsın, viranlarda yaşasın,

Onu bir dost, ne bir ehbap, ne sadik yar görmesin.

İyi insanlar ancak laiktir hoş yaşasın,

Cur-i cefa, kötü duygu, kötü fikir görməsin,

Havdioğluyum dileğim: kalbimiz kin dolmasın,

Bu temiz yüreğimiz arı olsun, kir görməsin

Şair bu şiirinde her kim ister ki halkın zarar görmesin, dünyada hayır görmesin der. Ahirette dilerim rabbim ona cennetini layık etmesin. Beddua duygusu ile yazılan bu şiirde halkına zarar verenin yaman hallere düşmesini arzular. Dilerim ortada çaresiz kalır ve kimsesiz kalır. Olumsuzlayıcı bir üslup ile yazılmıştır. İyi insanlar ancak layık olanlardır ve dilerim hoş yaşasınlar. Asla kötü fikir, duygu ve cefa görmesin. Havdioğlu olarak kalbin kin dolmasın der ve yüreği sürekli temiz olsun diler.

5.3.3.5. Dost Meclisi Teması

Havdioğlu'nun şiirlerinden yapılan derlemede 2 şiirin ise dostlarına ithafen yazıldığı tespit edilmiştir. Doğrudan yazıldığı kişinin adını kullandığı bu şiirlerde dostlarına sevgi, muhabbet ve özlemlerini iletir.

Menim Hocam Felekoğlu

Benim hocam Felekoğlu her dem gönül mehmanıdır, *a*

İlim hikmet şiir dolu, ariflerin irfanıdır. *a*

Mevlam ona küdretinden şiir hikmät bahş eylemiş, *b*

Coşkun sular gibi akar, dünyaya şad-revanıdır. *a*

Aslı pirlerden sürülmüş, pir oğludur o bigüman, *c*

Pirin dergahında bezmin bir şema-i süzanıdır. *a*

Her arıyan ilim hikmet varsın onun divanına,

Doğru adı Mahmud Ali, Felekoğlu ünvanıdır.

Aşıklara aşk ülkesin bir gülistan eylemiştir,

Aşkın bahçesinde öten kumruların efganıdır.

Vuruldum ben o bağlarda, aşk avcısı vurdu beni,

İçimde gizli yaram var, Felekoğlu lokmanıdır.

Çok şeyler ondan öğrendim, nedir bildim ilm-i irfan,

Onun gibi ariflerin Havdioğlu kurbanıdır

Hocaların temsil ettiği kültürel mirasa dikkat çekilmiştir. Şair ilim ve irfan taşıyıcılarına övgüde bulunmaktadır. Bu arifler sayesinde bir millet ayağa kalkmaktadır.

Hocam Rıza Çolakoğlu

Bəhr-i şiir içinde kafiyeler sultanısın, *a*

Hocam Rıza Çolakoğlu sen bir şiir destanısn. *a*

Özün hikmet, sözün hikmet, kaleminden nur dökülür, *b*
Edeb-erkan rehbarısın, bir marifet harmanısın. *a*

Bu zamanda görmedim ben senin gibi şair edib, *c*
Belki bu çağda bizlere sen Hakkın bir bürhanısın. *a*

Sende olan duygu fikir bir nur-i irfandır bize,
Cehalete karşı duran milletimin kalkanıydın.

Nazm-i şiirlerin ile tüm cihan aydınlanır,
Işık saçan şemalerin bir nur ile nurdanıydın.

Havdioğlu diyerse ger benim şiir mezhebimdir,
Asıl sen de bu alanda şiirin din ve imanısın.

Havdioğlu, Rıza Çolakoğlu'na övgüde bulunmaktadır. Rıza Çolakoğlu cehalete karşı durarak şiirleri ile tüm cihanı aydınlatan, şiirlerinde din ve imanı yansıtan, hikmetli sözleri ile halkı bilinçlendiren bir aydındır.

Tablo 2

Bir Ömür Hikâyesi Kitabındaki Şiirlerin Yapı – Tema Tablosu

Şiir Adı	Ölçü	Nazım Biçimi	Kafiye Örgüsü	Kafiye Türü	Redif	Tema
Bir Kuş Olup Uçup Gitsem	8'li	Muhammes	Aaaaa-bbbbaa	Zengin	Uçup gitsem	Vatan Sevgisi
Gurbet Elin Akşamları	8'li	Dörtlük	Abab		Gurbet elin akşamları	Vatan Sevgisi
Bize	16'lı	Beyit	Aa-ba-ca	Yarım	Bize	Vatan Sevgisi
Yine	16'lı	Beyit	Aa-ba-ca	Tam	Yine	Vatan Sevgisi
Bayram	11'li	Dörtlük	Abab	Tam	Selam söyle	Vatan Sevgisi
Bence Dünyada	8'li	Dörtlük	Aaab	Tam	Bence dünyada	Vatan Sevgisi
Dediler	11'li	Dörtlük	Abab	Tam	Dediler	Vatan Sevgisi
Kerküküm	7'li	Dörtlük	Aaba	Tam	Kerkük	Vatan Sevgisi

Canımın Cananıdı	14'lü	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-dı</i>	Aşk
Beni Beni	11'li	Beyit	<i>Aa-ba-cc</i>	Tam	<i>Beni beni</i>	Aşk
Gelir	16'lı	Beyit	<i>aa-ba-cc</i>	Tam	<i>Gelir</i>	Aşk
Yeter Bana	“fâilâtü feilâtün fâilâtün mefâilün”	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Yeter bana</i>	Aşk
Gözlerin	11'li	Dörtlük	<i>Aaaa</i>	Zengin	<i>Gözlerin</i>	Aşk
Al Hançeri Yar Gönlümü	8'li	Dörtlük	<i>Abab</i>	Tam	<i>-ne</i>	Aşk
Sevdalı Bülbül	11'li	Dörtlük	<i>Abxb</i>	Tam	<i>Bugün</i>	Aşk
Gezerim Ben Deli Deli	8'li	Dörtlük	<i>Aaab-cccb</i>	Tam	<i>Deli</i>	Aşk
Ben	15'li	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Zengin	<i>Ben</i>	Aşk
Beni	15'li	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Beni</i>	Aşk
Olur	15'li	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Olur</i>	Aşk
Gitme Uzaklara	11'li	Dörtlük	<i>Abcb</i>	Tam	<i>Kalır</i>	Aşk
Sevda Nedir	11'li	Dörtlük	<i>Abbb</i>	Tam	<i>Sevda</i>	Aşk
Geceler	11'li	Dörtlük	<i>Abab</i>	Tam	<i>Geceler</i>	Aşk
Var	15'li	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Var</i>	Hüzün
Yar	14'lü	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Yar</i>	Hüzün
Sen Kimsin	11'li	Dörtlük	<i>Abab</i>	Tam	<i>Ben</i>	Epik
Menim Hocam Felekoğlu	16'lı	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-dır</i>	Dost Meclisi
Hocam Rıza Çolakoğlu	16'lı	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-sın</i>	Dost Meclisi
Barış	15'li	Beyit	<i>Aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Barış</i>	Dost Meclisi
Ağlar Giderim	11'li	Dörtlük	<i>Aaaa</i>	Tam	<i>Ağlar giderim</i>	Hikmet
Ben Hikmet Nakkaşıyam	14'lü	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-nakkaşıyam</i>	Hikmet
Atalardan Ders Almışım	11'li	Muhammes	<i>Aaabb</i>	Tam	<i>Almışım</i>	Hikmet
Sayılır	16'lı	Beyit	<i>aa-bb-cc</i>	Tam	<i>Sayılır</i>	Hikmet
Görmesin	15'li	Beyit	<i>aa-bb-cc</i>	Tam	<i>Görmesin</i>	Toplumsal
Bu Gün Gayret Günüdür	15'li	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Günüdür</i>	Toplumsal
Bak	16'lı	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>Bak</i>	Toplumsal
Efendim	11'li	Dörtlük	<i>Abcb</i>	Tam	<i>Efendi</i>	Toplumsal
Mübariz	15'li	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-ine</i>	Dini
Ben Allah'a Aşığım	15'li	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>İstemem</i>	Dini
Bir Ömür Hikâyesi	14'lü	Beyit	<i>aa-ba-ca</i>	Tam	<i>-arımı</i>	Şahsi
Ana	11'li	Dörtlük	<i>Aaaa</i>	Tam	<i>Ana</i>	Şahsi
Ölmem	11'li	Dörtlük	<i>Abab</i>	Tam	<i>Ölmem</i>	Şahsi
Hüseynim	8'li	Dörtlük	<i>Aaba</i>			Dini

BÖLÜM VI

SONUÇ

Bu çalışmada Mikdat Havdioğlu'nun “Muhabbet Köprüsü” ve “Bir Ömür Hikâyesi” kitaplarında yer alan şiirleri zihniyet, şekil özellikleri (yapı) ve tema başlıkları altında detaylı bir şekilde incelenmiştir. Muhabbet Köprüsü şiir kitabında 28, Bir Ömür Hikâyesi şiir kitabında 42 şiir yer almaktadır. İncelenen bu şiirlerde genellikle ölçü olarak hece ölçüsünü tercih eden şair, nazım birimi olarak da yine halk edebiyatı özelliği gösteren dörtlükleri kullanmıştır. Yer yer aruz ölçüsü ve beyit birimini kullanan Havdioğlu, Irak Türkmen edebiyatını, gelenek ve modern bir üslupla birleştirmiştir. Şiirlerinde bireysel duygularla toplumsal meseleleri harmanlayan şair, aşk, vatan, gurbet, ölüm, kader, dini ve tasavvufi düşünceler gibi çeşitli temaları işlemiştir. “Muhabbet Köprüsü” ve “Bir Ömür Hikâyesi” şiir kitaplarının genel çerçevede aşk ve sevdâ şiirleri, vatan-gurbet ve kimlik şiirleri, hikemi-öğüt verici şiirler ve tasavvufi şiirler şeklinde kategorilendirildiği görülmektedir. “Bir Ömür Hikâyesi” adlı şiir kitabında daha çok bireysel temaların yer aldığı ve şairin kendi iç dünyasına dönük olduğu görülürken, hüznün, hatıralar, annesine özlem, yaşanmışlık duygusu ve gurbet hissi dikkat çekmektedir. “Muhabbet Köprüsü” adlı şiir kitabında ise didaktik yön, topluma sesleniş, nasihat verme, mertlik-yiğitlik-töre, sevgi ve saygı kavramları ile toplumsal duyarlılık dikkat çekmektedir. Her iki şiir kitabından da hareketle Havdioğlu'nun sade, açık bir dil kullandığı, Türkmen Türkçesinin karakteristik söylemlerine yer vererek samimi, doğal, halk şiiri özelliklerini ön planda tuttuğu söylenebilir. Şair hem klasik şiir geleneğini hem de halk şiiri unsurlarını kendince harmanlayabilmeyi başarmıştır. Genel olarak şairin zihniyet dünyasında Türkmen kimliği, vatan sevgisi, Kerkük'e bağlılık, ilahi aşk, şahsi acılar ve bireysel hüznün unsurları yatmaktadır.

Türkiye'ye yerleştikten sonra edebî üretimini sürdüren şairin, Azerbaycan Türkçesiyle kaleme aldığı Bir Ömür Hikâyesi adlı ikinci şiir kitabı 2024 yılında Azerbaycan'da

yayımlanmıştır. Şairin ilk eseri Muhabbet Köprüsü sevdâ ve bireysel duygular etrafında şekillenirken, gurbet sürecinde yazılan Bir Ömür Hikâyesi'nde vatan sevgisi, hasret ve gurbet temalarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu yönüyle şairin eserleri, yaşadığı hayat tecrübelerine paralel olarak tematik bir dönüşüm sergilemektedir.

Türkmen kimliğinin bir nevi edebî sahada taşıyıcısı konumunda olan Havdioğlu, Kerküküm gibi şiirlerinde vatan sevgisini ve milli birlik-beraberliği ele almıştır. Şair hem halk edebiyatının ürünlerini hem de divan edebiyatı geleneğinin özelliklerini bir arada kullanmıştır. Hece ve aruz ölçüleriyle oluşturduğu şiirlerinde dördlük ve beyitleri kullanarak Irak Türkmen Türkçesinin çok katmanlı yapısını gözler önüne sermiştir.

Şair, dini-tasavvufî yönünü şiirlerinde işleyerek Irak Türkmen edebiyatında geleneksel ilahî aşkı ve ilahî sevgiliyi birebir yansıtmıştır. Toplum ahlakını ve insan ilişkilerini ele alan şair, toplumsal duyarlılık göstermiştir. Toplum ahlakına ve insan ilişkilerine yöneldiği şiirlerinde şair, sadece lirik bir yönü olmadığını ve hikemî tarzda da usta olduğunu ispatlamıştır. Lirik şiirlerinde Irak Türkmen coğrafyasının söz varlığını sıklıkla yansıtan Havdioğlu, gurbet, acı, keder, hüzn, hasret temalarını da ustalıkla aktarmıştır.

Havdioğlu'nun içten, samimi, doğal üslubu ve sade dili ile yer yer ağıt formunu yer yer lirik formunu ustalıkla kullanarak Irak Türkmen edebiyatında önemli bir yere ve değere sahip olmuştur. Klasik ve geleneksel Türk mirasını bünyesinde taşıyan Havdioğlu, Türkmen halk şiiri özelliklerini ve dini-tasavvufî görüşü bir arada harmanlamıştır. Bireysel temalara ve konulara değinerek hassas yönünü ortaya koyan şair aynı zamanda Irak Türkmen coğrafyasının kültürel mirasını günümüze taşıyabilen, güçlü bir edebiyat temsilcisi ve bu konuda önemli bir şairdir.

Sonuç olarak Mikdat Havdioğlu, Türkmen edebiyatında hem milli hem de manevî değerleri şiir yoluyla aktaran, halkın duygularını dile getiren güçlü bir şair olarak öne çıkmaktadır. Bu yönüyle hem edebî hem de kültürel açıdan önemli bir yere sahiptir. Böylece yaşadığı çağın bazı toplumsal sorunlarını bir şâir ve yazar kimliği ile aynı zamanda vatandaşlık duyarlılığına sahip olarak kaleme almıştır.

KAYNAKLAR

- Abdulmaged, D. N. (2020). *Kerküklü Abdüllatif Terzibaşı'nın Ser-Güzeşt-i Saâdet'i*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Akar, M. (1993). *Türk dünyası çağdaş edebiyatı* (2. Baskı). İstanbul: Yesevi.
- Akkoyunlu, Z. (1992). *Türk dünyası el kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Aktaş, Ş. (2013). *Şiir tahlili: Teori uygulama*. Ankara: Akçağ.
- Albayati, A. K. (2023). *Türkmenlerin Irak'a girişi ve yerleşimleri (674-1918)*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Almohammed, A. (2021). *Modern Irak Türkmen edebiyatında kadın şairler ve şiirleri*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Bayat, F. (1984). *Irak'ta Türkmen edebiyatı tarihi (1958-1968)*. Bağdat: Kardaşlık.
- Bayatlı, H. K. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Ankara: TDK.
- Bayatlı, N. Y. (2017). *Irak Türkmen folklorunda geçiş dönemleri etrafında oluşan halk inançları* (1. Cilt). Bağdat: Dar El-Şu'un El-Sekafiye El-Amme.
- Çetin, N. (2022). *Şiir çözümleme yöntemi*. Ankara: Akçağ.
- Dakuki, İ. (1970). *Irak Türkmenleri*. Ankara: Güven.
- Dakuklu, İ. (1992). *Türkmen halk edebiyatı sanatları* (1. Baskı)
- Demir, N. (2018). *Türkçe ses ve biçim bilgisi* (1. Baskı). Ankara: Grafiker.
- Dilçin, C. (2013). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. Ankara: TDK.
- El-Haşimi, T. (1935). *Irak coğrafyası*. 2. Baskı. Bağdat: Maarif.
- El-Raşid, A. (2017). *Telafer tarihinin özeti*. İstanbul: Kerkük Vakfı.
- Ercilasun, A. B. (1993). *Türk dünyası üzerine makaleler-incelemeler*. Ankara: Akçağ.

- Erkmen, S. (2009). *Unutulmuşluğun karanlığında umudun aydınlığına uzanan bir Türkmen kenti Telafer*. Ortadoğu Analizi dergisi, 61, 5,7,9,12.
- Gökdağ, B. A. (2012). Irak Türkmen Türkçesinin şekil bilgisine dair notlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(1), 112-120.
- Gökdağ, B. A. (2019). Telafer ağzı. *Karadeniz Araştırmaları*, 16(61), 102-119.
- Güngör, F. (2014). Ortadoğu denkleminde Irak Türkmenleri ve geleceği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 15-17.
- Havdioğlu, M. (2005). *Muhabbet köprüsü*. İstanbul: Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği.
- Havdioğlu, M. (2024). *Bir ömür hikayesi* (1. Baskı). Bakı: Yayınevi yok.
- Hürmüzlü, E. (1991). *Türkmenler ve Irak*. İstanbul: Kerkük Vakfı.
- Hürmüzlü, E. (2003). *Türkmenler ve Irak*. İstanbul: Kerkük Vakfı.
- Hürmüzlü, H., & Pamukçu, E. (2005). *Irak'ta Türkmen boy ve oymakları*. Ankara: Global Strateji Enstitüsü.
- Jaafeer, K. S. (2017). *Irak Türkmen ağızlarıyla yazılan Haydar Baba'ya selam nazireleri*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Kafesoğlu, İ. (1987). Türkmen kelimesi. *Kardeşlik Dergisi*, 6(807), 32.
- Kahiyah, M. (2023). Irak Türkmen Türkçesi Dakuk ağzının ses bilgisine dair notlar. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 11(33), 583-614.
- Khedher, M. (2011). *Irak Türkmen edebiyatında siyasal iletişim*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Küzeci, Ş. (2010). *Telafer şairleri* (1. Baskı). Ankara: TVKM.
- Küzeci, Ş. (2019). *Felekoğlu "Açıl dilim açıl" hayatı ve şiirleri*. Ankara: TVKM.
- Özdağ, Ü. (2007). *Telafer*. Ankara: Fark.
- Paşayev, G. (1998). *Irak Türkmen folkloru*. İstanbul: Kerkük Vakfı.
- Qaybaliyeva, S. (2012). Irak-Türkmen edebiyatında yeni şiirin tarihine bir bakış. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 358-366.
- Qassab, İ (2014). *Kerkük Mezar Taşlarında Türk Kültürü Unsurları*. Yüksek Lisans

- Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Saatçi, S. (1996). *Tarihi gelişim içinde Irak'ta Türk varlığı*. İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı.
- Saatçi, S. (1997). *Türkiye dışındaki Türk edebiyatları antolojisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Saatçi, S. (2009). *Irak Türkmen boyları oymakları ve yerleşme bölgeleri* (1. Baskı). İstanbul: Kerkük Vakfı.
- Saatçi, Ö. (2014). *Irak Türkler Dil Çalışmaları*, Ağız Araştırmaları Dergisi,8, 21.
- Saleh, M. H. A. (2022). *Musul / Reşidiye ağzı (şekil bilgisi)*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sakir, M. B. (1977). *Irak'ta Türkmen edebiyatı örnekleri*. Bağdat: Kültür.
- Şakir, M. (1992). *Tarih 'ul muasır biladul Irak* (1. Baskı). Beyrut: Yayınevi yok.
- Telaferi. C. (2012). *Mucez tarih Telafer* (1. Baskı). Bağdat: Dar.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, E., & Altınlı, A. (2017). *Yaren sofrası* (1. Baskı). Ankara: Kültür Ajan.
- Zarar, H. (2018). *Bugünden yarına bir iz* (1. Baskı). Ankara: Kültür Ajan.
- Zıneelabdın, A. S. (2007). *Birleşik devlet modeli ve Irak uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.10.2024-E.1052681

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-1052681
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

01.10.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Sarwah Ghanim Hameed ALKHDOO'nun, Dr.Öğr.Üyesi Eda Nur KARAKUŞ AKTAN'ın danışmanlığında yürüttüğü *"Irak Türkmen Şairi Mikdat Havdioğlu'nun Hayatı ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme"* adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 24.09.2024 tarih ve 15 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2024 - 1489

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste

DAĞITIM

Gereği:

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Eda Nur KARAKUŞ AKTAN

Bilgi:

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

(Mikdat Havdioğlu – Hayatı ve Edebî Kişiliği)

A. Hayat, Kimlik ve Sosyal Çevre

1. Çocukluk yıllarınızın geçtiği Ali Hasanağa Köyü'nün kişiliğiniz ve edebî yönünüz üzerindeki etkilerini nasıl değerlendirirsiniz?
2. Ailenizin sosyo-ekonomik yapısının şiire yönelmenizde nasıl bir rol oynadığını düşünüyorsunuz?
3. Gergerli aşiretine mensup olmanız, kimlik algınız ve şiir dünyanız üzerinde nasıl bir etki bırakmıştır?
4. Küçük yaşta aileden ayrılarak farklı köy ve şehirlerde eğitim almanız, duygusal dünyanızı nasıl şekillendirdi?
5. Gurbet olgusunun şiirlerinizde bu denli belirgin yer almasının kişisel nedenleri nelerdir?

B. Eğitim, Okuma ve Şiire Başlama Süreci

6. Şiir yazmaya başlamanıza vesile olan ilk etkenleri nasıl tanımlarsınız?
7. Muhammed Bakır Bey'in edebî gelişiminiz üzerindeki etkisini nasıl değerlendirirsiniz?
8. İlk yazdığınız şiirin konusu ve sizin için taşıdığı anlam nedir?
9. Şiiri, duygularınızı ifade etmede bir araç olarak görmenizin arkasındaki nedenler nelerdir?
10. İlk dönem şiirleriniz ile olgunluk dönemi şiirleriniz arasında ne tür farklılıklar görüyorsunuz?

C. Şairler, Ustalar ve Etkileşimler

11. Rıza Çolak'tan aldığınız şiir eğitimi, teknik açıdan gelişiminize nasıl katkı sağlamıştır?

12. Felekoğlu ile tanışmanızın şiir anlayışınıza etkileri nelerdir?

13. Felekoğlu'nun şiirlerinize yönelik ilk tepkisi sizin için ne ifade etmektedir?

14. Usta-çıracak ilişkisinin Irak Türkmen şiirindeki yerini nasıl değerlendirirsiniz?

15. Yunus Emre ve Âşık Veysel gibi şairlerin şiir anlayışınız üzerindeki etkileri nelerdir?

D. Edebî Üslup, Tema ve Şiir Anlayışı

16. Şiirlerinizde en sık işlediğiniz temaları nasıl tanımlarsınız?

17. Aşk, sevgi ve insanî duygular şiirinizde neden merkezi bir yer tutmaktadır?

18. Dil ve üslup bakımından kendinizi Irak Türkmen şiiri içinde nasıl konumlandırırsınız?

19. Şiirlerinizde sadelik ve akıcılığı bilinçli bir tercih olarak mı benimsiyorsunuz?

20. Bağlama eşliğinde şiir icra etmenin şiir algısına katkıları nelerdir?

E. Yayıncılık, Kurumsal Faaliyetler ve Göç

21. İlk şiir kitabınız Muhabbet Köprüsü'nün yayımlanma süreci sizin için ne ifade etmektedir?

22. Radyo ve medya çalışmalarınızın edebî üretimimize katkıları nelerdir?

23. Telafer Edebiyat Birliği ve Musul Edebiyat Birliği'nin Türkmen edebiyatına katkılarını nasıl değerlendirirsiniz?

24. Türkiye'ye göç etmeniz şiir temalarınızda ve üretim biçiminizde ne tür değişiklikler oluşturdu?

25. Günümüz Irak Türkmen edebiyatının geleceğini nasıl görüyorsunuz ve bu edebiyatın korunması için neler yapılmalıdır?

Ek 3. Muhabbet Köprüsü Kitabındaki Şiirler

Bir Allahı Sevmek Bir de Vatanı

Kınamayın beni yurdumu sevsem
Yurdu sevmek bizim dinimizde var
Aradıysan yer yüzünde adalet
En güzel adalet yanımızda var

Ayırdık yahşıdan -bildik yamanı
Allahtır insana veren imanı
Bir Allahı, sevmek bir de vatanı
Damarda dolaşan kanımızda var

Ey vatanım sensin can ile canan
Benim gibi kim sevdana yanan
Havdioğlu söyler sözüne inan
Senin ölmez sevdan canımızda var

Vatanım

Telafer'dir elimiz
Türkmençe'dir dilimiz
Türkmenler bahçesinde
Şad öter bülbülümüz

Türk oğluyam Türkmenem
Aslımı yitirmenem
Babamın vasiyetidir

Ben bu yoldan dönmenem

Yükselsin bayrağımız

Sönmesin ırağımız

Suyumuz derde derman

Altındır toprağımız

Kalkın ey kahramanlar

Sizi bekler zamanlar

Bugün Türkmenler kanı

Hepsi birbirine kaynar

Vatanım ey vatanım

Sana kurbandır canım

Vatan senin uğrunca

Dökürem ben al kanım

Kuru Bahçe

Gazelini dökmüş kuru bahçe

Girip seyr eyleme, gül vermez sana

Yüzün sürme muhannetin eline

alma kapısını yol vermez sana

Gitme dostum gitme gurbet eline

İnanma herkesin şirin diline

Elin verme muhannetin eline

Düşersin yad ellere el vermez sana

Sakın Havdioğlu düşme dem güne

İşte felek bakmazıymış düşküne

Elin açma merhametsiz zengine

Arı değil yılan bal vermez sana

Melek

Seni sandım bir melek inandım

Bilmedim bu donu soyarsın birgün

Senin için her cefaya katlandım

Bilmedim ellere uyarsın birgün

Senden başkasını cana koymadım

Gizli sevdamı el âleme yaymadım

Her bir şeyden doydum senden doymadım

Bilmedim sen benden doyarsın bir gün

Yar seni rüyamda gördüm uyandım

Ben seni severim dedin inandım

Türlü donlar giydim ala boyandım

Bilmedim karaya boyarsın bir gün

Girdi sevdan gezdi kanım içinde

Konak oldu konu hanım içine

Ben seni büyüttüm canım içinde
Bilmedim canıma kıyarsın bir gün

Havdioğlu söyler can ile dilde
Ben sevda öğrendim bülbülle gülden
Bekledim kesmedim gözüm yoldan
Bilmedim gözümü oyarsın bir gün

Onca Seni Seviyorum

Baharın coşkun selince
Gülistanların gülünce
Bütün cihanın yelince
Onca seni seviyorum

Bağlarca hem bahçelerce
Başımda olan saçlarca
Dünyadaki insanlarca
Onca seni seviyorum

Baharda biten güllerce
Şeyda öten bülbüllerce
Ömrümde geçen yıllarca
Onca seni seviyorum

Yer ve göğün arasınca
Dünyaların deryasınca

Gözlerimin karasınca
Onca seni seviyorum

Gökte olan meleklerce
Dünyadaki feleklerce
Yürekteki dileklerce
Onca seni seviyorum

Onca dertli kafalarca
Sende olan sefalarca
Bende olan vefalarca
Onca seni seviyorum

Dillerde olan sözlerce
Gördüğüm kara gözlerce
Kızlarda olan nazlarca
Onca seni seviyorum

Yeter Gönül

Yeter gönül kâmilliğim gidertme
Her güzeli sana yar etme gönül
Boş hayâlle günde bir yar yaratma
Arsızlığı sana kâr etme gönül

Saldın beni türlü türlü efkâra
Yüreğim doldurdun dert ile yara

El uzatma dalda değmemiş nara
Her yemişi sana bar etme gönöl

Umut tutma her dem yalan sözlere
Yar ardınca düşme sahra düzlere
Böyle hayat gelmeyiptir bizlere
Yeter bunca hulkum dar etme gönöl

Şaştım kaldım gönöl senin elinden
Ancak arif olan bilir dilinden
Yeter kes ayağın Mecnun elinden
Gidip orda Leyla var etme gönöl

Can ve Canan

Ben canıma kıyardım içinde yar olmasaydı
Ateş salıp yakar idim kendime ar olmasaydı

Safa bildim bu sevdayı yar çektiydi bana cefa
İnan ki ben şad olurdum yardan inkâr olmasaydı

Dert ve gama son verirdim gözümde yaş akmasaydı
Güvendiğim geniş dünya başıma dar olmasaydı

Her canın bir cananı var cananı ile hoş yaşar
Bülbül hicran ederdi fasl-ı bahar olmasaydı

Aklı Güzel

Her güzele gönül veren değilim
Aklı güzel güzel yar olmayınca
Bir bahçeye emek edip ter dökmem
İçi dolu yemiş bar olmayınca

Doğru aşıkların sevdası ölmez
Düşmana yaltanıp yüzünden gülmez
Onur yaşar kendi zillete kalmaz
Tüm dünya başına dar olmayınca

İnsanı anlarım bilirim sözde
Ceylanı meralı tanıram gözde
Dağları ayırmam sahradan düzden
Başı dolu duman kar olmayınca

Yurdunu terk edip gurbete gitme
Gurbet cennet olsa bağında bitmem
Her bir işte ben kendim usta etmem
Elimde aynı iş kâr olmayınca

Gönül birdir iki gözü sığmaz
Ayaz gün havadan yağmur kar yağmaz
Bugünde bir kimse muradını almaz
Elinde çok para var olmayınca

Havdioğlu der korkmam ölümden
Hakkı söylerim ben şakrak dilimden
Damla damla kan akıtmam gönlümden
Yürekte ah ile zar olmayınca

Kara Gözlüm

Kara gözlüm hilal kaşım ben sana meftûn olmuşum
Kaşla gözün arasında şaşmışım itkin olmuşum

Çok zamandan tanıyorum resmin yaşar hayalimde
Ey meleşim insaf eyle aşkımdan Mecnun olmuşum

Hasta gönlüm diler seni gel yeter bunca kasvet
Aşkın şarabın içeli dertlere mahzun olmuşum

Gülmek nedir bilmez gönlüm daim ağlar zarı zar
Çünkü yârin cemaline yüzüne yoksun olmuşum

Ey ağalar kınamayın gönlümü o yar aparmış
Hara gitse ben giderim ardından yorgun olmuşum

Çok dertlere saldı beni bulamadım hiç bir deva
Melhemin' yoktur faydası Kamber'den efzun olmuşum

Her an bir hayale dallam çıkmanam sevda bazarına
Gözüm dolu kanlı yaşlar coşkun bir Ceyhun olmuşum

Her gün akşam gün batanda elim yüzüme koyarım
Beni gören hasret çeker bilir ki mahzun olmuşum

Neydir benim günahın kalbime saldın ateşler
Öz gönlümün ateşine bugün ben odun olmuşum

Beni yerden yere vurdun öğundurdun bu cihanda
Gah yerdeyim gahi gökte çünkü ben tütün olmuşum

Yarsız insan yarım kalır daim yarını aktarır
Ben sensiz yarım parçayım deyemem bütün olmuşum

Her güzelde vefa gerek acep yoktur sende vefa
Yıktın gönlümün sarayını ben senden küskün olmuşum

Çıkışın aya benzettim en karanlık gecelerde
Yıldızları bir bir saydım aya ben vurgun olmuşum

Uzak menzillerden geldim gül yüzüyü görmek için
Bilmedim ben bir zalimin kapısından sürgün olmuşum

Sevda Bağında

Canım feda verdim yar sevdasına
Yar okun bağrıma vurmasın gerek
Umutta yaşarım yar havasına
Dağlar bana engel durmasın gerek

Mecnun gibi gezdim Leyla dağında
Bülbül gibi öttüm aşk dağında
Bir gülüm açmışım sevda bağında
Koklasın yar beni dermesin gerek

Aşığım ben aşk uğruna yanarım
Ördek gibi gölden göle konarım
Ayrılığa dözmem yara dönerim
Gözyaşım nedendir sormasın gerek

Böyle bir sevda var benim peşimde
Yakamı salmıyor her bir işimde
Yardan başkasını görmem düşümde
Yar da başkasını görmesin gerek

Havdioğlu yoksun kaldı yurduna
Hiçbir derman yoktur sevda derdine
Gönül düştü bir güzelin ardına
Yollarına diken sermesin gerek

Yeter gönül bendeki bana yeter
Ben vurgunum hele sen benden beter
Ayrı gögermez ot kökü üste biter
Yüreğimde ateş nar etme gönül

Havdioğlu gönüle güç yerişmez
Her geldi kervana gidip karışmaz
Neden gönlün öz kendiyle barışmaz
Gel barışalım benden ar etme gönül

Aşk

Aşk için ağlayanın çok gülerdim haline
Sorardım ne ağlarsın kıza yoksa geline

Bir gün sarhoş gezerken karşımda gördüm onu
Görünce gönlüm düştü yanaktaki halına

Aklım başımdan aldı beni Mecnun eyledi
O zaman dilim deydi dudağının balına

Onda yadıma düştü bağımızdaki bülbül
Niçin her konarmış gonca gülün dalına

O günden sevdalandım düştüm sevda peşine
Dünyadan vazgeçmişim dalmışım hayaline

Yoksul nasıl göz diker bir zenginin eline
Onun gibi dikmişim gözüm cemaline

Havdioğlu diyorki yoksul mal vayındadır
Ama ben değişmem yarimi dünya malına

Sevdamı Günah Sandın

O kara gözlerine canı kurban eyledim

Bugün gönlüm içinde seni sultan eyledim

Kalbimin anahtarın armağan verdim sana

Çünkü paşa gönlüme seni sultan eyledim

Rakipler avcı gibi seni oka düzdüler

Ben sana dayak oldum sinem kalkan eyledim

Bilmedim ben sevdamı nasıl anladım seni

Çıktım çöle sahraya sevdam beyan eyledim

Havdioğlu diyor ki sence bir suçum yoktur

Sen sevdamı günah sandın sanki bir kan eyledim

Ötme Bülbül

Ötme bülbül ötme yüreğim coştur

Ne gecem gecedir ne gündüzüm hoştur

Sevdayla mey içip gönlüm sarhoştur

Birken derdimi bine yetirme

Akar göz yaşlarını yere döktürme

Ötme bülbül ötme akar gözyaşım

Sevdalanmış bugün dumandır başım

Söyleyemem derdim yoktur sırdaşım

Birken derdimi bine yetirme

Akar göz yaşlarım yere döktürme

Ötme bülbül ötme artıyor derdim

Dikensiz yollara gonca gül serdim

Ne fayda şansım yok düşümde gördüm

Birken derdimi bine getirme

Akar göz yaşlarım yere döktürme

Ötme bülbül ötme gülizar ağlar

Hasret çeksem kurur bahçeler bağlar

Ayrılık ateşi ciğerim dağlar

Birken derdimi bine yetirme

Akar göz yaşlarım yere döktürme

Ötme bülbül ötme gonca güllere

Açma derdim salma beni dillere

Nazlı yar meylimi vermiş ellere

Birken derdimi bine yetirme

Akar göz yaşlarımı yere döktürme

Ötme bülbül Havdioğlu hastadır

Yardan ayrılalı gönlü yastadır

Aşk okları bende deste destedir

Birken derdimi bine getirme

Akar göz yaşlarım yere döktürme

Yaşasak Bülbüller Gibi

Seni karşımda görürken

Hep içerim neşe dolar

Elin elime alırken

Gönül arzusunu bulur

Gönlümde aşk taşıyanda

Dünyayı gül döşiyende

Ben seninle yaşıyanda

Dünya bana cennet olur

Güvenirim seni görende

Gönlüme neşe verende

Sen gelip beni soranda

Gönlümde oynar yüzüm güler

Yaşamak bülbüller gibi

Bahçedeki güller gibi

Sevişsek sevenler gibi

Ne olur ey sevgilim ne olur

Vefasız

Gönlüm seni sevmekten istiyor parçalana

Bu aşkın ateşinde kalmışım yana yana

Senin kimler olduğun bundan önce bilmezdim

İşte ceylan gözlerin koydu bağlanım sana

Dad ettim havar ettim bir kez bana gelesin

Gittin ellere uydun neden gelmeden bana

Dediler bir hakim var aşıkların hakkında

Gittim onda buldum daha benden divane

Havdioğlu diyor gönlümün canı çıksın

Kim dedi meylin versin bir vefasız insane

Sen Benimsin

Aya aşık olsam kınama beni

Çünkü ayın sana benzer bir kanı

Terk edebilirim cümle cihanı

Sen benim ben senden ayrılabilmem

Kendimi bileli aşığım sana

Ayrılık çilesin çektirme bana

Koyma beni yalnız odlarda yana

Sen benim ben senden ayrılabilmem

Gönlüm açtım sana sanki han gibi
Sevdan damarlarımda gezer kan gibi
Yaşarsın içimde şirin can gibi
Sen benim ben senden ayrılabilmem

Aşk okların yüreğime çakınca
Gözlerimden kanlı yaş akınca
Havdioğlu der canım çıkınca
Sen benim ben senden ayrılabilmem

Gitme Aşıklar Aşkına

Gel bülbülüm mahzun mahzun
Ötme aşıklar aşkına
Bir dem akıl bir dem Mecnun
Etme aşıklar aşkına

Gel gir muhabbet bağına
Neşe ver gül budağına
Mecnun kimi Leyla dağına
Atma aşıklar aşkına

Ağlarken gonca güllere
Gözyaşım döndü sellere
Sevdamızı yad ellere
Satma aşıklar aşkın
Çok cefa çektim yolunda

Risvay' oldum el dilinden

Baş koyup rakıp kolunda

Yatma aşıklar aşkına

Koyma beni öz başıma

Kanlar dolar gözyaşıma

Zehirler tatlı aşıma

Katma aşıklar aşkına

Havdioğlu söyle ince

Ben bülbülüm sende gonca

Sonsuz hayaller ardınca

Gitme aşıklar aşkına

Keşke

Kime gönül veririm incidir o da beni

Mey içip mest olurum dinç edip bada' beni

Terki cihani olurum sarhoş olduğum zaman

Gözüm uyku kapmadan uyudur sada' beni

Bir de yadıma düşer, vefasız sevgilim

Keşke bir günden güne salaydı yada beni

Havdioğlu diyor ki düştüm gönül ardına

Bilmedim bir gün gelir öldürür sevda beni

İnsaf Eyle

Gel aşkıya düşeli belalı başıma bak

Ağlamaktan gözlerim kan damlar yaşıma bak

İnsaf eyle gözlerim dağ vurma dağ üstüne

Sinemde yer kalmayıp aç kösküm döşüme bak

Aç gönlüm kapısını gör nasıl ateş almış

Geçme oda yanarsın tek dur ateşime bak

Bir yara giriftarım sevda kadrini bilmez

Ben ağlarım o güler hayın yoldaşıma bak

Bu sevda güle güle aldı şirin canımı

İnanmıyorsan gel oku mezar taşıma bak

Gözlerimde Nursun

Gözlerimde nursun bedenimde can

Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Ben sana köleyim sen bana sultan

Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Gündüz güneşimsin gece ayım

Gündüzü geceyi bir bir sayarım

İsterim birsinde seni bulayım

Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Uykusuz gözümün gecelerisin
Yazdığım şiirin hecelerisin
Karanlık odamda bacalarısın
Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Gece rüyalarda görürem seni
Gündüz yolculardan soruram seni
İnanma ki veririm seni
Sensiz yaşayamam ölürüm inan

Haraya Kaçalım

Deli gönül şadlık diler
Dertli olan nasıl güler
Bizi gören başın bular
Ağlar bizim halimize

Yoksulluk belimiz büker
Bu ayrılık ciğer söker
Bizi gören hasret çeker
Ağlar bizim halimize

Her dünyanın derdi bizde
Yaş dolanır gözümüzde
Gören der vaylar sizde
Ağlar bizim halimize

Dünyaya geldik geleli

Başımız böyle belalı

Bülbül yuvada yaralı

Ağlar bizim halimize

Doğru kendimiz bilende

İçler ağlar yüz gülende

Kalbi taş bizi görende

Ağlar bizim halimize

Nere gidek nere kaçak

Derdimizi kime açak

Gırtlığa dayanan bıçak

Ağlar bizim halimize

Uyan sana kurban felek

Yeter artık olduk helak

Yerde insan göğde melek

Ağlar bizim halimize

Bu dünyanın bucağında

Bir ateşin ocağında

Bela ana kucağında

Ağlar bizim halimize

İşte ceza ise yeter

Dünyada yok bundan beter

Bülbül mahzun mahzun öter

Ağlar bizim halimize

Nasıl dözek biz bu derde

Bir felaket var bu yerde

Yavru ceylan söyler kurda

Ağlar bizim halimize

Havdioğlu'yum kelimim

Dedikçe artar elemim

Tozsuz çüt sürür kalemim

Ağlar bizim halimize

Neyimdir Benim

Yaz bahar gelince açılır güller

Açar açmaz güller neyimdir benim

Bülbülüm göçeli oldu çok yıllar

Çekerim ayrılık vayımdır benim

Ölümden acıdır ayrılık derdi

Gurbetlik aşığa gamdır kederdir

Yakamı salmıyor nasıl kederdir

Hasret yüreğimde neyimdir benim

Her insanın karşısında nişan var
Sevda için dertten derde düşen var
Şu cihanda çok yolundan şaşan var
Şaşmamışım ama neyimdir benim

Ben kendimle hoş eğlence yaparım
Hayal dünyasına geçit çaparım
Gülistan içinde yarım taparım
O yar günüm haftam ayımdır benim

Havdioğlu sabrın kararın olsun
Düşün yıldızlara ay yarın olsun
Aşıklar hanında bir darın olsun
Sevdam bütün ahdim kanımdır benim

İğitten Sorular

İğit sevda alemine geçerse
Önce ona bir imtihan kurulur
Atın binip meydanlara inerse
Meydana inenden mertlik sorulur

İğidin başına yeller dolunca
Aşk şarabın içip sarhoş olunca
Yarın bulup bir muhabbet kılınca
Karşısında yüzbin tuzak kurulur

Ařka dűřen sevda derdin gűtűren
Muradın almaya yarın itiren
İhtiyar olan gençliğini bitiren
űksűz çocuk gibi boynu burulur

Sevda için her dem yűreğini ezen
Hayâlinden tűrlű efkârlar süzen
Yaz günleri serap ardınca gezen
Serap bitmez kendi yolda yorulur

Havdiođlu dűřme gönűl ardına
Kimse dayanamaz sevda derdine
Senin gibi hizmet etse yurduna
Yurdu çok hoş yaşar kendi varolur

Muhabbet Kűprűsű

Muhabbet kűprűsűnű saygı duygudur kuran
Duygusuzdur anlamaz beni duygusuz gűren

Cahildir o insan ki beni karşımda őđer
Namerdoğlu namerttir beni arkamdan vuran

Babamın belindenim namerde yol vermenem
İğitler meydanında yoktur kolum vuran

Giderim düz yoluma belim hakka bağlıdır
Parça parça doğranır yolumda engel duran

Paşadan ferman çıksa beni öldürmek için
İsterim bir mert olsun onda başımı vuran

Havdioğlu'dur adım asılda Türkmenem
Bilsin kimler olduğumu varıysa aslım soran

İbret

Babamın belinden konağa indim
Dokuz aylık yoldan dünyaya kondum
Bu dünyadan üç güzel şey öğrendim
Biri sevda biri bilgi biri dil

Gezdim bu dünyanın her bir yanını
Yaşadım zıvandan' seçtim denini
Üç şeyin kanıma kattım kanını
Biri ana biri baba biri il

Marifetim sorsam gözlü bulağım
Tatlı sözün varsa ona kulağım
Dünyada üç şeyden doğru uzağım
Biri yalan biri kaldır biri kıl

Başımdan gitmiyor sevda sedası

Açın gönlüm görün nedir yarası

Üç şeyin var birbirine feydası

Biri eldir biri ayak biri bel

Hayır dileyip şerden ben uzak geçtim

Hayırı eken biçer ektiğim biçtim

Üç ırmağın tatlı suyunu içtim

Biri Dicle biri Fırat biri Nil

Harmanımı dövdüm savurdum yaydım

Ter döktüm ben şirin canıma kıydım

Dünyanın üç vaktin çok düzgün saydım

Biri hafta biri aydır biri yıl

Gâh yayan yürüdüm gâhi atlandım

Çok cefalar çekip derde katlandım

Allah'la üç şeyde ben kuvvetlendim

Biri sertlik biri mertlik biri hal

Çok şeyler öğretir insana hayat

Darlığa dayanan bulur saadet

Dünyada üç şeyden aldım ben ibret

Biri yağmur biri dolu biri sel

Açılmaz Dert

Aman felek bilmem suçum neydir
Bülbülydüm gülden uçurttu beni
Bir kez eyle hep dünyanın acısın
İçilmez zehirler içirtti beni

Felek beni ayrı koydu gönlümden
Gücüm yetmez bir şey gelmez elimden
Sürdün beni vatanımdan elimden
Yol vermez dağlardan geçirtti beni

Her seher her sabah yadlarım ilim
Ah ve zarım bitmez bir kes şad gülüm
Gece gündüz medet çağırır dilim
El vermedim dile düşürttü beni

Açılmaz derdim açayım dedim
Başım alıp hara kaçayım dedim
Havdioğlu buradan göçeyim dedim
Yoksa canım felek şaşırttı beni

Sora Sora Gel

Yürü gönül gir arifler meclisine
Altının gümüşün aslın sora gel
Mihman ol onların günde birisine
Her arifin kapısında dura gel

Nasıl durmuş bu asman başımızda
Saçlar beyaz olmuş genç yaşımızda
Nere gitsek ölüm var karşımızda
Ariflerden bunu ara dara gel

Düşme gönül cahillerin yoluna
Denin dökme her değirmen doluna
Dolan ariflerin sağ ve soluna
Sora sora al marifet bana gel

Yola varsan yolda yoldaşın tanı
Şah damardan gelir cesedin kanı
Sadık dost uğruna ver şirin canı
El uzat her zaman dosta yara gel

Kurt olma kuşları ürkütme gülden
Akla danış sonra at sözün dilden
Havdioğlu salma kalemin elden
Seç sözlerini manasını ara gel

Ey Mustafa

Ey Muhammed ey Mustafa
Seni seven çekmez cefa
Olursun her derde şifa
Ey Muhammed ey Mustafa

Her dem salavat söylerim
Allaha dua eylerim
Senden şefaât dilerim
Ey Muhammed ey Mustafa

İslam'dır dinim imanım
Yalnız Allah'tır sultanım
Sana kurban olsun canım
Ey Muhammed ey Mustafa

Rahmeten geldin aleme
Meded verildi kaleme
Mustahak olduk selama
Ey Muhammed ey Mustafa
Sen Allah' in habibisin
Müminlerin lebibisin
Hastaların tabibisin
Ey Muhammed ey Mustafa

Senin yolun hak yoludur
Seni seven hak kuludur
Gönlüm sana aşk doludur
Ey Muhammed ey Mustafa

Anam babam sana hayran

Seni seven bütün devran

Havdioğlu sana kurban

Ey Muhammed ey Mustafa

Ek 4. Bir  m r Hikâyesi Kitabındaki  iirler

Bir  m r Hikâyesi

Bir  m r hikayesi , bir şiir defterimi

Ne yazık ki kaybettim bir de ben ezberimi

Senelerce yazdığım en güzel hatıralar

Yitirdim bir günde ben olan yokum varımı

Yazdığım o şiirler bir sevda masalıydı

R zgarlara savurdu sirrimi,esrarımı

Kendim için değıldi millet için yazdığım

Kitaba alamadım d   ncem ,efkarımı.

Zalımların yüzünden günde bir diyardayım

Babam gelen gidenden soruyor ahbarımı.

Bin kere lanet olsun vatan hainlerine

Yada teslim ettiler dedeler diyarımı .

Havdioğlu diyer ki ,bütün suçum, günahım,

Kaldırsın zalım felek yüklesin evzarımı.

Ben Allah'a A ığım

Ben Allah'a a ığım başkasını yar istemem,

Bahtiyarım ben bu i te başka bir kar istemem

O Muhammet, o Mustafa canımın cananıdır,
Elinden Kevser içerse nehr-i pınar istemem.

Deseler gel bülbül o yaşa ömrün hepsin bahar,
Cennet bağında gözüm var, fasl-ı bahar istemem.

Rabbimin verdiği gönül o saray yeter bana,
Mülk-i Süleyman verilse dünyada dar istemem.

Kör olsun gözlerim o gün hakkı görmezse eğer,
Tutmasın Lokman elimden, etmesin çar istemem.

Bahar olsun, bütün cihan ötsün sevda kuşları,
Taze gülşen nar içinde bitmesin har istemem

Sevgi dolu, barış dolu bir dünya isterim ben,
Olmasın kimse dünyada derde duçar istemem.

Bir ömürdür gelir geçer, geri dönmez çare yok,
Bu bir gerçektir gönül atmasın inkar istemem

Dağ başında kuzulayan bir maral varsa eğer,
Esmesin rüzgar o gece yağmasın kar istemem.

Havdioğlu'yum dileğim halka zarar gelmesin,
Kimse çekmesin dünyada ah ile zar istemem

Ben Hikmet Nekkaşıyam

Doğru yola koşarsa dostumun yoldaşıyım,
Ne mihnete düşerse dar günde kardeşiyim.

Niyyet saf, kalbim duru bütün aleme doğru,
O suçsuz çocukların gözden akan yaşıyım.

Madem ki bir insanım, bendedir tüm keramet,
Al benden ilm-i irfan, ben hikmet nekkaşıyım.

Arifler tarif eder benim kimler olduğum,
Yüzde heykel-i insan, içten cevher taşıyım.

İsterim bir gün gelsin herkes kendini bilsin,
Havdioğlu diyer ki, bu umutla yaşıyam

Mübariz

Tüm cihan şahid oldu Mübarizin gayretine,
Onun için laik oldun Rabbimin cennetine.

Ehlibeyte vasil oldu ruhun firdevs içinde,
Melekler ayağa kalktı o temmiz iffetine.

Zülme karşı bu meydanda yadlara yol vermedin,
Meğer göğsün kalkan ettin yurduna, ümmetine.

Sen kazandın kahramanlık ödölünü ey aziz,
Sen şan verdin, şeref verdin bütün Türk milletine.

Gücümüz imandan gelir, korkutmaz düşman bizi,
Kim dayanır bu meydanda Türklerin himmetine.

Karabağın destanını kanla yazdığın yerden,
Adın bayrağa yazarız bir Turan devletine

Bir Kuş Olup Uçup Gitsem

Bu gün köyüm arzuladım
Dede yurdumu özledim
Yıllarca yolun gözledim
Bir kuş olup uçup gitsem
Telafer bağından geçsem

Yıkılsaydı bu gurbeti
Çektirdi bana hasreti
Vatandır yerin cenneti
Bir kuş olup uçup gitsem
Telafer bağından geçsem

Bilmem ki nedir günahım?
Gönül kaldıramaz ahım,
Sen yardım eyle Allahım,
Bir kuş olup uçup gitsem,

Telafer bağından geçsem.

Bahar geldi, güller açtı,
Köyümüz yadıma düştü,
Yine bu yüreğim coştı,
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem.

Her akşam akar göz yaşım,
Zalım gurbet salmaz peşim,
Çok özledim dostum eşim.
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem

Her sabah yolda dururum,
Gelenden yarım sorurum,
Gece rüyada görürüm,
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem.

Havdioğlu son ver söze,
Dağlar yol vermiyor bize,
Selam olsun sılamıza,
Bir kuş olup uçup gitsem,
Telafer bağından geçsem

Hasret çektim, dilim, ağzım kurudu
Sevdam sana göz yaşından durudu,
Kerem çok zamandan öldü, çürüdü
Sevdası tarihte onun sağ kaldı
Aşıklar özünden çok dersler aldı

Gurbet Elin Akşamları

Gün batarken canım sıkar
Gurbet elin akşamları
Bütün umutlarım yıkar
Gurbet elin akşamları.

Günbegün ezer canımı
Dert doldurur her yanıma
Özledim mən vatanımı
Gurbet elin akşamları.

Dolu, yağmur yağıştırır,
Derdin beni danıştırır,
Yine yüreğim coşturur,
Gurbet elin akşamları.

Her dem beni daldırıyor,
Gözüme yaş dolduruyor,
Yavaş yavaş öldürüyor,
Gurbet elin akşamları.

Hasret koyar nazlı yare,
Salır derde, ah u zara,
Vurur beni yerden yere,
Gurbet elin akşamları.

Bu gariplik salmaz peşim,
Hatırladım dostum eşim,
Havalanır gönül kuşum,
Gurbet elin akşamları.

Bülbül figan eder güle,
O da düşmüş gurbet ele,
Göz yaşlarım döndü sele,
Gurbet elin akşamları.

Yalvardım kadir Mevlaya,
Havdioğlu'n al sılaya,
Düşürttün beni belaya,
Gurbet elin akşamları

Bize

Yolumuz gurbete düştü, hal vermiyor yollar bize,
Kış oldu, yağmur, kar, boran, coştı geldi seller bize.

Göçer olduk yerden yere, her günde bir diyardayız,
Bize yabancı diyerler, yurd olmuyor eller bize.

Harda kaldı Telaferim bahçelerin, bağların?
Hasret kaldık baharına, diken oldu güller bize.

Yıllar boyu emek verdik, ev yaptık biz, saray kurduk,
Şimdi gel bak halimize, mesken oldu çöller bize.

Bezar olduk ey İlahi dönder bizi yurdumuza,
Günümüz ağır geçiyor, uzanıyor yıllar bize.

Havdioğlu, nece olsa yurd ehline bir cennettir,
El-aleme bad-i seba sem eser yeller bize

Yine

Bahar oldu, bizim eller gülçiçekler açtı yine
Türlü türlü kokuları her bir yana saçtı yine.

Güzeller seyrana çıktı, neşe doldu bağ bahçeler
Havalandı gönül kuşum, yükseklerle uçtu yine.

Yadladık nazlı yarı kaynadı, coştı yüreğim,
Dolu dolu aşk badesin yar elinden içti yine.

Başladı ahım figanım yar elinden, neyleyim ben?

Sevdalandı deli gönlüm, öz özünden geçti yine

Havdioğlu kendine gel, ha duymadan gece geçti,

Eğlendim yar hayalinde, akşam yukum kaçtı yine.

Bayram

Eğer gider isen bizim ellere,

Anama, babama çok selam söyle.

O gonca güllere, o bülbüllere,

Anama, babama çok selam söyle.

Gidersen, babamın yanında otur,

Nolur bayram, saygı selamım götür,

Dostumdan, eşimden bir haber getir,

Anama, babama çok selam söyle.

Götür benden sıcak sıcak selamlar,

Şirin sözler, baldan tatlı kelimeler,

Kader böyle imiş, yazmış kalemler,

Anama, babama çok selam söyle

Gidersen, o dertli anamı yokla,

Babamın gözün öp, onu kucakla,

Küçük kardeşimin başın sığatla,

Anama, babama çok selam söyle.

Bir yandan ayrılık, bir yandan ölüm,
Bir yandan yoksulluk, bir yandan zülüm,
Böyle gitse felek hiç koymaz gülüm,
Anama, babama çok selam söyle.

Niye geldin bayram, ne var yanımda?
Ayrılık yarası işler canımda,
Yine garib kaldım öz vatanımda,
Anama, babama çok selam söyle.

Mence Dünyada

Gezdim ben gurbet elleri,
Aşka düşen gönülleri,
Sevda bağında gülleri,
Kim ekmiş bence dünyada?

Ömür bitti yavaş yavaş,
Yüreğin taş, kalbin ateş,
Acı acı bunca göz yaş,
Kim dökmüş bence dünyada?

Yeter bunca naz, aytabın,
Mektubumun ver cevabın,
Açın görün aşk kitabın,
Kim bükmüş bence dünyada?

Ayrılığın içtim zehrin,
Viran ettim gönül şehrin,
Zalim gurbet elin kahrın,
Kim çekmiş bence dünyada?

Dediler

Sordum yolculardan bizim elleri,
Ne yazık ki viran oldu dediler.
Kurudu bağları, açmaz dalları,
Bülbül göçtü, güller soldu dediler.

Deli gönül binmiş aşkın atına,
Yürek dayanamaz yar fırkatine,
Ah çekip ağlarım ben hasretine,
Yarını yad eller aldı dediler.

Geldi geçti yaz ayların görmedim,
Bahar oldu gonca gülün dermedim,
Eller gibi bir gün sefa sürmedim,
Derdin nedir senin, noldu? dediler.

İğit olan aşkın kalbinde gizler,
Dözemez sevdaya yüreğim sızlar,
Yitirdim yarimi, kayboldu izler,
Yarın çok zamandır öldü dediler.

Yorulдум ey felek cevri-cefadan,
Pay vermedin bize zevk-i sefadan,
Sordum ne haber var ehl-i vefadan,
Gitti başkasını buldu dediler.

Havdioğlu bak feleğin işine,
Bir günüm geçmedi yaran hoşuna,
Yeter artık, düşme yarin peşine,
Hasret kıyamete kaldı dediler

Kerkük'üm

Kerküğüm, gonca Kerkük,
Etrafı yonca Kerkük,
Yüreğimde yaşarsın,
Ömrüm boyunca Kerkük.
Kim sana aşık oldu,
Dünyada bence Kerkük?

Kerküğüm, ana Kerkük,
Şirinsin cana Kerkük,
Öldürseler vermemem,
Seni düşmana Kerkük.
Bir taşını değişmem,
Altun ayvana Kerkük.

Sensin hayatım Kerkük,

Milim, milletim Kerkük,
Yerde cennet var ise,
Sensin cennetim Kerkük.

Kerküğüm, paşa Kerkük,
Yolsun yoldaşa Kerkük,
Senin için girerim,
Oda, ateşe Kerkük.
Ben sana kurban olum,
Tek sen hoş yaşa Kerkük.

Kerküğüm, ağa Kerkük,
Bak sola, sağa Kerkük,
Senin mert iğitlerin,
Benzerler dağa Kerkük.
Eğer Bağdat muhtar ise,
Sen ona ağa Kerkük.

Çünkü sen kök atıbsın,
Altun bulağa Kerkük.
Allah bizi atmasın,
Senden irağa Kerkük.
Seni sevmeyenleri,
At bir kırağa Kerkük.

Canımın Cananıdı

Bu saçı Leyla benim canımın cananıdı,
Vücuduma can veren damarımın kanıdı.

Bin güzel arasından bana yar seç dediler,
Yine ben yarım seçtim, kalbim onu tanıdı.

Yılduzlar arasında yarım bir ay sayılır,
Yer yüzünde teki yok, güzeller sultanıdı.

Saçları gül destesi, boyu servi dalıdır,
Göğsü cennet bağıdır, gönlümün gülşanıdı.

Gözlerine daldıkça içirim neşe dolur,
Dodağından akan bal derdimin dermanıdı.

Havdioğlu diyer ki, yüreğim aşk doludur,
Hayatım baştan başa bir sevda destanıdı.

Beni Beni

Gel sevgilim, etme bunca sitemi,
Korkuram yaralar dil beni, beni,
Sen bir gül ol, bende bülbül burada,
Kondursun dalına gül beni, beni.

Dalıp düşünürüm ayın şevkine,
Yar elinden döndüm ben bir şaşkına,
Aldanma yadlara Allah aşkına,
Vurup yaralıyor el beni, beni.

Ferhat olup yüce dağlar delirim,
Kerem olup Aslı hana gelirim,
Elimde bağlamam sazım çalırım,
Ellere anlatsın tel beni, beni.

Bir mektup gönderdim o nazlı yara,
Bir t bib yok, etsin derdime çare,
Yar aşkından düştüm ateşe, nara,
Yandırıp eyledi k l beni, beni.

Bülbül figan eder g l n dalında,
Gönlüm kaldı bir zalımın elinde,
Gözüm yoktur artık dünya malında,
Yar yanında edin kul beni, beni.

Havdioğlu diyer bu nece i tir?
Yandı bağırm, ahım g  e eri ti,
Aktı göz ya larım, suya karı tı,
Götürsün o yare sel beni, beni

Gelir

Sever isen güzeli sev, güzellerden sefa gelir,
Güzelin bir gülüşüne bütün dünya keyfe gelir.

Özü güzel, huyu güzel olsun yarım isterim ben,
Sadık olsun sevdasına, vefalıdan vefa gelir.

Sevme huyu dar güzeli, kaldırma naz sitemini,
Sev bir dili ballı güzel, şirin dilden şefa gelir.

Sevda ile beslense can, gönül günbegün genç olur,
Sağ can ile sağ bedenden elbet sağlam kafa gelir

Yeter Bana

Çölde Leylamı bulursam sahra düzler yeter bana,
Behr-i ümmana gerek yok, mavi gözler yeter bana.

Gökyüzünde melekler ne, huriler ne yar karşında?
Yer yüzünde saçı Leyla güzel kızlar yeter bana.

Baharda bir gülüm yoksa, bağlarını seyr eylemem,
Yarım ile harda olsa yazlar güzler yeter bana.

Darılma, küsme, ey gönül, eller ne diyerse desin,
Meğer nazlı yardan gelen tatlı sözler yeter bana.

Taht-i cihanı istemem, yarsız bana lazım değil,
O gönlümün sultanından gelen nazlar yeter bana.

Bir vesile istemem ben aşkımı anlatmak için,
Gönlümdaki aşk türküsün çalan sazlar yeter bana.

Ey güzelim yakma beni bunca firkat ateşine,
Kalbimdeki bu ateşler, yanan közler yeter bana.

Havdioğlu can koymuşsun yar uğruna, döz yaraya,
Sevgilim melhem yerine basın tuzlar, yeter bana.

Gözlerin

Dalgalı dalgalı nazlı yerişin,
Şehr-i Nahçıvanı bezer gözlerin.
Servi boyun ile, şahin bakışın,
Kan katlime ferman yazar gözlerin.

Geceler yukumda, düşümdesin sen,
Uyanırım yine karşımdasın sen,
Hara getsem gelir, peşimdesin sen,
Gözümün önünde gezer gözlerin.

Düşündüm gözlerin, rengine daldım,
Sevda tuzağına tutuldum kaldım,
Aşkın badesini içmeye geldim,

Baktım ki, kadehte üzer gözlerin.

Aç sevgilim, aşk kitabın bir oku,
Sevdanın yok imiş azıyla çoku,
Kaşların kemanı, kirpiğin oku,
Sinemi nişana düzer gözlerin,

Sevdam beni elaleme bildirir,
Gahi ağladiban, gahi güldürür,
Al aşkın beni günde bin kes öldürür,
Mezarım göğsünde kazar gözlerin.

Dünyaya bedeldir kirpiğin, kaşın,
Dolaştım cihanı, bulmadım eşin,
Yanağın uzunlu akan göz yaşın,
Ab-i kevser suyu süzer gözlerin.

Yeter Havdioğlu, sözün kısa kes,
Bu sevda bir sırrdır, anlamaz herkes,
Aşk alır, aşk verir aldığım nefes,
Günbegün yüreğim ezer gözlerin

Al Hançeri Yar Gönlümü
Al hançeri, yar gönlümü,
Gör derdimin çaresi ne?
Solğun etmiş yar gönlümü,

Söyle bunun devası ne?

Gece, gündüz gönlüm yatmaz,
Nazlı yarın yaddan atmaz,
Bülbülüm gülşenden gitmez,
Eğlenir yar havasına.

Bendeki bu aşk ateşi,
Gözümden akıttı yaşı,
Vurdu beni kalâm kaşı,
Yıktı gözün karasına

Gönül sevse dönmez imiş,
Sevmeyince yanmaz imiş,
Aşk ateşi sönmez imiş,
Düşerken yar sevdasına.

Yar ardınca yollar geçtim,
Handan hana konup göçtüm,
Aşk badesin dolu içtim,
Kandım dolu badesine.

Havdioğlu ah-u zarın,
Çekme nazın bıkararın,
Çok çalıştı bulsun yarin,
Bulamadı, faydası ne?

Sevdalı Bülbül

Ne figan eylersin sevdalı bülbül?
Eski yaralarım s kt rd n bu gün.
Yardan ayrılmışım, gönlüm dardadı,
Gözlerimden yaşlar döktürdün bugün.

Seherden  tersin g l havasına,
Notalar d zersin aşk nağmesine,
Garib  t ş ne, mehzun sesine,
Yüreğimde gamler ektirdin bugün.

Bu aşk ile sen de benden betersin,
Derdimin üstüne bin dert katarsın,
G l n dallarında yaman  tersin,
Bu garib boynumu büktürdün bugün.

Ne gezersin bülbül g l fidanları?
 t ş n ağılatır şirin canları,
Hatırlattın bana eski günleri,
Sevda hasretini çektirdin bugün.

Havdioğlu diyer ötüşün yeter,
Sen  tt k e benim dertlerim artar,
Yar aşkına yandım, dumanım tüter,
Yüreğime kurşun diktirdin bugün

Gezerim Ben Deli Deli

Bülbülem bağlar içinde,
Hastayım sağlar içinde,
Maral kim dağlar içinde,
Gezerim ben deli deli.

Boş kaldı sevdahaneler,
Beklerim, bir gün döneler,
Gece gündüz meyhaneler,
Gezerim ben deli deli.

Düştüm sevdaya, düşeli,
Bu aşk bağrımı eşeli,
Yollarım diken döşeli,
Gezerim ben deli deli

Ben

Can-i dilden mail oldum bir kaşı kemana ben,
Gören beni deli sayar, olmuşum divana ben.

Bu aşk ile mestaneyim, meyhaneler gezerim,
Aşkın dolu badəsinə olmuşum peymanə ben.

Saçı Leyla, boyu servi, yüzü ayın on dördü,
Zülflerinin tellerini değişmem cihana ben.

Gerçek aşık candan geçer sevdiği yar uğruna,
Bu sevdadan vaz geçmenem boyansam al kana ben.

Gül ekerim, diken biter yare giden yollarım,
Böyle bir kötü devrana kalmışım zamana ben.

Havdioğlu daldıkça yarin nakş-i cemaline,
Kul olurum yaradana, gelirim imana ben

Beni

Yaktı aşkın narı yine, etti ah u zar beni,
Aç kolların, al göğsüne, yar sineve sar beni.

Öyle bir bahtsızım ben ki, girsem cennet bağına,
El atsam gül dermeye vurur, yaralar har beni.

Bana kalsa, bu sevdamı ömrüm boyunca gizlerim,
Sır saklamaz göz yaşlarım ellere yayar beni.

Ey ilahi, dad eylerim, kimse duymaz feryadım,
İlhamın sal kalbine, belki o yar duyar beni.

Düşünsem ben bir gün eğer o yari terk etmeyi,
Ne aklım kabul eder, ne gönlüm koyar beni.

Havdioğlu söze son ver, bu sevdadan vazgeçmem,
Ölsem sevda şehidiyim, vursa vursun yar beni

Olur

Nedir sende bu güzellik, seni gören heyran olur,
Melek yüzün, mah' cemalın ehl-i aşka seyran olur.

Kurban olum gitme, dedim, dayanamam hicranına,
Gitsen dünyada tat kalmaz, ya tüm cihan viran olur.

Lavh-i kaleme yazılmış senin harami gözlerin,
Çok uzatmaz, bir gün gelir yar katlime ferman olur.

Lokman hekim sağaltamaz, bu yaram dil yarasıdır,
Ne bir melhem, ne bir şerap bu derdime derman olur.

Seninle kuru çöl bana bir cennet bağı sayılır,
Sensiz en yakın dost bana, tüm elalem, düşman olur.

Havdioğlu çok üzülme, senin aşkın rebbanidir,
Seni kınayan kim varsa en sonunda pişman olur.

Gelir

İlk baharda öten bülbül neşe dolu gülden gelir,
Dağ başından karlar erir, coşar sular selden gelir.

Yemyeşile döner her yer, bütün dünya gülşen olur,
Güler, oynar, türkü söyler, kızlar bizim elden gelir.

Kimi yarile elele sürer sevda, sefasını,
Kimi Leylasın yitirir, Mecnun olup çölden gelir.

İster Kerem, ister aslı, ister Ferhat Şirin olsun,
Doğru sevda, gerçek bir aşk mukaddes gönülden gelir.

Sevme bir güzeli sakın, huyu güzel olmayınca,
Gerçek vefa, gerçek sefa, güzellik güzelden gelir.

Bir mecliste otururken özünü bil, sözünü bil,
Gönül kırma, sözün vurma, başa bela dilden gelir.

Havdioğlu, yürü, katıl ariflerin kervanına,
Edeb erkan yüklü kervan bizim doğru yoldan gelir

Gitme Uzaklara

Gitme uzaklara sevgili yarım,
Korkum var ki seni yad eller alır.
Kalbimdeki aşkı desem dağlara,
Taşlar erir, dağlar dumanlı kalır.

Gönlümde ahlâkın arşe çıkıyor,
Ah ettikçe göz yaşlarım akıyor,

Felek okun yüreğine çakıyor,
Belki vurduğu ok yüreğim delir.

Geceler yatamam, hayale dallam,
Baş yastıkta seni yadıma sallam,
Korkum var ki, bir gün ben sensiz kallam,
İçimde tutduğum umutlar ölür.

Hiç sağalmaz ayrılığın yarası,
Açın gönlüm görün nedir çaresi,
Başımdan gitmiyor sevda sedası,
Günde yüzbin defa kanıma dolur.

Havdioğlu kalbin çaldıysan daşa,
O zaman yaşarsın sanki bir paşa,
Dayan yürekteki yanan ateşe,
Belki bir gün sevda peşini salır

Sevda Nedir?

Güneşten, topraktan, sudan, yellerden,
Bütün yaranıştan ezeldir sevda.
Ne kadar güzellik varsa insanda,
İnan ki, hepsinden gözeldir sevda.

Allahın verdiği bir sırdır sevda,
Gönüllere giren bir nurdur sevda,

Doğru düşüncedir, fikirdir sevda,
Yaşam için doğru temeldir sevda.

Gönüllerde sevda olmazsa eğer,
İnsanlara nasıl verilir değer?
Fidan ol, ey sevda her yerde güğür,
Bence vinostan çok kutsaldır sevda

Havada uçuyor bir çift güvercin,
Onlar da yaşıyor bir sevda için,
Haydi bu sevdaya gönüller açın,
Bir barış getiren emeldir sevda.

Doğru aşıkların beli bükülmez,
Sevdanın sardığı yara sökülmez,
Sevenler övülür, sevda sövülmez,
İnsanı bezeden kemaldır sevda.

Sevda bir çiçektir, sevda bir güldür,
Sevda bahçelerde ötən bülbüldür,
Sevda aramızda konuşan dildir,
Dünyada en güzel emeldir sevda.

Havdioğlu diyer, sırrın yayamam,
Uzun gecelerim, yarsız yatamam,

Bir güzelden, bir sevdadan doyamam,
Şekerdir, şerbettir, hem baldır sevda

Geceler

Pencereden ılık doğar odama,
Sevdanın masalın yazar geceler.
Aşkın nağmeleri dolur içime,
Kalbimin atışın sezer geceler.

Eski hatıralar yadıma düşer,
Düşüntüm dağılır, efkarım şaşar,
Gönlümün içinde duygular coşar,
Gözyaşım yanağa süzer geceler.

Yan sokaktan gelir bir keman sesi,
İçimi ağlatır hazin nağmesi,
Mart ayında Telaferin havası,
Garipleri bir bir gezer geceler

Canlanır o yarın yüzü gözümde,
Ah, şimdi olsaydı başı dizimde,
Gündüz sizin, gecemiz var bizim de,
Düşündükçeyüzün uzar geceler.

Yarı gizlerim, kimseler bilmez,
Yüzüm güler, dertli gönlüm hiç gülmez,

Ah, aşkın elleri yakamı salmaz,
Adını alnıma çizer geceler.

Parça parça bölünüyor bulutlar,
Yeniden başlıyor bende umutlar,
Uzayda yıldızlar birbirin kutlar,
Ufukta dolaşır, üzer geceler.

Gözümün önüne resmin dikilir,
Karanlık kuyruğun alır çekilir,
Yavaş yavaş artık şafak sökülür,
Bittikçe yüreğim ezer geceler.

Var

Bak bu zalım felekten bana nece zülüm var, a

Bu dünyaya güvenmem, çünkü bir gün ölüm var. a

Bu dünyadan çıkarken hayaller dünyasına, b

gönlüm gülistan açar, içinde bülbülüm var. a

Bir lehze arasında yedi dünya geçerim,

Yar boynuna dolanan benim beyaz kolum var.

Havdioğlu diyer ki, Mecnun gibi gezerim,

Kendime bir aşığım, dönmem, doğru yolum var

Yar

Seni Allaha saldım ey bivefa zalım yar, a

Yıktın gönlüm sarayın, koymadın şad olum yar. a

Ne etmiştim ben sana, uydun eller sözüne, b

Aklımı baştan aldın, kırdın ince belim yar. a

Sana gönül verende bilmedim vefasızsın, c

O günden ki gidibsin, iş tutmıyor elim yar. a

Sevdamızı bahçede bir gül gibi besledim,

Gelir-gelmez ey zalım, niçin derdin gülüm yar?

O günden ben and içtim, bir de sana dönmenem,

Adın dile getirsem, kesilsin bu dilim yar.

Havdioğlu diyer ki, ben sevdim, ben aldandım,

Sevmişim, canım çıksın, öldüysem koy ölüm yar

Sen Kimsin?

Korkum yoktur senden ey kötü deli, a

Türk oğluyum, babam belindenim ben. b

Koklama güllerim, uzatma eli, a

Muhabbet bağının gülündenim ben. b

Ana vatanımdır can Azerbaycan, c
Hocam Nesimidir, dedem Pir Sultan, c
Herkes bizden alır edeb-i erkan, c
Kahraman Türkümen elindenim ben. B

Menim Hocam Felekoğlu

Benim hocam Felekoğlu her dem gönül mehmanıdır, a
İlim hikmet şiir dolu, ariflerin irfanıdır. a

Mevlam ona küdretinden şiir hikmət bahş eylemiş, b
Coşkun sular gibi akar, dünyaya şad-revanıdır. A

Aslı pirlerden sürülmüş, pir oğludur o bigüman, c
Pirin dergahında bezmin bir şema-i süzanıdır. a

Her arıyan ilim hikmet varsın onun divanına,
Doğru adı Mahmud Ali, Felekoğlu ünvanıdır.

Aşıklara aşk ülkesin bir gülistan eylemiştir,
Aşkın bahçesinde öten kumruların efganıdır.

Vurulduğum ben o bağlarda, aşk avcısı vurdu beni,
İçimde gizli yaram var, Felekoğlu lokmanıdır.

Çok şeyler ondan öğrendim, nedir bildim ilm-i irfan,
Onun gibi ariflerin Havdioğlu kurbanıdır

Hocam Rıza Çolakoglu

B hr-i Şâir içinde kafiyele sultanısın, a

Hocam Rıza Çolakoglu sen bir Şâir destanısn. a

 z n hikmet, sözün hikmet, kaleminden nur dökülür, b

Edeb-erkan rehbarısın, bir marifet harmanısın. a

Bu zamanda görmedim ben senin gibi Ő air edib, c

Belki bu  a da bizlere sen Hakkın bir b rhanısın.

Sende olan duygu fikir bir nur-i irfandır bize,

Cehalete karşı duran milletimin kalkanıŐın.

Nazm-i Ő iirlerin ile tüm cihan aydınlanır,

IŞık saçan Ő emalerin bir nur ile nurdanısn.

Havdioğlu diyerse ger benim Ő  ir mezhebimdir,

Asıl sen de bu alanda Ő  irin din ve imanısın.

Barış

Türk için, Turan için her zaman varsın, barış, a

Millet için canın veren i itsin, ersin, barış. a

Gece gündüz emek veren yurduna, toprağına, b

Geri dönmez doğru yoldan, bir fedakarsın, barış. a

Selam olsun Azərbaycan taşına, toprağına, c
Yüreğın bir dünya kadar bize diyarsın, barış. a

Sen bir vatan şairisin, kalemin destan yazar,
Edebiyat dünyasında bahçesin, barsın, barış.

Yaz günleri meltem eser, baharda gül çiçeksın,
Kış günleri yağmur ile dağlara karsın, barış.

Dünyanı barış dolduran gönlün adına benzer,
Oyüreğın aşk doludur, her kese yarsın, barış.

Özün güzel, sözün güzel, dilinden ballar akar,
Ehli aşkın derdine ilaç veren çarsan, barış.

Havdioğlu yazdı bugün kalem ile vasfını,
Yüreklere kan veren çırpan şah damarsın, barış.

Ağlar Giderim

Dünya senden ne anladım, ne gördüm? a
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim. a
Nə aldım ben senden, sana ne verdim? a
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim. a

Mülk-ü Süleymandan ben ibret aldım, b
Verendən verene kalansın bildim, b
O yüzden ağladım, o yüzden güldüm, b
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim. b

Bunca acıları bana çektirdin,
Ağarttın başımı, belim büktürdün,
Gözlerimden kanlı yaşlar döktürdün,
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim

Gönlüm arzusunu vermedin meğer,
Ancak namertlere verdin sen değer,
Herkes kaderine başını eğer,
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim.

Deli gönül muradına yetmedi,
Dumanlı başımda sevda bitmedi,
Açmadı güllerim, bülbül ötmedi,
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim.

Zalim felek yollarımı bağladı,
Ayrılık ateşi canım dağladı,
Havdioğlu onun için ağladı,
Ağlar geldim bir gün, ağlar giderim

Atalardan Ders Almışım

Kamillerden kemal gelmek adettir, a
Kemalsızdan kemal gelmek ibrettir, a
İnsanı bezeyen güzel sıfattır, a
Atalardan bu dersleri almışım, b
Bütün sözlerine mail olmuşum. b

Sazı çalan bilir telin düzenin, c
Şirin dille her yerde yer kazanın, c
Hem akılda, hem ahlakta bezenin, c
Atalardan bu dersleri almışım, b
Bütün sözlerine mail olmuşum. B

Çocuk atasından alır öğütü,
Kötülük geriye salır iğiti,
Her bağbançı eke bilmez söğütü,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum

Atma kendin göle çıрманmıyınca,
Doldurma su destin' durulmuyunca,
Söyleme sözünü göz görmeyince,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Yalançının sözün tasdik eyleme,

Doğru konuş, kötü sözü dileme,
Her bir işte kendin usta eyleme,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Acını tatmayan şirini bilmez,
Önce ağlamayan sonrası gülmez,
Altundan kablasan kötü mert olmaz,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Avlama her kuşu, eti yenilmez,
Ava çıkma dumanlı gün görülmez,
Arsız insan kötü sözden darılmaz,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlərinə mail olmuşam.

Her konağın rızkı önünce gelir,
Dünya malı hepsi mirasa kalır,
Diyerler ki yel kayadan ne alır?
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Eken biçer, ya ekmeyen ne biçer?
Akıllılar suyun akanın içi,
Bu sözün manasın anlayan seçer,

Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum

Körlernen ye, insafı elden salma,
Mecliste otursan sebepsiz gülme,
Tenbellik eyleme, yatakta ölme,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Karvandan ayrılan yolundan azar,
Diyerler ki, çokluk erliğı bozar,
Tarihin kalemi her şeyi yazar,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Kadrimiz bilene kurban canımız,
Uğruna dökeriz biz al kanımız,
Kadir kıymet mekanıdır hanımız,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum.

Marifet bir kenzdir artar, eksilmez,
Cahil insan bilgi kadrini bilmez,
Havdioğlu, her gün şans kapın çalmaz,
Atalardan bu dersleri almışım,
Bütün sözlerine mail olmuşum

Sayılır

Arkanda durmayan kardeş yabancıdır, el sayılır, a

Sadık dosttan diken gelse, can incitmez, gül sayılır. a

Öz yurdunu yada satan alçak insan bizden değil, b

Yaramazdır, değer verme, o köledir, kul sayılır. b

Paraya satılan adam, paraynan alınır elbet,
Hiç saygı gösterme ona, ancak ona pul sayılır.

Sakın inanma dellalın ettiği laf-i gaflara,
Yalancıdır, sözde durmaz, verdiği söz yel sayılır.

Kalk ayağa ey yurd oğlu, yeri bir yarına doğru,
Yanmış, geçmiş harmanları savurma, o kül sayılır

Ne mutlu Türküm diyene, Türkçe oku, hem Türkçe yaz,
Yabancı dil uymaz sana, ana dilin dil sayılır.

Bir ağaçta bar olmazsa dal boyunda ne fayda var?
Bağban elbet suyun keser, kuru sahra çöl sayılır.

Tarikata, şeriata gitmeyen yol bizim değil,
Hakka giden doğru bir yol, ancak bize yol sayılır.

Atalardan kalan sözdür, aşığın bir gözü kördü,
Yar bağında gezen baykuş aşığa bülbül sayılır.

Havdioğlu yıllar oldu siladan haber gelmiyor,
Boynu bükük bir garibin her günü bir yıl sayılır.

Görmesin

Her kim ister halka zarar, dünyada xer görmesin, a
Ahirette rabbim ona cennette yer görmesin. a

Koy kırılsın el ayağı, düşsün yaman hallere, b
Kör olsun her iki gözü, bir şems-i nur görməsin. B

Beyhuda biçara kalsın, viranlarda yaşasın,
Onu bir dost, ne bir ehbab, ne sadik yar görmesin.

İyi insanlar ancak laiktir hoş yaşasın,
Cur-i cefa, kötü duygu, kötü fikir görməsin,

Havdioğluyum dileğim: kalbimiz kin dolmasın,
Bu temiz yüreğimiz arı olsun, kir görməsin

Bu Gün Gayret Günüdür

Kalk ayağa, şanlı Türküm, bugün gayret günüdür, a
Vakti geldi, Azərbaycan, bugün devlet günüdür. a

Cümle alem görsün bugün bir kahraman olduğun, b

Kır düşmanı, ez başını, bugün kuvvet günüdür. a

Telaferden Karabağ'a ordumuz hazır bizim, c

Can alarız, can vereriz bugün kudret günüdür. A

Şehit olmak Vatan için şan-i şereftir bize,

Şehadet şerbetin içek, bugün lezzet günüdür.

Yürü ey Türk oğlu, yürü, göğsün ger kurşunlara,

Azad eyle Karabağ'ı, yurda hizmet günüdür.

Yaşasın can Azerbaycan, alemde baş kaldırdı,

Adı dünyayı doldurur, şan û şöhret günüdür.

İki bayrak bir milletiz, koy düşmanlar çatlasın,

Türk birliğin vakti geldi, fahr-i izzet günüdür.

Ey kalemim, şahit ol sen, Turan için ölürsem,

Havdioğlu'n tariha yaz, bugün kıymet günüdür

Bak

Yad yabancı girdi yurda, başımıza gelene bak, a

Sözde barış getirmişler, dedikleri yalana bak, a

Sen Sünnisin, o Şiidir, deyip bizi ayıranlar, b

Bir birimiz kırmak için yaptıkları plana bak. a

Herkese haklısın diyen bir kimseye hakk vermedi, c

Fitne saldı aramıza, üstümüze gülene bak. a

Ne yazık ki akıllı azlar birden oyuna geldiler,

Top tufenge tutuldular, gel boş yere ölene bak.

Yeni düzen kurak diye düzenimizi bozdular,

Milletin malın çaldılar, uğradığımız talana bak.

Onlar avcıdır elbette acımazlar halimize,

Avcı vurmuş, yaralamış yaralı bir ceylana bak.

Bir hengame koptu hemen tarumar oldu her taraf

Onca masumlar öldüler, hele yetim kalana bak.

Havdioğlu söze son ver, kem akıllar sözden almaz,

İş işten geçtikten sonra hele pişman olana bak

Efendim

Eğer bülbül isen, bizde gülşen var, a

Yad eller bağında ötme, efendi, b

Biz de vatandaşız, ey sayın başkan, c

Bizi yad ellere satma, efendi. b

Adamların kan sömürür, kan içer, a
Günde bin vatandaş yurdundan göçer, a
G etmeyenler de, yaşıyor naçar, a
Yeter, bunca bize batma, efendi. b

Bir gün bir gecede devlet talandı,
Vuruldu bu millet, kana boyandı,
Ölüler mezardan kalktı, oyandı,
A gözlerin sen de uyan, efendi.

Adalet olursa, şad olur millet,
İster hurr yaşasın, götürmez zillet,
Yırtıcı hayvanla kurulmaz devlet,
Bizi kurd ağızına atma, efendi.

Havdioğlu kınar senin işlerin,
Ne devletin kalsın, ne dış işlerin,
Bizden değil sana uyan kişlerin,
Adımız onlarla katma, efendi.

Ana

Ecel şerbetini içirttin cana, a
O güler yüzünden doymadım, ana. a
Yarı mrm felek vereydi sana, a
Bir de güler yüzün göreydim, ana. a

Hasta düşsem, kim oturur başımda, b
Senin kim bulmadım tüm dost eşimde, b
Gündüz hayalimde, gece düşümde, b
Bir de güler yüzün göreydim, ana. a

Mezarın başında durur ağlarım,
Ağladıkça can ciğerim dağlarım,
Sen gideli karaları bağlarım,
Bir de güler yüzün göreydim, ana.

Gücüm yetmez felek ayırdı bizi,
Yüreğime koydu ateşi, közü,
Havdioğlu her dem söyler bu sözü,
Bir de güler yüzün göreydim, ana

Ölmem

Aç gönlü girelim ey dili şeyda, a
Ben gönlünde bir gül bitersem ölmem. b
Sensiz geçen günlerimden ne fayda, a
Seninle can cana katarsam ölmem. b

Kanatlansam uçsam gök yüzlerine, c
Şekerle katılsam bal sözlerine, c
Bülbül olsam konsam nergizlerine, c
Yılda bir kes şakrak ötersem ölmem. b

Ördek kim yoklasam derya, gölleri,
Apardıysa beni suyun selleri,
Çıkıp seyr eylesem bizim elleri,
Kollarım boynuna çatarsam ölmem.

Benimle tutuşsa bütün alemler,
Kan katlime ferman yazsa kalemler,
Hep canım dolduysa derd ve elemeler,
Bir kez kol boyuna yatarsam ölmem.

Deli olsam ömrüm yaşasam sersem,
Gözüm baka baka ateşe girsem,
Rakiple kollaşıp, kemiğin kırsam,
Tek sevdanı, yarım, utarsam ölmem.

Havdioğlu diyer, hayalle gezdim,
İçimden sözlerim kağıza düzdüm,
Bütün ümitlerim kalemle yazdım,
Kalemim elimde tutarsam ölmem

Hüseyim

Ah Hüseyim, vah Hüseyim,
Dur ayağa, kalk Hüseyim,
Zeyeb ana yesir getti,
Aç gözlerin, bak Hüseyim.

Kestiler suyun yolların,
Hezret Abbasın kolların,
Susuz kaldı ayalların,
Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Kafirler gezer her yanda,
Şimir dolaşır meydanda,
Ali-ekberim al kanda,
Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Hanı Heyder-i Kerrar, hanı?
İki alemin sultanı,
Aktı Ali-esğır kanı,
Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Hanı hezret Abbas, hanı?
Şehid oldu getti canı,
Kafirler kast etti seni,
Aç gözlerin bak Hüseynim.

Çadırları kast ettiler,
Bizleri esir tuttular,
Şama aparıb gettiler,
Aç gözlerin, bax Hüseynim.

Hermela aradan bakar,
Ali-esğere ok çakar,
Boğazından kanlar akar,
Aç gözlerin, bak Hüseynim.

Havdioğlu kan ağlıyor,
Hüseyne kara bağlıyor,
Canın ciğerin dağlıyor,
Aç gözlerin, bak Hüseynim

Mikdat Havdioğlu

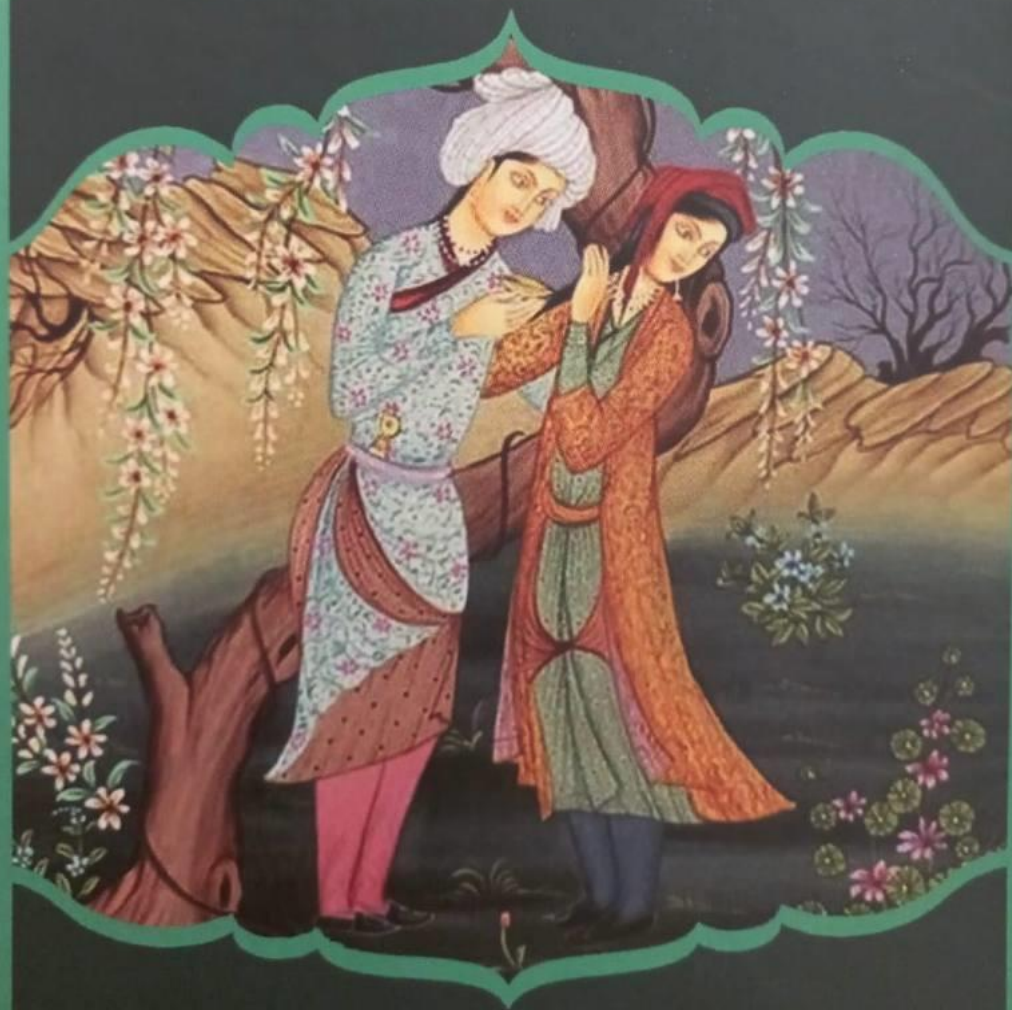
Muhabbet Köprüsü

MİQDAD HAVDİOĞLU

BİR ÖMÜR HEKAYƏSİ

ŞEİRLƏR

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..